

KÉT
FEHÉR GALAMB

REGÉNY

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY KORÁBÓL

IRTA:

DÉNES GIZELLA

II. KIADÁS

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT

KIADÁSA

1926

H3945

PC
5728

Csorba Győző Könyvtár

I.

ZERHATVANAT irunk. A veszprémi apácához komolyan és némán állja az időt. Magas, sárgára meszelt bástyafalai alatt sötéten suhog tova a Séd sebes vize.

E percben, Gyümölcsoftó-Boldogasszony előestéjén, mindenki kamrájában ül és készül a tavasz első ünnepére. Sokan a szolgálók között vidám dalokat énekelnek. A növendékleányok pedig aprószemű gyöngyöt fűznek selyemfonálra. Az apácák odalent imádkoznak a templom kórusán. Lány, halkán zümmögő imájuk ideér hozzám. A Magnificat-dallamából kihallatszik kedves apácámnak, Benignának édes, szeliden komoly hangja.

Benigna testvér Mén-Marót unokája, azé a Mén-Maróté, aki a kozárok fejedelme volt, amikor Árpád vezér megindult keletről nyugat felé és a meotisi-tavak vigyázó szemű vitézeivel elfoglalta ezt a gyönyörű országot a Kárpátok öln.

Benigna testvér minden nemes tudományban jártas. Ő tanítja a latin grammatikát, a történelmet, a képfestést és aranyhímezést. Minden magyar ispánleánynak, akik itt vagyunk a veszprémi apácaházban, ő vezeti ujjait a nehéz, selyem dalmatikákon, amíg aranycérnával rávarrjuk a szőlőfürtöket és búzakalászokat.

Én különösen szeretem Benigna testvért. Sokszor órákon keresztül elnézdegélem, amikor a refektóriumban ül. Ilyenkor krónikát ír Benigna testvér. Egy nagy, barnatáblás könyvbe, melyben sárga hártyalapok vannak, írja le életünket a veszprémi apácaházban. De nemcsak

a mi egyszerű, aprócska életünket veti a krónikába. Benigna testvér megírja a mi nemzetségünk krónikáját is.

A betűk elé, a lapok szögletébe galambokat és virágokat festetget kedves apácatestvérem. A nagy betűket, a hősök, harcosok, királyok és vezérek neveit dúsán arannyal és kárminnal rajzolja meg. Mária anyánk nevét pedig gyönyörű, sűrű késsel festi ki. Minden vers elé, amikor elkezdődik a krónikák szakaszait, ezt írja:

... Dicsértessék a Jézus Krisztus ...

A szép, fehér arca ekkor mindig pirosra válik és látom rajta, hogy ilyenkor megfeledkezik mindenről s nem gondol egyébvel, csak a krónikával.

Benigna testvér is szeret engem s most, hogy tizenhatesztendős lettem, egy kicsiny, barnatáblás könyvet adott nekem. Ez a könyv csak olyan, mint a nagy krónika, melyet Benigna ír.

— Ha kedved van, írd meg az életed krónikáját — mondta Benigna testvér. Mi szép dolog, ha valaki írni tud!

Úgy éreztem, hogy a szívemet űti meg Benigna ezekkel a szavakkal. Mintha koboz lett volna a szívem, melynek húrján kedves apácám hangja játszadozott! Kiáltani szerettem volna, de nem szóltam semmit. Akkor már jól tudtam, hogy én, Vatha fia János úr lánya: Etelke, krónikát fogok írni. Az életem krónikáját...

... Dicsértessék a Jézus Krisztus ... írja Benigna testvér. Tetszik nekem ez a köszöntés. Zengése szebb a koboz rezgésénél. Úgy muzsikál s úgy játszadozik a fülem mellett, akár a fehér galambok szárnya. Szerettem elmondani sokszor, igen sokszor s olyankor mindig azt érzem, hogy a lelkemben letérdepel valaki: Bizonyára egy angyal!

Tíz esztendeje, hogy idehozott az apám, Vatha fia János úr.

Az én apám mondhatatlanul gazdag, nagy úr. Nemzetségünk a hét vezérekkel rokon s minden időkben a vezérek és királyok mellett élünk. A Duna-Tisza közén, a nagy pusztá a miénk. Félország az apámé. Egészen az

erdélyi hegyekig elér az apám pusztája. Ha reggel fölsüt a nap a távoli hegyek fölött, egyszerre az apám pusztájára röppen.

A puszta közepén, túl a Tiszán áll apám földvéra. Annyi a vitézünk, hogy a királynak se lehet több. Annyi a lovunk, hogy a kúnok, akik ott laknak az erdélyi hegyeken túl, nem egyszer küldték el hozzánk az izmaelitákat szép, könnyűlábú kancáért. Mindenünk van ott-hon a pusztán, amit csak teremtett az Isten. Földünk, búzánk, halunk, vizünk, vadunk és madarunk.

Én is ott nőtem föl apám pusztáján. Öreg dajkám, Eszte asszony mindent megengedett nekem s reggelenként leszedte a rózsabimbók harmatát s azzal hintette be arcomat, hogy bőröm puha és illatos legyen, mint a rózsa szirma.

Alig voltam hatesztendős, amikor apám maga elé kapott a lovára s átjött velem a Tiszán—Dunán és idehozott a veszprémvölgyi apácák házába.

Ez az apácához nagyon híres az országban. Még Gizella királyné építette Mária anyánk tiszteletére és a fehér ruhás apácáknak adta. István király négy nagy falut adott a kolostornak. Szár, Mára, Knisa és Szendrő községek lakói egyebet se tesznek, csak az apácákat szolgálják. Van húsz halászuk, hat szekeresük, négy kovácsuk, öt ácsuk, három esztergályosuk. Nem szorulnak ők senkire, és mindenre van emberük a várbástyán belül.

De nemcsak gazdagságban elsők ők az apácák között az országban, hanem elsők ők mindennemű tudományokban. A betűvetést, a latin grammatikát, a musicát és aranyhímezést se Fehérváron, se Esztergomban nem tanítják olyan jól, mint Veszprémben. Ide is hozzák a leggazdagabb ispánlányokat és itt hímezik a püspökök gyönyörű templomi ruháit is.

Persze, amikor idehozott az apám, nem nagyon örültem az apácáknak. Szemem telve volt könnyel és rugdalóztam, ahogy letettek Benigna testvér elé.

Emlékszem, apám is röviden és szűkszavúan beszélt a fehérarcú apácával.

— Itt hozom a lányomat — mondta — finom, úri kisasszonyt neveljeteK belőle!

Nagyot visitottam és tépdetni kezdtem fekete hajamat, mely már a térdemet verdeste.

— Nem akarok itt maradni, nem akarok finom kisasszony lenni... A pusztán akarok lakni! Apám nevetett s megrázta fejét. A ragyogó gyöngyök, melyek belé voltak fonva válláig lobogó hajába, összeverődtek e mozdulatra és muzsikálni kezdtek.

— Nem rossz ez a leány, csak vad. Olyan, mint a szabad csikók a pusztán.

— Nem csoda — szölt Benigna testvér halkán és láttam, hogy a szeme sarkából titkon végigméri apámat.

Nem tudom miért, de e percben apámhoz húzódtam. Két kezemmel eltakartam az apáca elől. Úgy éreztem, hogy e percben a gyenge, fehérkezű apáca erősebb az én délceg, bronzarcú apámnál. Azóta tudom, hogy ez az erő a tudásban és finomságban rejlett, mely a művelt ember láthatatlan vértje a barbár felett.

Aztán az apáca fölemelte keskeny, gyenge kezét és a fejemre tette. Milyen könnyű és finom volt ez a kéz! Mint egy halk, fehér szárny! Elbámultam nagyon.

Eddig engem csak csókolgatni, meg ütni szoktak. Vén dajkám, Eszte asszony, ha becézni akart: aranyvirágnak, hajnalkának, csillagsugárnak, madárkának, virágsziromnak nevezett. Ha pedig sokat visitottam, titkon fejbesuhintott.

Most meg ez az idegen apáca, akit sosem láttam, egy szöt se szölt visitásomra, hanem szeliden és könnyedén végigsimitja a fejemet! Nem mondott nekem egy szöt se, nem becézgetett és nem ölelgetett. Mégis láttam, mégis éreztem, hogy szívében jó, nagyon jó hozzám.

Nem szidott, nem fenyegetett. Csak rám nézett. Egészen elkápráztam ettöl a két ragyogó pillangótól, mely fejem felett lebegett. Egyszeriben félbenhagytam a visitást és sivalkodást. Ajkam lebiggyedt és rábámultam alázatosan és tehetetlenül. Miért volt ez?

— Finom, szelid, úri kisasszony leszel, ugye kislány? Ilyen hangot én még sosem hallottam eddig. Mifelénk

a pusztán hangosan kiáltoznak az emberek és a szavukat messzire viszi a szél.

Sose szólt hozzám még senki ilyen csendes, szelid bangon. Ma se tudom, hogy én voltam-e akkor, avagy egy ismeretlen idegen, aki eddig rejtőzve élt bennem és Benigna szavára ébredt életre.

— Igen, az akarok lenni — mondtam, de éreztem, hogy nagyon bután nézek magam köré. Apám elnevelte magát.

Nem tudtam, miért nevet apám, de ettől a nevetéstől sirnom kellett.

Amikor fölpillantottam, az apáca ölében ültem. Ujjamat a számba vettem és úgy néztem vissza gőgösen és büszkén apámra.

— Vatha úr nyugodtan ránk bízhatja a gyermeket. Jézus urunknak is kedves leányzót nevelünk belőle.

Apám dörmögött valami helyeslésféléért. De csak a bajusza alatt. Jól tudtam én, hogy Jézus urat ő nem szereti s most úgy éreztem, hogy le kell őt lepleznem, amiért kinevetett gyámoltalanságomért.

— Az én apám nem szereti Jézus urat — mondtam hevesen. — Ő szidja mindazokat, akik róla beszélnek. Nem szereti a papokat és nem szereti az apácákat sem. Apám csak Rasdit szereti, a vén bűbájost, akinek nyaka tele van pénzekkel és gyöngyökkel s a sarúján is aranyak csörögnek. Apám reggelenként eljár a Tisza berkeibe és Dombiratos előtt fehér lovat áldoz. Ilyenkor mindég megesküszik, hogy irtója lesz a papoknak és Jézus úr hiveinek.

Apám arca vérszinű lett beszédem alatt. Szégyenében meghajolt az apáca előtt. Ezt még sosem láttam apámnál. Az én apám mindig magasra vetett fejjel állt az emberek előtt.

— Ne higj a gyermeknek, apácaasszony — mondta gyorsan — pusztai vadóc ő még és a ti kezeitek formálására vagyon szüksége. Neveljétek őt kedvetek szerint Jézus úr szolgálatára. Így tesz ez mind az ispánok és én se maradhatok el mögöttük.

Benigna testvér arcán halk szomorúságot láttam. Mintha nagyon sajnálkozott volna.

— Jól van Vatha úr, a leányod finom úri kisasszony leszen, hasonlóan az ispánleányokhoz. Megtanul majd mindent, amit manapság tudnia illik egy nagyúri hajadonnak. Anyja helyett anyja leszek a leányodnak, Vatha úr. Nagyot nyilott a szemem.

— Anya? Mondd nekem, mi az?

Ekkor láttam, hogy könnyek jöttek az apáca szemeire. Szívéhez szoritott és megcsókolta az arcomat.

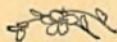
— Anya!... Aki neked életet adott, szíve alatt hordozván téged. Akitől a testedet hoztad s akinek lelke öröködik feletted.

— Nem ismerte az anyját, ki Taksony nemzetségéből született — mondta az apám. Virágnak hívták az asszonyomat s úgy hervadt el csendesen, amikor világra hozta Delinkét.

Ekkor aranypénzeket vett elő apám övéből. Sok-sok aranypénzt. Egymásután számolta Benigna elé a ragyogó, pengő pénzeket.

— Nehogy szűkséget szenvedjen a lányom bármiben. Neveljétek őt Jézus úr örömeire... Aztán lehajolt hozzám és megcsókolt.

Ennek épen tíz esztendeje s azóta se láttam az apámat. Most is úgy van előttem: büszkén, délcegen, gyöngyös fekete hajával, lobogó szemeivel és barna bronzarcával. Az én apám: Vatha fia János úr... ahogy a pusztán nevezik őt.

II.

GYEREKKOROMRA nem igen emlékszem vissza. Ma is látom magamat gyáván és félszegen a növedékleányok között, akik sokkal, de sokkal nagyobbak és finomabbak voltak nálam. Különösen két leányt csodáltam.

Az egyik leány magas volt és barna, Rózsának hívták és Ernye ispán lánya volt. A másikat Nesztének szólították. Ez kicsiny volt és szőke. Apja pedig Guth-Keled Vida gróf volt.

A két ispánleány mindig együtt sétálgatott. Az apácák is egy kamrába helyezték őket. Mindenfelé egymással jártak.

Nagyon büszke volt ez a két leány. Apjuk a király kedves emberei voltak, anyjuk a királyné barátnői. Erre voltak büszkék.

Engem számba se vettek. Pedig Benigna testvér az első napon közénk vitt.

— Nézzétek, új társatok van. A puszták urának leánya ez. Vatha fia János úr az apja...

Neszte, Guth-Keled gróf leánya elbiggyesztette ajkát.

— Az apját nem szenvedí Endre király.

Rózsa, az épen hogy végignézett. Aztán belekarolt Nesztébe és ott hagytak engem Benigna mellett. Nagyra nyilott ekkor a szemem. Akkor még nem értettem az ispánleányok viselkedését. Akkor még fájt nekem ez a gögös eltávolodás. De Benigna gyorsan arconcsókolt és elfeledtem a leányokat.

Egy hét alatt megszoktam a kolostorház életét. Amikor magamra hagytak az apácák, bejártam az egész várat.

Gyorsan ismeretségbe kerültem a szolgálókkal, a belső cselédekkel, a nagy kerttel, a fákkal meg a virágokkal. Csak a templomtól féltem.

Olyan sötét és hideg volt ez a templom! Sose érte a nap. Szomorú szentek voltak a falakra festve és csak komoran néztek a lelkemig. Nem szerettem őket, mert féltem tőlük.

Akkoriban épen a húsvétot vártuk és az apáca-asszonyok sokat beszéltek nekünk Jézus urunk szenvedéseiről

Különösen Benigna testvér tudott szépen és szívetfájdítóan beszélni Jézus úr szenvedéseiről. Ilyenkor mindannyian sirtunk.

Fájdalmas-pénteken, egész délután közöttünk ült Benigna a refektóriumban. Fehér arca mindinkább sápadt lett, amíg beszélt. Egyszerre egy nagy vászonkendőt akasztott a falra.

A kendő fehér volt és négyszögletes. Amikor a falra terítette, egy szomorú, véres, sápadt férfifejet láttunk rajta. Szőke haja is véres volt és két szeme égnek fordult, mintha kiáltani, könyörögni szeretett volna.

— Nézzétek Jézus urunkat — mondta Benigna s láttuk mindannyian, hogy a két csillagszeme tele lesz könnyel — így szenvedett ő a Kálvária hegyén az emberek gonoszságától. Nézzétek és ne feledjétek, hogy halálra kínozták őt.

Aztán beszélt egy Veronika nevezetű asszonyról, aki megtörölte fehér kendőjével Jézus urunk arcát. Erről a kendőről festette Benigna testvér Jézus urunkat.

Amikor elment, otthagya nekünk a refektórium falán Jézus urunk arcát a vászonkendőn, amely hasonlatos volt Veronika asszony kendőjéhez.

A leányok lassan elszéledtek s én magamra maradtam a refektóriumban, Jézus urunk előtt.

Nem volt senki mellettem s én csak néztem azt a véres, szenvedő arcot. Már sötétedett mellettem. A templomból kihallatszott az apácák bús zsolozsmája: Miserere mei Domine...

Egyszerre sirni kezdtem. Hangos, csukló zokogással sirtam. Úgy fájt a szívem Jézus urunkért. Egész testemen forróság futott végig és tenni akartam valamit. De aztán félni kezdtem s most már nem Jézusért, hanem magamért sirtam. Lassan kimentem a kertbe.

Senkit se láttam, csak az öreg kertészt, akit még Gellért püspök úr hozatott Itáliából az apácák kertjének gondozására.

Gondoltam, szólok a kertésznek, akit Lazarónak hívtak. Kiáltottam is néki, de ő barkaágakat nyesett és hangomat nem hallotta. A nagy csendben és szomorúságomban félelem fogott el s fölmásztam a várbástyára. S amikor átnéztem a Bakony alatt sötéten kéklő rónaságra, egyszerre eszembe jutott az apám pusztája. Eszte dajkára kellett gondolnom, aki szép, simogató meséket tudott nekem mondani estenden éneklő madarokról, siró virágokról, tündérvárakról és a meotisi tóról, ahonnét hajdanán megindultak a hét vezérek Nagymagyarország felé. Ezek a mesék megszépítették vén dajkám ráncos arcát s hasonlóná tették őt valamely elevenné vált faragott képhez. Abban a percben, fájdalmas-péntek estéjén, a bástyafalak tetején ráncosarcú, szépmeséjű Eszte dajkám után fogott el a vágyódás. Apámat is szerettem volna látni, a barnahajú János urat, akinek annyi vitéze van, akár a királynak. Tudom, ma is tudom, hogy akkor este rámbocsátotta a puszta minden szilaj, vad varázsát. Jól emlékszem, Jézus urunk arcát és szenvedéseit is elfeledtem. Nem gondoltam én abban a percben se az ispánlányokra, se az apácákra, csak apámat sóvárogtam, gyönyörű távoli pusztájával, Eszte dajkával és a földvár körül szaladgáló estéli szellővel.

Nagy félelmemben és szorongásomban egyszerre felsikoltottam. Ekkor Lazaró ledobta kezéből a sárga barkaágakat, melyeket a virágvasárnapi körmenethez szedett és beszaladta a kertet. Láttam, hogy jobbra-balra futkos a bokrok és fák között s ez nekem nagyon tetszett. A sírást is abbahagytam s úgy figyeltem Lazarót, aki végül is előkiabálta a szolgálókat.

Hamarosan fáklyákat keritettek elő s az egész kert lángban égett.

A nagy világosság elért a templomban imádkozó apácákhoz is. Egy pillanat alatt kirohantak a várkertbe, ott hagyván Jézus urunkat szenvedései közben.

A szolgálók visítva hadonáztak a fáklyákkal és Benigna rohant feléjük.

— A Vatha-leány tűnt el — sikoltott a szolgálóknak, akik eddig azt sem tudták, kit kell keresniök.

A főnökasszony, Adelgunda testvér fehér lett, akár a fátyola.

— Ha elvész a leány, haddal támadja meg a zárdát Vatha fia. Bizonytaln kegyetlen nap leszen az. Jól keresétek hát a leányt.

— Mária szent anyám — visitották az apácák és ők is a szolgálókkal tartottak keresésemre.

Minden teremtet lélek az én nevemet kiáltotta. Én pedig vidáman, mosolyogva néztem a jobbra-balra ingó fáklyák lángjait.

— Jaj de szép! — kiáltottam és felálltam a bástyafal élére, mely alatt sötéten tátongott a mélység törke a Séd sebes vizével.

Azt hittem, hogy a sárga lángokból egyszer csak apám fog elém toppanni, Eszte dajkámmal és Labodával, a vén fegyverhordozóval, akit így csúfolgattam:

— Laboda, lábod ide, nem oda...

Kiáltásomat meghallották a fáklyások.

— Jézus, egy Isten! — sikoltott Benigna a várfal tövében, amikor meglátott. — Ne nézz hátra, Delinke.

És rámemelte gyönyörű, sötét szemét. Én pedig moccanni se birtam s bámultam azt a két szemet s meg voltam győződve, hogy a csillagok lepattantak az égről s bevándoroltak Benigna testvér szemebogarába.

Aztán amíg néztem a két szemet, lassan érezni kezdtem, hogy valaki odaér mellém, átfog és szorít, tart nagyon erősen, nehogy beleszédüljek a Séd sebes vizébe.

Létrákat hoztak a szolgálók s Benigna maga jött

értem a falra. Amikor megkapott és magához ölelt, éreztem szíve dobogását és láttam szeme könnyeit.

— Te rossz, rossz gyermek — mondta kedves apácám s én éreztem hangjából, hogy nem a harag szólal belőlem, hanem az aggodalom.

Adelgunda főnökasszony azonban haragudott.

— Miért tetted ezt, te leány? Gondold el, egy pillanat alatt lebukhattál volna a halálba. Mit csinált volna velünk apád, a vad pogányivadék? Ezért három napig nem jöhetsz a kertbe.

Benigna testvér azonban magához szorított.

— Majd mesélek neked ezalatt, Delinke.

S ekkor én Benignához simultam s elmondtam neki nagy szomorúságomat Jézus urunk miatt. Elmondtam, hogy félek a kolostortól, az estéktől. Mindenről beszéltem Benignával, csak nagy vágyódásomról és kívánczósomról a puszta iránt, hallgattam.

— Azért mentem a bástyára — szólt egy ismeretlen hang bennem — mert kiáltani akartam: hej, Vatha fia János úr, szállj fegyverbe, ülj lóra és jöjj el Eszte dajkával, Labodával és minden vitézeddel, ijászoddal, harcosoddal és nézd meg Jézus urunk szomorú arculatját.

Nem tudom, miért mondtam én ezt. De nem hazudtam, az bizonyos, akár az ég, avagy a föld.

III.

HÚSVÉT második ünnepén kint kergetőztünk a kertben. Körülöttünk virágzottak a gyümölcsfák. Lazaró, az öreg itáliai csendesen üldögélt az egyik halványrózsaszín almafa alatt. E napon én a leányok között játszadoztam. Nagy örömben és tavaszi kedvemben nem láttam, hogy lassan elhuzódnak mellőlem a növendékek és egyedül maradok a virágos fák alatt.

Egyszerre megszólalt mellettem a sárgarigó.

Nagy, bolondos öröm szállt reám és tapsolni kezdtem.

— Jaj de szép — kiáltottam s ekkor láttam, hogy már csak a két leggőgősebb ispánleány áll mellettem.

— Én is tudok úgy, mint az a madár — mondtam bizonytalanul — s csücsöríteni kezdtem a füttyülésre ajkamat.

Az Ernye leány fölnevetett és meglökte Nesztét.

— A te pogány apád pusztáján egyebet se tanulhattál...

Elvörösödtem. Jól éreztem én naiv gyerekségemben, hogy bántanak és lenéznek a gőgös ispánleányok. Ha játszani akartam velük, akkor elmaradtak mellőlem. Ha szólni akartam hozzájuk, akkor imába kezdtek. Ó, sok fájdalmat okoztak nekem ezek e leányok! De Benigna, a képfestő, krónikairó kedves apácatestvér, jó volt hozzám s elfeledtette velem e szomorúságokat.

Most azonban nagyon a szívemig ért a grófleány szava.

— Miért csúfoltok ti engem, Neszte? Rossz vagyok én?

Erre nem tudott szólni. Aztán megrántotta vállát.

— Te is olyan vagy, mint az apád! Pogány vagy. Pusztai vad módjára éltél, mert apád nem visel tisztséget Endre király körül.

— Neszte — kapta el Rózsa a grófleányt — ne beszélj vele...

Kicsordultak a könnyeim. A Vida gróf leányának szavai csak haragot okoztak nekem, de Rózsa mellőzése elszomorított.

Kitörtem. Minden keserűségem felzúgott bennem s minden mellőzésre egyszeriben emlékezni kezdtem.

— Mi bajotok néktek én velem? Miért keveseltek ti engem? Az én apám se kisebb úr, mint a tietek! Még talán nagyobb is. Az én apámnak annyi vitéze van, hogy a királynak sincs több. Annyi aranyunk van, hogy egy országot vehetnénk rajta. Mik vagytok ti hozzám képest? Mi a ti apátok Vatha fia János úrhoz képest?!

Rózsa kihuzta magát és végignézett rajtam. Nagyon szép volt e büszkeségében.

— Az én apám belső ispánja Endre királynak és tiszta a vérünk minden ágon. Azután meg keresztények vagyunk; hívő, igaz keresztények...

Neszte is előlépett.

— No és az én apám? Endre király kedves embere. Miénk az Ecsedi-tó meg a temesi grófság. Vid ispán azt teszi a királlyal, amit csak akar. Anyám is kedves asszonya Neszte királynénak s e barátságért kereszteltek engem Nesztének.

Most én is kihuztam magam.

— De miénk a fél ország! A Duna-Tisza közén túl a nagy pusztá, egészen az erdélyi hegyekig, az Igfan erdőig, mind a miénk. Úgy hallgatják apám szavát a pusztai magyarok, akár a táltosokét. Az én apám még a királyon is túltehet hatalomban és gazdagságban, ha akarja.

— Lázadó — vitott Neszte.

Rózsa fölemelte fejét.

— Az öregapja is az volt. Lázadó pogány volt Vatha vezér, aki megölette a védtelen püspököket, Gellért urat és a keresztényeket.

S elmentek. Én pedig ott maradtam ökölbe szorított kézzel és sajgó szívvel. Egy percre azt gondoltam, hogy

leugrom a várbástyáról; hadd égesse föl apám az apácaházat, hadd lássák hatalmát a gőgös ispánleányok. Aztán gyorsan Jézus urunkra kellett gondolnom. És meghajolt a fejem. Sirni kezdtem halkan.

Benigna testvér talált reám, a tavaszi fák alatt. Ekkor már pirosra vert a láz. Megsimogatott és én elmondtam neki az ispánleányok csúf szavait.

Ekkor fölemelte arcomat és beszélt nekem egy bibliai szőlősgazdáról, aki mindeneknek egyenlően fizetett s aki elsőkké tette az utolsókat...

— Ha akarod — mondta — előbb lehetsz tudásban, jóságban, hitben, istenfélelemben, műveltségben és okosságban minden ispánleányoknál...

Arcom mindig pirosabbra vált és a szemeim lobogva égtek. Megragadtam Benigna kezét.

— Mondd meg nekem, apácaanyám — kérdeztem hevesen — mit vétett az apám apja?

Benigna fehér arca egy pillanat alatt vérszinű lett. Láttam, hogy mély, fekete ránc hasítja át homloka síkját. Aztán keskeny kezét belécsúsztatta a fehér köntös bő ujjaiába s beszélni kezdett.

— Apád apja, az öregebbik Vatha úr behívta az országba a száműzött Vazul herceg véreit és fel akarta támasztani a pogányságot, a magyarok ősi hitét. Vazul herceget István király megvakíttatta, mert követelte a szent király koronáját. Aztán minden nemzetségét kikergette az országból. Endrét és Leventét azonban Péter király uralma alatt visszahívták a pogány magyar vezérek. Az öreg Vatha úr járt elsőnek a lázadók között s nem ismert irgalmat a kegyetlenségben. Egymásután öldökölte a keresztényeket, a főpapokat és apácákat. Ő volt Levente herceg belső embere és ha Endre király Péter halála után kereszténnyé nem válik, bizonylyan pogánnyá tette volna István országát. De nem sokáig tartott e vad uralom. Levente herceget nyíl érte s ekkor mintha ketté vágták volna a lázadók kedvét, egymásután tértek vissza Jézus urunkhoz. Endre király, hogy tanuságot tegyen keresztény voltáról, legelsőben a láza-

dókat kereste halálra. Vatha urat is kivégezteté, mégpedig szörnyű kegyetlenséggel. Négyfelé vágatta a vezér testét s azt kiakasztatta Fehérvár piacára, mondván: Vatha nemzetségéből, Vatha véreből senki nőt ne vehessen, mivel Isten ellen lázadott s magvaszakadt vére önsirja legyen... Endre király ezt nem a szíve szerint tette. Az idők szava azonban néki is parancsolt s belátta, hogyha élni akar e csöppnyi nemzet a nyugati országok szomszédságában, akkor keresztényül, Jézus hiveként élhet csupán.

Dermedten álltam e rettentő emlékezés alatt. Gyermeki agyam megbénult és szívem remegett a számon, amikor felsikoltottam.

— És senki nem szabadíthat fel ez átok alól? Ártatlanul bűnhődjem-e öreg Vatha vétkeért? Nincs senki, aki megválthatna engem, apácaanyám?

Benigna lehajolt hozzám és kezébe vette arcomat.

— Jézus urunk minden bűnösök, minden vétkesek megváltója. De az igazi megváltás az léssen, ha a pogány Vatha gyenge leányhajtása igaz, jó, szelid és művelt nővé válik. Örömeire Jézus urunknak, Mária anyánknak és a magyar nemzetségnek.

IV.

FTTŐL kezdve nem törődtem többé az ispánleányok göggyével. Lassan visszahúzódtam a növendékektől és Benignához menekültem minde nek elől. Ő megfogta a kezemet, szeliden, halkán és én feléje fordítottam figyelő arcomat, mint hajdan a bethániai gyermekek Jézus urunk felé.

Mindent megtettem, amit Benigna testvér mondott. Megtanultam arany szőlőfürtöket himezni, kalászt és borostyánt rajzolni a pluviálékra és dalmatikákra. A szalagkötést, szövést, fonást, mindent elvégeztem Benigna kívánságára. Bár vajmi kevésbé szerettem őket. Én csak a könyveket szerettem, meg a virágos betűket, melyeket Benigna írt a krónikába. Ezért minden erőmmel a grammatika felé fordultam. Naphosszat tanultam, míg végre Benigna megengedte, hogy olvashassam az apácához krónikáját.

Sokszor csodálkoztam Benigna türelmén, amely minden kis apróságot följegyzett az apácához életéből. Így például az öreg Lazaróról is megemlékezett szép, virágos betűivel.

— Egy napon — írta Benigna a nagy krónikába — Lazaró, az itáliai kertész, félbehagyta munkáját a virágágyak és salátafejek között. Ledobta kezéből az ásót és gereblyét s a virágoskert legközepébe állt. Sokáig állt itten és olyan volt, akár valamely vén fa.

Egyszerre sirni kezdett az öreg kertész. Annyira sírt és annyira zokogott, hogy meghallották sirását mind az apácák. Még a főnökasszony is.

— Miért sírsz, Lazaró? — kérdezte tőle Adelgunda főnökasszony.

Lazaró nagyot hümmentett. Tenyerébe kapta fejét úgy zokogott...

— Sirok, sirok, főnökasszony, mert nem kelt ki a narancsfám magja.

A főnökasszony nevetni kezdett. Úgy nevetett, hogy szavára mind a kertbe tódultak a szolgálók és cselédasszonyok.

— Nézzétek a bolond Lazarót! Vénségére narancsfát vár a beszperémi kertből. Holott kertész létére jól ismerhetné a földet és tudhatná, hogy nálunk az meg nem terem.

Lazaró égnek emelte fejét.

— Jól tudom én, főnökasszony, hogy magyar földben nem terem meg a narancs! De a mag kikél minden földben. Én ezt a magot egy kérdésre ültettem. Ha kinől vala, én még éltem volna sok évekig és hazamehettem volna Itáliába s ott haltam volna meg a firenzei virágos kertek ölén. De a narancsfa magja nem hajtott ki és meghalok még ebben az esztendőben.

— Dőre vagy, Lazaró — mondta szigorúan Adelgunda — hiszen olyan piros az orcád, akár az augusztusi szőlőfürt és ebéd után még mindig megiszod a kupa borodat. Hogy hálnál hát meg, ilyen jó erőben?

— Mégis meghalok — ingatta fejét a vén kertész. Nem telt bele két hét és Lazarót egy reggel halva találták kamrájában. Ekkor mindannyian a kertbe mentünk s megtaláltuk a virágok között, a föld mélyében a barna elfonnyadt narancsfamagot...

Máshol meg ezt írta Benigna:

— Látogatóba jött hozzánk a fejevári görög apácához egy apáca, Barbara nevezetű. Ezt a nővért nem igen szerették a főnökasszonyok az országban, mert sehol se tudott megelégedni a látottakkal és mindenhol a fejevári kolostort dicsőítette. Kiváncsiak voltunk hát mindannyian, vajjon mit fog szólani a mi zárdánkról, amely mindenek szemében az első apácához volt az

országban. Mindenki tudja, hogy a beszperémi apácához a fényességés Gizella királynénak kedves volt s még Maurus a pécsi püspök is elismerte rólunk, hogy valóban Jézus szava szerint élünk és a magyar ispánleányok úgy kerülnek ki kezeink közül, hogy a nyugati zárdák is büszkék lehetnének reájuk.

Barbara testvérrel azonban nagy bajunk volt. Bizony ő lefitymált mindent. A templom sötét volt neki, a gyönyörű egyházi ruháinkat túl cifrának tartotta, a kertet kicsinylette és a refektóriumot barátságatlannak találta.

A refektórium tudvalevőleg sehol se olyan világos és kedves, mint a mi zárdánkban. Egész nap szembe néz a nappal, mert minden oldalán vannak ablakok vágva és ha szétvonjuk a függönyöket, olyan ragyogó és olyan meleg, hogy a virágos kertben gondoljuk magunkat.

— Mondd hát, hogy ilyen nincs nálatok — szólt Adelgunda s egyetlen percben szétvonatta mind a függönyöket.

A világosság mindannyiunkat elkápráztatott. Büszkén néztük Barbara testvért, aki szédülten állta a ragyogó sugarak záporát. De a következő percben megszólalt.

— A mi refektóriumunk sokkal, de sokkal világosabb és nagyobb ennél.

De tovább nem tudott beszélni. A gyorsan pergő nyelve egyszerre akadozni kezdett s a szája nagyra és vörösre duzzadt a nyilvánvaló hazugságtól... Mindez egy pillanat alatt történt szemünk láttára.

— Így bünteti meg Jézus urunk a hazudozókat — mondta méltóságosan Adelgunda főnökasszony és megigazította fehér fátyolát.

Benigna krónikájából tudtam meg nemzetségem történetét.

Eddig csak Eszte dajkám beszélt nekem a hét vezérről, Hunorról és Magyarrról. De szavai mindig elvesztek Géza fejedelemnél. Sosem beszélt tovább.

Benigna krónikája azonban világosan beszélt nekem őseimről. Mén-Marót ivadékanál vajjon ismeri-e jobban valaki a magyar nemzetség történetét?

István királyunk dicsőséges tetteit mind följegyezve találtam e krónikában. Vatha vezér nevét is itt láttam, Koppány, Baja és Gyula lázadók soraiban. Egy Vazul hercegről is ír vala Benigna. Vazul herceg István király trónja ellen támadott s ezért szemeit kiszuratták és fülébe forró ólmot öntöttek. Tehetek-e róla, hogy sajnáltam a pogány, nyakas őseimet? Sajnáltam és szerettem őket, szívem egész szeretetével.

Aztán lassan megnőttem s tegnap hallottam a kertben, amint kapálgattam a szekfűfüveket:

— Mária, anyám, milyen gyönyörű teremtés...
A szolgálók mondták.

Nevettem rajta, mert jól tudom kedves apácámtól, hogy a szépség por és hamú, és független a magunk erejétől. Ellenben csak a tudás és lélekgazdagság ér valamit.

Most, tizenhat évem hajnalán megigérem Benigna testvérnek, hogy megváltója leszek a Vathák pogány nemzetségének. Ó, áldassál sokszor Jézus urunktól és Mária anyánktól, Benigna testvér...

V.

MÁR NYILTAK a rózsák kertünkben. Esténként édes, nehéz illat szállt a kamránk felé. Sokan a növénydekkeányok közül ráejtették arcukat kezük fejére és úgy néztek a magas bástyafalon túl egy-egy késői kúrtszó irányában.

A szolgálók beszélték, hogy a király ifjú harcosai a veszprémi völgyben táboroznak. Mindannyian szívdobogást kaptunk a hírtől.

Az apácák tehetetlenül néztek bennünket. E naptól kezdve jobban ügyeltünk öltönyeinkre s reggelenkint leszaladtunk a tó vizéhez, hogy megnézzük magunkat, mert az apácaházban nem volt tükör.

A rózsák illata mindig nehezebb lett s egészen a szívünkbe jött. Az aranyhímzés se tudta lekötni nyugtalanságunkat s én már két napja bele se néztem Benigna krónikájába.

Ma azonban nagy dolgok történtek nálunk. Még reggel volt, amikor Adelgunda főnökasszony bejött a refektóriumba. Épen a nagy violaszín dalmatikát himeztük Dezső püspöknek Csanádra.

Amikor megláttuk a főnökasszonyt, valamennyien fölálltunk a szélestalpú asztal mellől, mely telve volt lebegő aranycérnával és himező selymekkel. Köszöntöttük őt.

A főnökasszony összevonta piros, kővér kezét a mellén és az ispánleányokat szólította magához.

Rózsa ugrott fel elsőnek. Neszte előbb nagykényesen leszedte ruháiról a fonáldarabokat s csak azután lépett a főnökasszony elé.

— Üzenetet hoztak néktek. Nem ér már benneteket többé itt az alkony. Érettetek jönnek apátok vitézei és még ma Esztergomba kísérnek benneteket. Immár megtanultatok mindent, amit egy előkelő ispánleánynak tudnia kell.

Neszte elfeledkezett arról, hogy a főnökasszony előtt áll. Egy lábon kezdett ugrálni.

— Hogy örülök, héj, hogy örülök — kiáltotta hevesen.

Rózsa komoly maradt és megcsókolta a főnökasszony kezét.

— Apátok majd elvisz bennetek a királyné elé. Belső szolgálatot fogtok teljesíteni.

Neszte fölkapta fejét. Fényes szőke haja beleesett a napfénybe s úgy tündöklött, akár a vert arany.

— Anyámat is szerette Neszte királyné — mondta büszkén fölvetett ajakkal. — Ott volt a kis Salamon herceg keresztelőjén is.

Rózsa hallgatott, de látszott rajta, hogy ő is igen örül a hírnek.

— Aztán, ha már elmentek, jó hírét vigyétek a veszprémi apácához — mondta Adelgunda főnökasszony.

Pár perc múlva mindenki tudta, hogy a két ispánleányt elviszik a kolostorból. Szolgálók, belső jobbágyok kíváncsian bámulgatták a leányokat, akik büszkén járkáltak a nagy udvaron.

A déli harangzó alig hangzott el, amikor egyszerre kúrthang ütődött a nagy kapuhoz. Erre mindannyian felugráltunk a terített asztaltól. Otthagytuk a meleg, gőzölgő ételeket és egymást taszigálva rohantunk az udvarra.

Az apácák is nyomunkat követték, de Adelgunda visszatartotta őket.

— Mely gyarlóság ez tőletek — kiáltott reájuk s az apácák erre zavartan meghajtották fejüket. Arcuk piros volt és szemükben sóvár sugarak csillogtak a külső világ kúrtszava után.

— Jönnek az ispánleányokért — kiáltozták a szolgálók.

A két ispánleány büszkén feszengett közöttünk, amikor megnyílt a barna várkapu és a nagy udvarra lovagoltak a vitézek.

Egy percig nem is láttam a fényességtől, mely szemem elé hullt. Mennyi boglár, mennyi villogó gyöngy és mennyi kősöntyű ragyogott a vitézek ruháján! Őse láttam ennyi fényes öltözetet. Apám vitézei könnyű fehér gyolcsot viseltek a pusztán s csak apámon láttam nehéz bársony-köntöst.

Mig az ispánleányok kamráikban készülődtek nagy újokra, a szolgálók és cselédleányok körülvették a vitézeket.

— Miért vagytok ilyen fényes öltözetben?

A vitézek nagyot néztek e kérdésre. Az egyik közülök, egy hosszúbajszú, aprószemű harcos elnevette magát.

— Ennyi asszony nép itt együtt és mitse tud a világ soráról! Bezzeg a papok jól tudják az ország ünnepét! A bencések házain lobogó leng és a tornyaikban harangszó züg. Tudnotok kellene, hogy Endre király haza hívta Béla herceget Lengyelországból s egy teljes esztendeig fényes vigalmakat rendelt el ennek az örömeire. Most már mind hazajöttek a Vazul hercegek. Közülök Béla talált legelőször otthont Lengyelországban. Feleségül nyerte Rickésát, Kázmér király hugát. Ebből a házasságból három fiú született. Gyécse, László és Lampert. Úgy van, hogy Béla herceg követi a trónon Endre királyt.

Mi bámészan hallgattuk a vitéz szavait. Semmit se tudtunk a külső életről, mely a falakon túl folyik. S most egyszerre egy ragyogó, színes világ tárult elénk. Egy világ, amelyben fényes vitézek, királyok, hercegek, ispánok és hercegasszonyok éltek. Mi eddig, gyerekségünk óta csak a fehérruhás apácákat láttuk, egynehány szolgálóval és jobbaggyal egyetemben.

— A király udvarában most igen vig élet vagyon — folytatta a vitéz. — Regösök és igricek verik a kobzot, hősi dalokat énekelnek és táncolnak a főurak. A vitézek tornajátékokon mutatják erejüket és ügyességüket. Az asszony nép is eljár a vitézi tornákra. Ilyenkor selyembe sé bársonyba öltöznek s csak arcuk ragyogóbb ruházatuknál. Nem egyszer idegen országok követői is megjelentek Endre király előtt, mindenkor pazar pompával fogadtatva.

Felsőhajtottam e szavak alatt. Valami ismeretlen, meleg remegés futott át tagjaimon.

— De szép is lehet ott...

— Hátha még a hercegeket látnád! Azok között a fiatal László úrfit. Az ám a legény! Egy fejjel magasabb minden harcosnál s nincs hozzá fogható ifjú ügyességben, harci vitézségben és lovagi erényekben. Barna haja a vállát veri, szemei fényesek és hasonlatosak az ég csillagaihoz. A hangja pedig olyan, akár a kürtészó. Vazul unokájában minden kiválósága megvan a magyar vitéznek.

Itt hirtelen elhallgatott a vitéz. A két ispánleány útrakészen állt elénk. Búcsúzkodni kezdtek s amikor hozzám értek, egy pillanatra megálltak. Nem tudták mit tegyenek. Láttam, hogy Rózsa szólani kezd, de Neszte gögősen elfordította tőlem a fejét. Erre Rózsa is tovább lépett.

Szememet elfutották a könnyek. Miért aláztak meg mindenek előtt az ispánleányok? Mit vétettem én? Tehetek-e róla, hogy a Vatra nemzetségből születtem?

Egy percre határtalan fájdalom és harag futott el. Szólni akartam, kiáltani akartam. Aztán egészen véletlenül szembenéztem Benignával s eszembe jutott a bibliai szőlősgazda, aki utolsó munkásait elsőkké tette.. Megfordultam és lesompolyogtam a kertbe.

Azért a könnyek nem hagyták el szememet. Sűrűn és tehetetlenül nedvesítették arcomat. De a rózsafák sűrűjében senki se látta sirásomat.

Soká ültem a rózsafák alatt. Már a kürtösök messze zengtek, túl a bástyákon. A szolgálók is dolguk után mentek s az ispánleányoknak már csak emléke maradt a veszprémi apácaházbán.

Lassan elhagyott a szomorúság és a remegés. Tiszta és világos lett előttem a világ. Benigna nagy alázatosságára gondoltam. S ez megnyugtató. Pár perc múlva ott hagytam a rózsafákat s visszatértem a refektóriumba. Kezembe vettem az aranycérna orsóját és himezni kezdtem Dezső püspök dalmatikájára a nehéz, telt aranykalászokat.

VI.

UJ SZOLGÁLÓ került a konyhába. Piciny, fekete-szemű leány. Pirosnak hívják. Piros is az arca, akár a vér. Ő hordja fel ebédünket, ő szárítja patyolat-köntösünket. Bár az apácák makrancos és engedetlen teremtésnek tartják, mégis igen megbecsülik őt az ügyes munkájáért.

Úgy szökött az apácaházba ez a szolgáló. Valami jobbágyleánynak nézem. Azt hallottam róla, hogy a német Arvik grófnéhoz rendelték őt Esztergomba. Itt azonban kegyetlenül bántak vele a grófi csemeték. Pirost elhagyta a szolgálai türelme és arculütötte az egyik grófgyereket. Ezért vesszőzésre ítelték Pirost. Ő azonban ügyes volt és megszökött a büntetés elől. Heteken keresztül csavargott, amíg Veszprémbe ért. Tudvalevőleg amely bűnös templomba vagy zárdába menekül, elkerüli a büntetést. Ezek a falak szentek s a király se büntetheti lakóit. Piros tudta ezt, azért is jött hozzánk.

Mindenben kitűnő, ügyes, gyorskezü leány Piros. Csak egy hibája van. Nem szenvedheti a templomot. Az arca hamuszínű lesz, ha a misét végig kell hallgatnia s úgy néz az emberre, mint a hideglelés beteg. Azt mondja, hogy kint az Isten szabad ege alatt szívesen imádkozik akár három litániát, de a templomban fél a sötétől és sírva fakad a templomi énekektől.

Benigna testvér sokszor igyekezett lelkére beszélni. Piros ilyenkor meg is ígerte javulását és reggel be-bejött a misére. De este egy világért nem lehetett a templomba hívni.

Én már azt is tudom, miért. Az este meglestem őt. Odaállt a nagy eperfa alá a kút mellett. Felnézett az égre s így imádkozott:

— Isten apám, Mária anyám, ne vess meg engem szegény szolgálót, de nem szívelhetem a templomot. Én szeretlek titeket. Jó és hűséges keresztény akarok lenni. De jobban szeretem a csillagokat az égen, mint a mécseseket a templomban.

Amig imádkozott, a két buta szeme tele lett könnyel és én elhittem, hogy odafent a csillagokon túl az az Úristen nem haragszik Piros szolgálóra.

Szerettem volna odamenni hozzá és megcsókolni paraszti képét. Ekkor előbukott a hold.

A keskeny, karcsú aranykaréj épen az eperfa fölött állt meg és bevilágított a kút sötét mélyébe. Piros egyszerre abbahagyta az imádkozást. Összecsapta a kezeit és kiáltozni kezdett.

— Újhold van, újhold van.

Aztán fölemelte mutatóujját, melynek végén csúf, fekete szemölcs éktelenkedett.

— Új hold, új király. Engem hívnak vendégségbe. Én nem megyek. Ezt küdöm e...

És a holdra mutatta a szemölcsöt.

Nem állhattam tovább és elnevettem magam. Piros észrevett, de nem szaladt el.

— Miért csinálod ezt, Piros?

— Mér? Hogy vigye e' a holdkirály ujjamról a szemölcsöt...

— Aztán hol tanultad ezt, Piros?

Felnevetett a szolgáló.

— Kell is ezt tanulni. Tudja ezt nálunk mindenki a pusztán...

Tágra nyílt a két szemem.

— A pusztán?

— Ott hát — folytatta Piros. — Anya mondja leányának az efféle verseket...

Ahogy beszélt, nagy, ismeretlen melegség szaladt a szivemre. Mikor kimondta ezt a szót: puszta, testvérnek,

rokonnak éreztem őt magamhoz és feléje nyujtottam kezemet.

— Hallod-e Piros, melyik pusztáról való vagy te?

— Mer mér?

— Mert én is pusztai vagyok.

— Héj, gyönyörű violám — nevetett Piros és egymásután háromszor megfordult maga körül nagy örömeben. — Hogy nem gondoltam én erre! Milyen más vagy te lelkem, mint ezek az ispotályos-arcú fehércselédek.

— Felelj a kérdésemre, Piros. Hova való vagy?

A szolgáló fölkapta fejét.

— Hová? Hát a János úr pusztájára. Az övé a legnagyobb puszta Magyarországon. Túl van a Tiszán, túl van a Dunán és egészen az erdélyi hegyekig elhúzódik. De persze Vatha fia nevét nem igen szabad emlegetni az apácák előtt, mert János úr nem kegyes ember.

— Hallgass, Piros — sikoltottam ijedten. János úr az én apám...

Mekkorát ugrott ekkor a szolgáló! Egészen körül-táncolt engem. Megfogta a kezemet és csókolni kezdte. Aztán a köntösöm szélét kezdte cirókálni olyan melegen, hogy könny szaladt a szemembe.

— Aranyvirág, gyöngyvirág, szép kisasszonyom — becézett engem Piros, a pusztáról szakadt pogány szolgáló s nekem a szívemet érte mindenik szava. Esztét éreztem magam mellett hirtelen. Eszte, öreg dajkám becézetését sóvárogtam vissza.

— Mióta élsz itt, Vatha leánya, tündérkisasszony?

— Tíz esztendeje, Piros. Tíz esztendeje...

És ekkor magam se tudom miért és hogyan, határtalan zokogás rázott meg. Magamhoz öleltem a szolgálót, aki apám földjéről való, félig pogány, félig még barbár és úgy sirtam szívén, mint soha senki előtt e tíz esztendő alatt a veszprémvölgyi apácák házában.

— Gyönyörű, gyönyörű fényességes madaram — duruzsolt a fülembé Piros — ne rijj, ne rijj fülembé madár! Ugy-e rosszak voltak itt hozzád? Ugy-e kínoztak a finnyás apácaasszonyok? Ugy-e azt akarták, hogy

térden csúszd be a hideg templomukat? Ugy-e nem szivelték itt Vatha úr leányát? Mond meg nekem szomorúságotat és szélvészként viszem a hírt apádnak. Csak szólj nekem, gyönyörű aranymadaram! Elmegyek én panaszoddal apádhoz és egy napon itt terem érted a pusztá minden vitézel!

Ekkor fölszaradtak a könnyeim. Felkaptam a fejem s kimondtam birtelen támadt gondolatomat.

— Te Piros, én izenetet irok apámnak, hogy jöjjön érettem. Jöjjön értem minden vitézével, mert már tíz esztendeje élek az apácaháiban.

Piros megcsókolt.

— Siess hát virágom. Még az éccaka nekiindulok a pusztának...

Elcsodálkoztam.

— Az éjszaka? Hát nem félsz a sötétben? Hiszen a templomból elfutsz minden este!

— A templom, az más. A sápadt, szomorú szentektől meg énekektől félek. Ottan mindig a halálról vagy szó. Én meg szeretem az életet és a vigasságot. Sose félek én a pusztától! Éjfélidőn is végigmennék rajta. Hiszen ott vannak a fák, a földek, a füvek, a mezők, mit féljek hát! Ird csak gyorsan izenetedet, Vatha lánya, hadd szaladjak vele!

Egészen fölbátorított engem Piros. Ész nélkül szaladtam kamrámba és a kis, pislantó mécesnél deákszóval izenetet irtam apámnak.

«Édes egy Apám! Egy hete vitték el Guth-Keled gróf meg Ernye ispán leányát az apácaháiból. Száz vitéz jött a két leányért, fényes fegyverzetben s vitték őket a királyné udvarába. Édes egy Apám, meddig hagysz még az apácaháiban? Vigy el engem innét, mert kiszakad a szívem a világ után való sóvárgástól! Nincs miért panaszkodnom, de most már én is szeretnék túl lenni a bástyafalakon. Sokat beszéltek a vitézek a királyi udvar fényességéről. Mondják, hogy hercegek, püspökök és főurak között élnek majd az ispánleányok. Édes egy Apám, kisebb úr vagy az ispánoknál?»

Mi szállt hirtelen reám? Miért fogott el a nagy, nagy vágyakozás a fényes, vigalmas élet után? Vagy olyan ereje van a pusztának, a szabadságnak, hogy egy pogány szolgáló szavai fölébreszthetik az utána való vágyakozást? Így töprengtem egy percre, amíg megírtam apámnak a levelet.

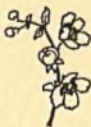
Gyorsan Pirosához szaladtam. Ő már ott állt a bástyafal tövébenél.

— Add ide gyorsan, Vatha leánya...

És már kapaszkodott is fölfelé a várfalra s úgy csúszott rajta lefelé, mint egy fűrgő gyík.

Kicsit féltem. Odalent, túl a falon suhogva suhant tova a Séd vize. Ha megbotlanék, ha félrelépne Piros, egy mozdulattal a halálba bukna...

Egyszerre füttyszót hallottam. Ekkor megfordultam és beszaladtam a házba. Most már tudtam, hogy Piros elér apám pusztájára.

VII.

Tíz egész nap mult el, hogy Piros elszökött az apácaházból. Tíz egész nap és azóta semmi híre róla. És én olyan nyughatatlan vagyok azóta, hogy semmiben sem találok kedvemet. Már nem olvasom Benigna testvér krónikáját s a dalmatika hímezéstől is távol tartom magam. Mi szállott meg engem, hogy semmi sem kedves többé nekem és minduntalan emészt a sóvárgás a külső világ után? Miért gondolok mindég a büszke ispánleányokra, akik most már a királyné mellett vigadoznak?! Ó, ők most már bizonytal is ismerik a hercegeket és talán már együtt is mulatoznak a legdaliásabb magyar herceggel? És hol késik Piros? Hol késik hát Vatha fia, János úr, az én apám?!

Így gyötröm magamat naphosszat, mióta a szolgáló elvitte az üzenetemet a pusztára.

Volt itt ijedelem, amikor megszökött a szolgáló. Négy falu népét küldték keresésére. De szóltak a német lovasoknak is, akiket őrizetünkre adott a király.

Az apácák szidták a szökevényt, de a szolgálók pártjára keltek, mert mindenre tudott Piros ráolvasó verset. Elmulasztotta a szívfájást meg a szemverést. Értett a csillagok nyelvén és elűzte a boszorkányokat.

Adelgunda főnökasszony volt az egyetlen, aki nem féltette.

— Rossz pénz nem vész el. Az istentelennek nem volt nyugodalma nálunk, hadd fogják hát el a német gróf fegyveresei.

Megijedtem nagyon. Hátha eltévedt Piros? Hátha

elfogták útközben? Hiszen szerte táboroznak az országban a portyázó vitézek. A király még nem bizik a látzólagos nyugalomban és csendben, mely megüli országunkat s minden percben készenlétben tartja vitézeit.

Mindig türelmetlenebb vagyok. Unom ezt a nagy nyugalmat, ezt a végtelen békét, szeretnék már egyszer tiszta szabad levegőt szívni, naphosszat elkóborolni a pusztán.

A reggel nagy türelmetlenségemben elkaptam Benigna testvért.

— Hogy tudtad itt leélni az életedet?

Benigna fölemelte fejét. Ragyogó szemei megnagyobodtak és úgy ragyogtak, mint ama régi napon, mikor apám ide hozott.

— Miféle gondolataid vannak, Etelke?

— Mifélék! — kiáltottam hevesen. — Vágyakozom innét másfelé, ahol egyebet is látok kertnél, apácaháznál. Ó, Benigna testvér, milyen szép is lehet most ott Székesfehérvárott és Esztergomban, ahol a királyi udvar él. Ha elgondolom, hogy te egy életet töltöttél itt el...

— Igen — mondta Benigna halkán — egy egész életet, nyugodtan és boldogan. Jézus urunk közelében, nem hiányzott nekem a külső élet, amely után vágyakozol. Fájnak nekem a te szavaid Etelke s kezdek félni, hogy nem leszel megváltója a Vatha nemzetségnek!

— Jaj — sikoltottam s eszembe jutott az átok — ne beszélj róla, Benigna testvér. Átkozott vagyok, jól tudom, hisz senki se törődik velem... Tizenhatodik évemben járok, bölcsességre, műveltségre neveltél s lám itt élek közöttetek árván és egyedül. Apám felém se nézett azóta, hogy idehozott.

Benigna arca elfehérült szavaim alatt. Épen kinyitotta keskeny, vértelen apácaszáját valami vigasztaló szóra, amikor kúrtszó szállt át a kerten.

Édes, messzehangzó kúrtszó volt. Végigszállt a klostorházon, a kerten s beleütődött a felettünk kéklő Bakonyerdő boltozatába. Minden zendülése, minden árnyalata más volt ennek a kúrtszónak, mint a vár alatt

portyázó királyi vitézek jelének. De nem hasonlított az ispánleányok kíséretének kürtszavához sem.

Lassú, kemény, konok ütemekben hangzott a kürtös szájáról a szó s olyan volt, mint valami távoli, büszkén kiáltó hívás.

Lassan vér szökkent az arcomba s egyszerre az ereimben, a szivemben érteni kezdtem a kürt szavát. Apám kürtszava volt ez! A puszták vitézeinek kiáltása közeledett felém!

Egyszerre megráztam magam és felugrottam.

— Hajhó, Benigna testvér! Apám jön értem. Vatha fia közeledik az apácához.

S mielőtt bárkit megkérdeztem volna, magam rohantam a kapuhoz és kinyitottam azt.

És messziről, a vár alatt, végig az egész mező telve volt fehér gyolcsba, kacagányba öltözött harcosokkal. A lovak táncolva hozták őket.

S ők jöttek, jöttek, vígan, lelkendezve s végét se láttam csapatjuknak.

De egyszerre, a csapat közepén megláttam apámat, a pusztát pogányát.

Fehér lett a haja, jaj, nagyon fehér, e tiz esztendő alatt! Mit bántam én. Rohantam lóva felé, repeső lélekkel és könnyes szemekkel.

Közben az apácák is lerohantak az udvarra. Adalgunda a kezeit tördelte.

— Mi lesz belőlünk! Vatha fia ellenünk jön minden vitézével...

Meghallottam hangját és elnevettem magam.

— Ne félj, főnökasszony! Apám érettem jött s nem lesz bántódástok.

— És visszavisz a pusztára apád? — kérdezte a főnökasszony. — Ezért neveltelek hát jóra, finomra, keresztény erényekre, hogy a pusztán véssz el?

Benigna testvér megcsóválta fejét.

— Tudhatod, főnökasszony, hogy a jó mag a sziklák között is kalászba szökik. Hadd menjen a Vatha leány apja pusztájára. Hasznára lehet ott Jézus urunk

hitének. Mi neveltük őt, fehér apácák és én hiszem, hogy a lelke is mindenkor fehér marad.

E percben talán mindörökkön ott maradtam volna Benigna mellett. Olyan jó volt ő és annyira szerettem e szavakért!

De apám leszállott lováról és felém jött. Csak nézett reám s amikor a nyakába borultam eltartott magától.

— Megnőttél, Delinke.

Ó, mily régen nem hallottam e régi nevet! Egész zivessm megdobbant reája.

Amikor búcsúzkodtam Benigna utánam szólt:

— A pusztán se felejtse a tudományokat!

Ekkor apám fölnevetett.

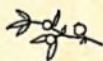
— A leányom a királyné mellé megyen, apáca-asszony.

— A királyné mellé? — álmélkodtak az apácák s magam is báván pillantottam apámra.

— Úgy van — folytatta apám — a leányom kedvéért megalázkodtam Endre király előtt és szolgálatába álltam. A király szívesen vette közeledésemet s maga mellé rendelt. Így kerül Delinke is a királyné mellé. Vatha leánya se lehet kisebb a jövevény Guth-Keled ispán leányánál...

— Apám, édes, egy apám — kiáltottam és örömtől remegve ugrottam lovára.

Amikor felhangzottak a kürtök s a pusztai lovasok átugrottak a Sédén, hátraszegtem a fejem s ereimben ismeretlen, vad forróságot éreztem. E percben éreztem, hogy Vatha-leány vagyok...

VIII.

HÁROM napja élek a pusztán. Három nap és én elfeledtem mindent a kolostorháizról. Nem is gondolok rá, hogy valaha szelid és kényes apácák nevelgettek. Arra se gondolok, hogy egy hét mulva a királyné mellé visz az apám. Én nem törődöm most semmivel. Itt vagyok apám pusztáján!

Szeretném megkérdezni a széltől, a felhőktől, hogy láttak-e valamerre nagy útjukban még egy ilyen gyönyörű pusztát? Túl van ez a puszta a Dunán és a Tiszán és elhuzódik a messzeségben kékkelő erdélyi hegyekig.

Napra nyiló, rózsaszagú szobát adott nekem apám a földvárban. Kelet felé, a keskeny tornácon muskátli-virágok állanak. A másik oldalon napnyugat felől láthatom apám nagy pusztáját. Amerre szem ellát, napfényes, zöld mezők. Gyönyörűség rájuk nézni. Megtelik a szívem mondhatatlan örömmel, ha szemlélem. Ilyent nem láttam már tíz esztendeje, amióta az apacaházban éltem. Ott szemem elől elzárta a bástya a mezőt és a napot csak a kertben láthattam.

De itt, napranyiló, rózsaszagú szobámban minden olyan ragyogó. Minden sarkot átsüt a gyönyörűséges napfény. A nagy, medvebőrrel és bizánci brokáttal leterített heverő sokszor majdnem kigyullad a fényességben. Bronzzal ötvözött, ékesre faragott ládáim, melyekben ruháim vannak, úgy tündöklenek, úgy világítanak hogy belékáprázik a két szemem.

A ruháim is szépek. Ha Eszte dajkám előszedi őket ládáimból, szemem nem telik be szépségükkel.

A reggel került elém Piros.

— Jó cseléded vagyok-e Vatha leánya?

Még nem láttam a szolgálót amióta apám pusztáján vagyok s nem köszönhettem meg hirhordozását. Most hát megöleltem és megcsókoltam Piros szolgálót.

— Nádasokban bujdostam — sutogta szaporán a szolgáló. — Csak éjjel gyalogoltam, mert nappal féltem a király portyázó vitézeitől.

— Ne félj — vigasztaltam — most már nyugodalmas életed lesz. Itt maradsz velünk és segítségére leszel Eszte dajkámnak, aki már igen előregedett.

Piros nagyot ugrott örömeiben s megcsókolta a kezemet.

— Hívseges szolgálód leszek Vatha leánya. Elkergetem rólad a lidércnyomást, a szemverést. Szedek neked szagos szegfűvet s úgy vigyázok feletted, akár selyem-szárnyú pillangó lennél.

Apám vitézei egész nap harcokban gyakorolják magukat. Lándzsavetés, nyildobás, kardviadal lármája züg napestig a földvárban. Megkérdeztem apámat, miért teszik ezt a vitézek.

— Tudd meg — mondta apám —, hogy a magyar katonanemzet s csak addig leszen győzedelmes és irigyelt, amíg megbecsüli fegyverét. Átok fog rá hullani, ha egyszer elveti ezt. Már egy esztendeje, hogy békét kötötünk a némettel, de azóta is gyakoroljuk magunkat a fegyverforgatásban. Ez fölpezsdíti a vért, egészségessé teszen bennünket férfiakat s örökkön ébrentartja bennünk a hadakozás vágyát.

Elgondolkoztam apám szavain. Szerettem volna azt felelni, hogy a hadakozás alatt szegényedik a nép és tanulatlanok maradnak a gyermekek. De apám eltávozott mellőlem s így bennem maradtak a szavak.

Nemsokára lovat kaptam apámtól. Szép, fehérszőrű kancát. Pejnek hívták.

Amikor megállt az udvaron, nagyokat nyerített és ha megrázta sörényét, körülötte szikrákat vert a fényesség.

Pej lett a legjobb pajtásom. Vele jártam be a pusztát, vele voltam reggeltől estélig. A nagy meleg, bársonyos mezőkön, ahol daloló pacsirták repkedtek, egymáshoz simultunk ketten, fehér Pej lovammal, úgy mentünk, mentünk a nap elébe, az ég kék boltozata alatt. Hej, de szép dolog is ez, vágatni fehérszőrű paripán át a mezőkön, völgyeken! Közel lenni a földhöz és az éghez. Szívni a füvek és virágok illatát. Megölelni a fákat és megcsókolni a bokrokat.

A kezem már barna a naptól és nem tudja tübe fűzni a lágy aranycernát. Amikor ezt megláttam, elnevettem magam.

— Hej, Piros — kiáltottam. — Pej lovam kantárja kivágta kezemből az aranycernát!

Piros fölkapta fejét és nevetett.

— Vatha úr leányának nem való tő a kezébe. Inkább a nyíl meg a kantárszár. Ott vannak az apácák, majd hímeznek ők annyi arany tulipánt, rezgő rozmarint a te ruháidra, hogy viselni se tudod őket.

Ahogy kimondta Piros az apácák nevét, elpirultam. Magam előtt láttam Benignát, fehérkezű, csillagszemű apácámat s nagyon fájt a szívem.

Eszembe jutott sok bölcs tanítása, szelid, szép szava, türelmes nevelgetése. Ó, ha most látna ő engem a puszta közepén, felbomlott hajjal, pirosra égett arccal, megbar-nult kezekkel Pej lovam hátán! Ha látná tétlenségemet, lézengésemet, bizonyosan rám emelné szép nagy szeméit szemrehányón!

De lent az udvaron meghallottam Pej lovam nyerítését és elfeledtem drága tanítómat, Benigna testvért.

Esténként ha sötétedik és félbenhagyják apám vitézei a fegyverforgatást, igricek jönnek apám termébe.

Sorba ülnek a harcosok a nagy, szélestalpú asztal mellett s idehallom vidám, harsogó nevetésüket, vad szavaikat. A csatlósok minduntalan teletöltik a fakupákat fehér, sűrű borral s ettől még jobban megered a nyelvük.

Sokszor kihallom szavukból a király nevét és a

hercegeket. Aztán dalba kezdenek az igricek. Megzendítik a kobozt és az egyhangú muzsika mellett őseinkről énekelnek. Hunor és Magyar a két legendás, nyughatatlan vérű meotisi ifjú egyformán életre kél igriceink és regőseink ajkán, Attila király hősi és halhatatlan alakjával és Árpád vezérrel.

Szépek ezek a dalok, de van bennük valami mondhatatlan szomorúság is. Amíg hallgatom őket, könnyek sokasodnak szemeimre s nem látok semmit. Nem látom a vitézeket, a földvárat, apámat. Nem gondolok semmire. Csak egész szívemmel hallgatom az igricek dalait.

De aztán lassan megváltozik a komor, szomorú muzsika. Vad, haragos pendüléssel zendülnek föl a koboz húrjai és rettentő, véres sikoltásként tör föl Vatha vezér sorsa.

Ezt a dalt nem szeretem hallani. Remegni kezd a szívem és párnáimba rejtem fejemet. De odáig is hallanom kell ezt a dalt.

... Hej pogányok utolsói
Hallgassátok hős Vatha sorsát...

Igy kezdi az igric minden estén és végigszáguld hangjával nemzetségem rettentő vétkein, melyeket ő erényeknek, dicső tetteknek nevez. Ilyenkor szeretnék lemenni a lakomázók közé: Szeretnék nekik összetett kézzel Jézus urunkról beszélni.

De mire fölkelnék, ott lenn, a nagy teremben hatalmas ordítás hangzik fel.

— Bosszút, bosszút Vatha vezérért.... Hadúrra esküszünk.

Nem apám hangja ez. A vitézeké. De mégis érzem belőle apám titkos sovárgását.

Megkérdeztem egy este Pirost, ki ez a Hadúr?

Piros meghajolt mélyen és maga elé engedte kezeit.

— Hadúrnak hívták őseink istenüket. Hadúr a nap és háború istene. Ő segíti harcainkat s ő vigyáz reánk szegény pogány magyarokra.

Fölsikoltottam ekkor.

— Piros, te pogány vagy!

A szolgáló ráemelte csodálkozó szemeit.

— És te nem vagy az, Vatha leánya? Itt mindenki pogány!

— Hallgass, Piros. Hát te is Jézus urunk ellene vagy? Miért imádkoztál hát az apácaháznál? — kérdeztem dermedezve.

— Imádkoztam hát, mert muszáj volt. De mindig a földanyámhoz, égapámhoz, Hadúr istenhez imádkoztam, ha a szám Jézus urat mondott is.

— Eredj, eredj előlem, Piros — kiáltottam rekedten s iszonyodva takartam el arcomat.

IX.

FURCSA, ijesztő álmok kinoznak, mióta apám pusztáján élek. Néha azt látom, hogy apám vitézei vérben táncolnak. S a vérben apró, fehér keresztetek vonaglanak.

Apám mindegyre vitézeivel bajlódik s velem alig törődik. Ha jön, csak mosolyog egyet. Kicsinyt megcirókálja arcomat. Szól is egy-egy kedves szót, de azután újból magamra hagy Eszte dajkámmal, Piros szolgálómmal és Pej paripámmal. És én már unom magamat közöttük.

Már ismerek mindent a pusztán. Ismerem a vitézket, a harcosokat, a lovasokat, a jobbágyakat, belső cselédeket és szolgálókat, ismerem a mezőket, a fákat és a bokrokat. Sokan, nagyon sokan vannak körülöttem. És mindannyian úgy néznek reám, mintha királyleány volnék. Még ki se mondom szavaimat és már beteljesedik óhajtasom. Tanítanak vadászásra, halászásra, solymászásra. És mégis unatkozom.

Valami hiányzik nekem. Valami, ami eltölné a lelkemet, ami hordozni segítené egyhangú napjaimat, Hát lehet így élni, naphosszat lóháton, tétlenül és selyembeöltözötten? Erre nevelődtem hát? Ezért hozott a apám az apácaházból? Ez van hát idekint, túl a kolostor bástyáin?

Nagyon szégyellem magam, nagyon unatkozom s szeretek elbujni apám és vitézei elől. Jaj! valami elkezdődött bennem, valami világosság gyulladoz a szívemben. Jaj, még csak árnyék, de tisztán kezdem érezni, hogy idegen nekem ez a világ és én, Vatha János leánya,

nem tartozom többé apám világához, nem is vagyok én Delinke. Az én életem fáját más kezek simogatták és gyökeremet más tanítások öntözték.

Benigna testvér után vágyakoztam. Szerettem volna hozzája szaladni. Ó, Jézus uram, te megvilágosíthatnád elmémet és utamat...

✓Minden este szobámig ér a lakomázók kiáltása és az igricek rettentő dala. Már se illatát, se puhaságát nem érzem rózsaszagú selyem vánkosaimnak. Szeretnék le-
térdepelni és imádkozni, mint a kolostorházban tettem. De mindig mellettem ül Eszte dajkám és szép, hívságos meséket mond nekem ifjú leányokról és fiatal vitézekről.

Elmult a hét és én Benigna testvért láttam álmomban. Milyen furcsa álom volt ez!

Pej lovammal vágattam a pusztán, mely fehér volt a napfénytől s úgy sziporkázott akár a hó. Meg se legyintettem lovam fejét, mégis rohant velem szakadatlan. Nagyon szomorú voltam s engedtem, hogy rohanjon velem messze, nagyon messze apám földvárától. Nem bántam volna, ha sohasem visz vissza többé.

Ahogy így rohantam álombéli utamon, egyszer csak két fehér galambot láttam magam előtt repülni, magasan, fent, a felhők alatt. Összeszaladtak és megcsókolták egymást. Játszadoztak és nevetgéltek közel az éghez.

Egyszer csak vérszinű felhő toppant a két galamb közé. A felhőből vad zivatarok hangzottak. Mintha apám hangját hallottam volna. Aztán a felhő nőtt, nőtt s nem láttam tőle a fehér galambokat. Kerestem őket. Szememhez tartottam a kezem, úgy kerestem. De mindent el-
takart előlem a vérszinű felhő.

Ekkor vágatásra intettem Pej paripámat. De rohanásközben mindinkább távolodtam apám földvárától s bárhogy erőlködtem is, nem tudtam elérni rózsaszagú kamrámat. Végül nagyot horkant alattam kedves lovam. Remegve néztem körül. A ló egy végtelennek tetsző folyam partján állott meg. A víz egyik partján apámat láttam fényes fegyverzetben, a másikon pedig Benigna testvér szelid arca nézett felém.

Bevágattam a vízbe lovammal s kinyujtott kézzel inogtam a két part között. Apám zengő kürtszóval hívogatott, Benigna testvér egy szót sem szólt, csak édes csillagszemeinek sugarát küldte felém.

Már úgy éreztem, hogy meghalok, hogy összecsapnak fölöttem a hullámok s nem tudok se jobbra, se balra lépni. Egyszer csak hallottam élesen és tisztán Benigna szavát.

— Etelke, ne felejtse megváltani apád nemzetségét...

Ekkor Pej lovam lassan úszni kezdett Benigna felé. Még láttam apám haragos arcát, még hallottam kürtjének vészes rezgését, de a következő percben halk és reszkető kiáltással felébredtem.

Eszte dajkám Pirossal együtt rohantak mellém sikoltásomra. Homlokomról csurgott a veritek s ők patyolat kendővel töröltették arcomat.

Piros jófü-teáért szaladt, Eszte pedig parazsat szitott a tűzhelyen. Vizes csuporba tette a parazsat s mormogott hozzá furcsa, ismeretlen, bűvös szavakat.

— Rossz szem, rossz parázs fordulj le, fordulj mélyre. Vedd el átkodat Vatha úr leányáról...

Nagyon fáj a fejem, a hideg is rázott, ijedt és félénk voltam, mégis felültem vánkosaimon.

— Hagyd el a babonákat Eszte dajkám, imádkozzatok Pirossal.

A két szolgáló nyomban rákezdte:

— Föld anyám, ég apám, Hadúr isten meg ti csillagok, segítsétek Vatha leányát. Lidérc elkerülje, rontás meg ne érje, boszorkány nehogy érintse.

Könnyek gyűltek a szemembe és felsikoltottam.

— Jézus urunk, Mária anyánk, hol vagyok hát én? Hetven esztendeje, hogy Jézus hitére oktatták a magyarokat István király szent papjai és ti mégis pogányok vagytok? Menjetelek előlem.

Aztán nagyon megszegyeltem magam heves szavaimért.

— Menjetelek és legyen néktek irgalmas Jézus urunk...

Most kezdett csak világosodni előttem, hogy miért

idegen nekem apám népe. Most láttam, hogy én velem valaki van; valakinek az ereje. Jézus urunk ereje él bennem és ezért idegen nekem Vatha népe!

Eszembe jutott a rettentő átok, mely nemzetségünkre sulyosodott. Nem, nem akarok átkozott lenni. Meg akarom váltani ezt az átkot!

Még alig pirkadt, amikor apámhoz rohantam.

A nagy udvaron a csatlósok fényesítették a vitézek lándzsáit, lovászok kefélték a lovakat és szolgálók futkostak a csordák körül.

Apám a fegyverteremben volt. Nyilakat válogatott épen, amikor benyitottam hozzá égő ajakkal és felzaklatott lélekkel.

Egy kicsiny, furcsa, sovány emberke forgolódott apám mellett. Nagyon ismerős volt előttem ez az öreg. Mintha láttam volna valahol ezt a gyűrött, ezer ráncsal barázdált arcot.

Ha egyet moccan, nyakában rengeteg érem himbálózott s ha megfordult, halk muzsikával zendültek össze.

— Apám — kiáltottam — beszédem volna veled.

Az öreg meg se moccan s úgy nézett reám mereven, babonázó, szűrös szemekkel.

Apám egy percre ott hagyta a nyilakat. Megfogta az államát és maga felé fordította arcomat.

— Talán rosszat álmodtál, Delinke? Mondd csak el, Rasdi majd megfejti...

— Rasdi? — sikoltottam — Rasdi, a bűbájos, az ezermester pogány?! Ő veled van apám? Hiszen mi keresztények vagyunk?

Apám büszkén nevetett.

— Csak a hírünk az, Delinke. Csak ravaszságból vagyunk keresztények. Így könnyebben kifőzhetjük terveinket...

Elféhérdtem. E szavak kisebbé tették előttem apámat.

— Apám, Vatha fia János úr, ez nem méltó tehozzád...

— Micsoda?

— Ez a képmutatás...

Rasdi merev szemét ravasz, sárga láng futotta be.
— Látod vezér...

— Ne félj Delinke — mondta apám — nem fog sokáig tartani ez álnokság. Csak amig téged bemutatlak a királynénak, addig várok. Az idők immár megindultak. Nemsokára ledobjuk várunkról a keresztet, végleg kiverjük a kesefejű német papokat és visszatérünk újból a források mellé s hajnali fényességben imádjuk újból a Hadurat. Ne félj Delinke, apád nem felejt! Most már itthon vannak a Vazul herceg vérei. Ők bizonytal nem felejtették még el rokonuk gyalázatát. Csak szólni kell s velünk tartanak ők is. Még csak egy-két hónap és visszaállítjuk őseim szabad hitét. Ha most meg nem tesszük ezt, akkor végleg leáldozik a pogányság napja. Az utolsó nagy erőfeszítésre készülünk. Vatha fia János eleven ördöggént éleszti ezt az utolsó lángot.

Dermedten álltam s nem találtam szavakat ijedelmemre. Végül lassan kinyilott a szám.

— Gyalázat, gyalázat — suttogtam — gyalázat ez, apám.

— Gyalázat — kiáltott apám s hangja úgy zengett, mint az álombéli kürtszó. — Mit tudod te még a gyalázatot, leány? Az én apámat négyfelé hasították, úgy hordozták körül az országban, a kegyes szívű papok. Megátkozták családunkat, megbélyegeztek engem. Gyűlöletessé tettek a király előtt. Minden hatalmat kivettek kezemből. De egyet elfelejtettek. Elfelejték, hogy enyém az emlékezés. Elfelejték, hogy én láttam valaha, ifjú fejjel apám szétnégyelt, leköpdösött testét. Nos ezért én megfelelek. Ezért én véres bosszút állok, ahogy Vatha János a nevem.

— Jézus urunk nem engedi — szóltam tétován.

— Nem engedi? Hát apámat miért engedte megkínóztatni és megöletni? Miért hozták nyakunkba Jézus úr nevében a bőjtös, halovány csuhásokat? Miért nem engedett bennünket tovább is szabadon élni? Ki hívta őt ide? Ki kérte az ő segítségét? Azt mondják, hogy ez a világ új sora, hogy a nagy nyugati nemzetek különben nem tekintenek reánk.

De mindezt csak a papok találták ki. Ők belekapasz-
kodtak Jézus úr köntösébe, mert érzik, ha ezt eleresztik
valaha, úgy elveszítik hatalmukat. A magyaroknak volt
istenük. Erős, egészséges, hatalmas istenük s az nem hagyta
magát keresztre feszíteni. Ez a Jézus nem istene a ma-
gyarnak.

— De Istene — kiáltottam. — Istene minden nemzet-
ségnek, Istene a magyarnak és a Vatha nemzetségnek is.

Apám felordított. Felkapta a nyilakat. Azt hittem reám
ront.

Én meg se mozdítottam fejemet, csak álltam, előtte
büszke, dacos bizakodással. Egész testemben remegtem
s egy lépést se tudtam volna tenni félelmemben; meg
sem mozdultam. Csak álltam, álltam merész szembenézés-
sel apámmal.

— Én Jézus urunk híve vagyok szivemből, lelkemből
és az is maradok.

Rasdi fölemelte kemény, sovány kezeit s odaállt
apám elé.

— Hagyjad őt hitében, János úr. Asszonyhit: gyerek-
hit. Bizonytalán őt is megbabonázták a fehér apácák. Majd
elfelejti a pusztán Jézus urat...

Apám haragját azonban Rasdi szavai nem enyhítették.

— Nem azért fizettem aranypénzeket az apácáknak,
hogy vérebe oltásák Jézus hitét. Csak azért tettem, hogy
lássák a büszke ispánok: János úr leánya se kisebb
tudományban az övéknél. Jaj nektek, veszprémvölgyi fehér
apácák! Felégetem, feldúlom a kolostorházat, ha egy-
szer kezembe kerül a hatalom! Minden vitézemet ellenük
vezetem. Hadúrra esküszöm.

Nagyon idegennek és ismeretlennek tetszett előttem
most az apám.

— Jézus urunk mindenkinek megbocsájtott, a te
szavaidat is elfelejti... mondtam halkán és remegő tér-
dekkel hagytam el őt.

Igy állok hát egymagamban, pogány testvéreim kö-
zött. Fiatal hitemet, fiatal szivemet és fiatal testemet
harcok környékezik ezentúl. Ki fog engem most segí-

teni? Ki fog hozzám szólni, ha sóhajtok? Ki világosít fel engem e vad, viharos sötétben? Pogány lehetek-e én, aki ismerem Jézus urunk hitét, szenvedését, életét és a pusztai lovaglásokon kívül egyébhez is értek?

Benigna után sóhajtottam. De ő nem volt sehol. Most értettem meg álmomat és most láttam, hogy nagy víz közepén, két part között fogok vergődni s nem tudom, melyikre vet a hullám.

És mit jelent a vérszinű felhő a két fehér galamb között?

X.

MIKOR az apácaházban megtudtam, hogy a két ispánleány a királyné udvarába kerül, nem volt egyéb vágyam, csak az, hogy vajha én is eljussak Székesfehérvárra a szép, gyönyörű királyi városba és láthassam Neszte királynét és a visszatért Vazul hercegeket. De mióta apám tervéről értesültem, mindegyre rettegetem a napot, amely elvisz a királynéhoz. Úgy imádkoztam, mint Jézus urunk ama régi estén a getsemani kertben: bár múlték el tőlem e pohár!...

Azóta nem is beszéltem apámmal. Ha lát, messze elkerül. Feltűnően belekarol Rasdiba, e ravasz és gyűlöletes bűbajosba. És én se közeledem apámhoz.

Egész napokat töltök egyedül rózsaszagú szobámban. Előkerestem eldobott aranycérnámat és hímezéssel töltöm az időt.

Eszte dajkám és Piros szolgáló megnézegetik szép páváimat és tulipánjaimat, melyeket ráhimezek a nagy darab sárga bársonyra. Csodálkoznak nagyon.

— Ezt mind a fehér apácák tanítják — mondom nekik csendesen. — Aztán fogtam a bibliát és abból olvastam fel nekik. Láttam rajtuk, hogy nem értették s csak a szám gyors mozgását csodálták.

— Gyula vezér leánya se volt tudósabb nálad — mondta Eszte s leült mellém. Neki szoktam néha beszélni Mária anyánkról és Jézus urunkról.

A sötétben nem láthattam arcát. Nagy volt a csend és öreg dajkám mély hallgatása közben beszéltem bibliai történeteket. A szívemből beszéltem s hinni kezdtem, hogy most megérintem Eszte lelkét.

Egyszer csak nagy zuhanás és Eszte dajkám végig esik a földön. Most láttam, hogy alszik. Amíg Jézus urunkról és a názáreti Asszonyról beszéltem neki, addig az én vén pogány dajkám mélységes, gondtalan álomban aludt.

Mit csináljak hát? Hogy váltsam meg nemzetségemet? Olyan egyedül érzem magam s gyakran szemrehányom magamnak ama pillanatot, amikor Pirost elindítottam apám pusztájára.

Azt jól tudom, hogy szeret engem apám és én is szivemben tartom őt. Mégis, miért vagyunk idegenek egymás számára? A vallás teszi vajjon?

De hát hogy lehet, hogy félszázad munkája se tudta Jézus hitének megnyerni nemzetségemet? Hogy lehet hogy ma, amikor annyi tagja van ennek a hitnek, amikor egymásután építik az egyházakat, kolostorokat, mégis a bűbájosok, babonás boszorkánymesterek tartják fogva testvéreim lelkét? Talán mégis egyéb ez hitbeli ellenállásnál. Ó, most már lassan megismerem nyakas, gögös fajtámat s tisztán látom, hogy csak nagy, féktelen szabadságukat féltették Jézus urunk hitétől s nem bírták el, hogy az elsők legyenek utolsókká...

Két nap óta Rasdi eltűnt apám mellől és én valamivel nyugodtabb lettem. Néha rá mertem nézni apám komor arcára is. Közben halkán, észrevétlen keresztet vettem és kértem Jézus urunkat, hogy ne vesse meg őt nagy pogányságaért. Ó, hiszen nagyon szerettem apámat!

A reggel négy hosszú szekér állt a földvár elé s mindannyi színültig volt rakva holmival.

Piros kiszaladt és megnézte őket.

— Megjöttek a kalmárok — kiáltozott s mind odasereglettek a szolgálók a szekerekhez, ahol idegen arcú és idegen szavú emberek álltak. Bontogatni kezdték a szekérre rakott rengeteg portékát.

Eszte dajkám értem szaladt.

— Gyere Delinke. Nézzük meg, mi mindent hozott neked János úr...

— Nékem — álmélkodtam — s eszembe jutott a könyv-

nyes jelenet Jézus urunk miatt, amikor kis hijja, hogy rám nem ütött.

— Persze, hogy néked. Két nap mulva indulhattok Székesfehérvárra, a királyi udvarba. Ott most nagy nép-
ünnepély leszen. Te bizonynal ott is maradsz a király-
nénál. Ezért hozatta János úr a ruhákat.

Lementünk a kalmárokhoz. Ezek legnagyobbbrészt olaszok és görögök voltak. Hevesen, sűrűn hadonázva beszéltek a szolgálókkal. Ugyancsak akartak beszélni, de senki se tudta nyelvüket. Vezetőjük végül latinul kiáltozott. A deákszót rajtam kívül senki se értette apám udvarában, mióta Rasdi eltűnt. Így nekem mondta a vezető, hogy Esztergomból a bizánci hajószállítmányok legelsejét rendelte meg nála Vatha úr.

Elkáprázott a szemem a tenger drágaságtól, amikor pontogatni kezdték. Volt ott tompafényű velencei brokát, bizánci selyemköntös, görögmivű karperec, nyaklánc, boglár, kősonnyú, fülönfüggő, szalag, bársony, rózsaoaj, gyöngyfésű, ezüsttükör, selyemcipellő, minden, minden, amit álmomban se láttam. Annyi aranypáva és lilium lebegett egyetlen köntöskén, hogy a finomkezü apácák egy életen át se hímezhettek volna ennyit.

Piros jobbra-balra dülöngött a csudálattól.

— Héj, öreg úristen ennyi gyönyörűség! Kiráyleány-
nak sincs külön.

— Még Gyula lányának se volt ennyi ruhája, amikor felesége lett Gyécsének — motyogta Eszte dajkám. — Ő előtte az asszonyi szépség, gazdagság, bölcsesség, előkelőség megtestesítője volt a féktelen fejedelemlány, István király anyja. Eszte még látta fiatalon a híres, aranyhajú Saroltát s azóta se tudta elfeledni káprázatos, lenyűgöző szépségét.

Félnap hordták és rakták ládádba a drágaságo-
kat, melyeket apám szó nélkül fizetett meg a kalmá-
roknak.

Mit tagadjam: nagyon örültem e gyönyörűségeknek. Bizony be kell vallanom, elfelejtettem e percben nagy haragomat apámmal, elfeledtem szomorúságomat és —

bocsásd meg nekem Istenem — még Jézus urunkat is elfeledtem e percben.

A fényes ezüsttüköröt kaptam arcomhoz, abban nézegettem magam. Próbálgattam a selymeket, brokátokat és ékszereket. Látni akartam, melyik szín áll legjobban arcomhoz és fekete hajamhoz. Látni akartam szépségemet és gazdagságomat, melyekről eddig nem is tudtam, hogy vannak.

Odaszaladtam apámhoz és a kalmárok előtt megcsókoltam. Ő szóltanul fogadta hálámat. Meg se rebbent a szeme.

— Vatha leányának elsőnek kell lennie mindenben — mondta és eltolt magától.

Én táncolva szaladtam szobámba és hagytam, hogy Eszte dajkám és Piros körülcirógassák feltámadt hiúságomat.

— Te leszel a legszebb a király udvarában...

— Mindenki irigyed lesz, aranyvirág...

— Az ispánleányok elfehérednek irigységükben, ha meglátják gazdag ruháidat...

— A király megijed gazdagságod láttán és maga mellé ülteti János urat, a lázadó Vatha fiát...

— És majd jön valaki, a hercegek közül egy, délceg és fiatal...

És én itt halkán utánamondtam magamban:

— Aki szebb és daliásabb mindeneknél és egy fejvel kiválik a vitézek csapatából.

Ki mondatta velem e szavakat? Ki mondatta? Vagy csak bennem voltak? Titkon ott sóvárogtak a szívem mélyén és most elérték az ajkamat? Így volt vajjon?

Eszte dajkám megölelt és megcsókolt.

— Egy év múlva koszorút tűzünk hajadra, gyöngyvirágom. Asszony leszel, szép, deli, fiatal asszony s nem gondolsz többé ama sápadt apácákra, akik Jézus úrról beszélnek neked...

E percben nagy fájdalom borult reám. Úgy éreztem, hogy le kell tépnem magamról a gyöngyöket, a selymeket, az ékszereket, ki kell dobálnom ládáimból a gaz-

dag diszes ruhákat és el kell innét rohannom szegényen és szomorúan.

A tükör ekkor kicsúszott kezemből és ezer darabra tört.

— Égapám — sikoltott Piros és babonásan hajlengott maga körül, mintha hessegetni akarna valamit. — Összetört a tükröd, Vatha leánya. Hét évig szerencsétlen leszel. Ó, égi csillagok, bujdokolni fogsz hét esztendeig s nem találod nyugalmaidat a könnyektől és szomorúságoktól.

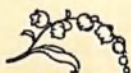
S visítva, vijjongva szaladt végig a várban s magával vitte az ezer darabra tört tükröt, hogy messzire hajtsa a földvár gyűrűin túl.

Amikor felpillantottam Eszte sápadt és didergő arcára, engem is elfogott valami babonás félelem, szerettem volna lekiáltani apámnak, hogy nem megyek vele a királyi udvarba és nem akarom látni Neszte királynét.

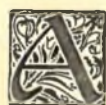
De apám ekkor már parancsait adta vitézeinek.

— Hatvan fehér ruhás vitéz veszi közre leányom lovát, mikor beérünk Székesfehérvárra. Ami boglár és kőöntyű a várban van, a hatvan vitéz viselje valamennyit. Azt akarom, hogy mindenki megcsodálja Vatha leányát. Azt akarom, hogy ijedtség fogja el a királyt pompánk felett és irigység eméssze az ispánokat. Azt akarom, hogy az egész királyi város félje Vatha fiát...

Én szomorúan lehajtottam fejem. Tudtam, hogy hasztalan szólnék. Holtan is behurcolna apám fényes vitézeivel a királyi városba.

XI.

APRÓ FALUKON mentünk keresztül, amíg elértük a királyi várost. Engem és szolgálóimat szekéren vittek s csak a nehéz bársonyfüggönyökön keresztül láthattam, hogy egyik-másik faluban templom is van. Persze nem olyan nagy mint a veszprémi apácáké. Kicsiny, apró fatemplomok voltak ezek. Legfeljebb ötven ember ha elfért bennük.

Azt is láttam, hogy azok a faluk, ahol templom van, jóval csendesebbek. Itt mindenütt megéreztem, hogy valami láthatatlan hatalom csendes békességben tartja a népet. Az emberek ezekben a falukban megtanultak dolgozni és sokkal barátságosabbak a pusztai sátrak lakóinál, akik mindenfelé vad kiáltozásokban törtek ki, ha megláttak bennünket.

Az egész út alatt szomorú voltam és szerettem volna visszafordítani a szekér rúdját. De tehetnék-e apám ellen valamit?

Szólni se mertem és csak ültem szorongó szívvel diszes szekerem mélyén.

Amikor már közeledtünk Fehérvárhoz, megállították szekeremet és ráültettek Pej hátára. Apám parancsára körülvettek a fehérbe öltözött vitézek és én ragyogva és csillogva léptem át a királyi város határát. De Jézus uram látja lelkemet, nagyon szomorú voltam. Szinte fulladoztam a sok ékszertől, gyöngytől, aranytól, ezüsttől. Még a levegőt is nehéznek éreztem magam körül. Mintha valamely végzetesen nagy szomorúság úszott volna felettem, úgy roskadoztam a tehetetlen egykedvűségtől.

Úgy tudtam, hogy a királyi várost nagyrészen olaszok lakják. Így is volt.

Alig hogy beértünk az alacsony, fatetős házak közé, hevesbeszédű, fürge, kicsiny emberek szaladgáltak előttünk.

Amikor engem megláttak, nagyokat kiáltottak és összecsapták kezeiket.

— Madonna mia! — kiáltott egy feketeszemű suhanc, ahogy eléje táncolt villogó Pej paripám. Virágokat hajított felém.

Hamarosan körém sereglettek mind a város asszonyai és leányai.

— Ezek a taliánok. István király hozatta apáikat az országba, mivel igen ügyes kézművesek voltak — mondta mellettem egy fiatal, szőke vitéz. — Azt akarta István király, hogy ők tanítsák meg mesterségeikre a megtért magyarokat.

Ránéztem a vitézre. Nagyon ismerős volt az arca. Mintha láttam volna valahol.

A vitéz mosolygott.

— Nem ismeresz reám, Vatha leánya? Én vagyok Laboda fia, Hüg...

— Te volnál — kiáltottam s egyszerre meleg szárnyalással közeledett felém édes gyermekkorom, amikor még boldog voltam apám pusztáján.

— Milyen jó, hogy velem vagy, Hüg... Most már nyugodtabb leszek.

Alig vágattunk keresztül az olaszok utcáján, megtért magyarok jöttek elénk, hosszú hajjal és színes öltözetben.

— János úr vitézei — kiáltották össze-vissza s úgy körülfogtak bennünket, hogy megállítottuk lovainkat. Egy éles fiatal hang felém szaladt.

— A Vatha leány is eljött az ünnepségre. Nézzétek, úgy ül fehér lován, mint egy fejedelemleány.

— Hiszen fejedelem János úr — mondta egy bámészkodó öreg magyar — a puszták fejedelme.

Ekkor megkondultak a koronázó templom harangjai s a nép fejvesztetten rohant a királyi vár felé.

— Jönnek a hercegek... kiáltozták s nekem megdobbant a szívem: egy percben érkeztem a király városába Vazul unokájával...

Azt se tudtam, merre néztek hirtelen támadt izgalomban. Apám lovát kerestem önkénytelenül s apám arcára pillantottam, mert igen árvának éreztem magam. Ő azonban nem nézett felém, de én messziről is láttam, hogy szeme között az ősz haj alatt komor ráncok gyülekeznek.

A királyi palota virágosan fogadott bennünket. Már ott láttam állani az egyik erkélyen az ispánleányokat. Ekkor azt se tudtam, hova néztek zavaromban. Szemem gyorsan siklott keresztül a sok-sok karcsú csúcsos tornyocskán, melyek a palotát ékesítették. Egyszerre meghallottam Neszte nevetését.

— Nézd Rózsa, hogy báméskodik a lázadó Vatha unokája.

Többet nem hallottam, mert hatalmas kiáltás nyomott el minden hangot. A szemet se bírtam megmozdítani az éljenzésektől.

— Éljen a király! Éljenek a hercegek...

Húg hajolt mellém.

— Nézzed a száműzött hercegeket, Delinke...

Nagyot dobbant a szívem. Délcegen, büszkén lovagolt előttünk három vitéz. Amikor megláttak bennünket megálltak. Én lesütöttem szememet, de azért hallottam dicséretüket.

— Pompás vitézek. Öröm rájuk nézni...

Húg odasúgta:

— Ez volt Gyécse, Béla herceg legöregebb fia, akit Magnusnak is neveznek.

Az én szemem titkon egyet keresett. Azt, aki a legdaliásabb mindannyi között. De nem volt sehol.

— László herceg nincs közöttük — mondta lassan Húg, mintha megérezte volna kíváncsiságomat. — Úgy látszik a vitézi játékok terére ment.

Egykedvűen felvontam vállamat. Láttam, hogy mindenki bennünket néz. Még a hercegek is. Az ispánleá-

nyok szeme se távozott rólunk. E pillanatban hálás voltam apám göggyének, amely ilyen gazdag és feltűnő pompával kísértetett engem a király városába.

Bent, a palota udvarán egy magas, délceg vezér jött elénk. Hűg azt mondta, hogy ez Radó, az országbiró.

Szép, szelid arca volt az országbirónak. Kezet nyujtott apámnak és meghajolt előttem. Ekkor odajöttek hozzánk mind a főurak és ispánok. Még Ernye és Guth-Keled is.

Apám egyáltalán nem kellett magát a nagyurak előtt. És ez tetszett nekem. Tetszett az ő nagy, hideg büszkeségében; csak bár pogány ne volna, mint szeretném én őt!

— Örömmel vár benneteket a király — mondta az országbiró s elvezetett bennünket a vendégházba.

Egymás hátán nyüzsögtek itt az emberek. Ezek voltak az ország első emberei. Mindannyian híres harcosok, ispánok és grófok. Vérükben tisztán és illetetlen őseink vére folyt s én valami láthatatlan erő alatt testvéreimnek éreztem őket. Mennyi bársony és himes öltöny suhogott el mellettem! Az asszonyok szinte összeroskadtak az ékszerek, selymek és csüngők súlya alatt. Annyira elbáméskodtam, hogy elfeledkeztem az öltözködésről.

— Siess hűgom — szólt mellettem az országbiró — vár a királyné.

Ekkor szobámba szaladtam. Leszedtem fejemről és nyakamról a nehéz, tömött arany ékszereket. Gyorsan levettem a bizánci brokátot, melybe Eszle dajkám apám parancsára öltöztetett. Egy könnyű, lebegő, fehér selyemköntöst, öltönyt vettem föl. Az öltönyre halvány, lágyanhajlózüst liliumok voltak himezve. Disze nem volt egyéb e ruhának liliumos ezüst övénel. Ékszer se volt rajtam. Csak egy könnyű, hajlós ezüst lilium szoritotta le fekete hajamat.

— Olyan vagy, mint a források tündérei — sikoltott Piros, amikor meglátott.

Apámat is meglepte egyszerű öltözékem, amely nem volt se díszes, se kiáltó, mégis megakadt rajta a szem.

— Delinke — mondta apám halkán s hangjában vajmi kevés volt a puszták vad erejéből.

A király termében már együtt voltak mind az ország főurai, amikor az országbíró bevezetett bennünket.

Endre király már öreg. Ősz haja a vállára hull, szeme minduntalan összerándul. Elpirult, ahogy meglátta apámat. Amikor fölállt, a trónszék nehéz vörösbársonya mélyen behasadt.

Halálos csend lett a teremben. A király fehér volt, akár az éjfélt hold s minden szem rémülten nézett a meghasadt trónkárpitra, mely abban a percben szakadt meg, amikor mi ideértünk.

De mindez egy percig tartott. Béla herceg közeledett a királyhoz két fiával. Most mindenki őket nézte és elfeledték a trónszék meghasadt bársonyát.

Béla herceg se fiatal már. Erősen kopaszodik. A feje búbja már egészen fényes. Ellenben Gyécse és Lampert olyan sudarak és fiatalok, akár a nyárfák pusztáikon. Szép ifjak, de egyikük sem a legkiválóbb ifjú az ország fiataljai között. Én pedig arra várok.

— Vatha János lányát vezessétek a királynéhez — mondta Endre király.

Gyécse otthagya királyi bátyját és felém jött.

— Majd én átvzetlek királyné nénémhez — s föl-vonta előlem a terem biborfüggönyét.

Alacsony, hajtottfalú folyosón mentünk végig, míg eljutottunk a királynéhez.

Amikor beléptünk az asszonyházba, megtántorodtam. Mintha a napot zárták volna a szobába, olyan világos volt. És illatos is. Akárcsak az én rózsaszagú kis pusztai kamrámban! És mennyi asszony mindenütt! A főurak leányai és asszonyai. Az ispánleányok is ott vannak és látják, hogy Gyécse vezet engem a királyné elé. Ó, Jézus uram, mily büszke voltam én e percben a király kisöccse karján!

Letérdeltem a királyné előtt, de ő gyorsan felemelt és én most belenézhettem arcába, mely bársonyszép és harmatos volt. Nekem azonban jobban tetszett az a halovány, szöke asszony, aki mellette állt.

Neszte királyné gyorsan kérdezősködött tőlem, hogy hol nevelődtem és mit tanultam.

S én feleltem. Meséltem néki a fehér apácákról, az aranyhimzésekről, a krónikákról.

— Hiszen te tudós vagy, Etelke... — s ekkor megfogta kezemet és odavezetett a halovány, szőke asszonyhoz.

— Nézd Rickéza, ez a leggazdagabb magyar vitéz leánya...

Gyécse odasügta:

— Anyám, Rickéza.

S engem ekkor nagy nyugalom szállt meg. Nem tudom miért, de lehajoltam és megcsókoltam a hercegnő kezét.

— Nálunk, a veszprémvölgyi apácák nem szenvedték a hívságot s alázatosra neveltek... — szoltam s aztán halkán beszélni kezdtem kedves apácámról, Benignáról. A két ispánleány szájtátva bámult reám. A királyné, akit ők annyit és olyan büszkén emlegettek, ime szívesen és kitüntetve beszélget velem.

Egyszerre tapsolt a királyné.

— Etelkét magunkkal visszük sátrunkba — kiáltott — ő fogja megkoszorúzni a lovagjáték hőjét.

Rickéza hercegasszony kedvesen bölintott felém. Rajta különösen láttam, hogy szívesen hallgatja szavaimat Benignáról és a fehér apácákról.

A királyné tapsára a főasszonyok mind felálltak. Egy kicsiny, szőkehajú belső szolgáló szaladt a királyné mellé. Idegen származású volt ez az asszony és szemében csúnya ravasz, sárga lángok kigyóztak.

— Tatja, vigyázz az öltönyömdre — mondta a királyné és kényes, finomkodó lépésekkel indult meg.

Tatja gondosan vette kezébe a nehéz bizánci bársonyt és ekkor a főasszonyok is megindultak a királyné nyomán.

Én egy percig tanácstalanul álltam a sok idegen arc között. Nem tudtam, mi lesz velem. Nem tudtam hová mennek. Ekkor azonban a királyné megfordult a halovány asszonyhoz.

— Jöjj te is, Rickésa, a népünnepélyre megyünk —
mondta kicsit kemény hangon. — Etelkét is visszük
magunkkal.

Erre Rickésa hercegasszony megfogta jobb karomat
s úgy vitt magával, mintha leánya lettem volna.

Az ispánleányok sápadtak voltak, mint az őszi lomb.
Rózsát sajnáltam, de Nesztét nem.

XII.

VÁROSON túl, közel a Sóstóhoz, a messzire kékelő túladunai pusztához, már vigadoztak az emberek. Messziről is láttam a máglyatüzek füstjét, mely feketén kanyargott a ragyogó égbolt felé. Endre király ökröket süttet a népének s muzsikásokat gyűjt egybe, hogy csak vigadoztassák az összeseregletteket.

Még sohasem láttam ennyi embert. Pedig a fehér apácák templomába ugyancsak gyűltek a zarándokok különösen Nagyboldogasszony napján, augusztus havában. Birtokaikról is nem egyszer jöttek össze az apácák jobbágysai; de négy falu népe mi volt ehhez a nyüzsgő sokadalomhoz! És milyen vidámak! Hogy énekelnek és hogy táncolnak! Különösen kiválnak ebben a fürge olaszok. Úgy látszik az ő hazájukban igen szeretik a dalt és a zenét. Ők nem elégedtek meg a kürtösök, hegedősök, kobzosok zenéjével, hanem apró, húros, hosszúnyakú hangszereket is hoztak még magukkal. Mandolinnak hívják ezt a hangszert s ha megpendítik húrjait a hosszúujjú olasz leányok, az ember szeme lecsukódik a gyönyörűségtől. Hangjuk meleg és szívbéerő.

Engem különösen körülvettek. A ruhám is igen tetszhetett nekik, mert minduntalan végigcirogatták ezüst liliumjaimat. Odahajoltak hozzám és közel hozzám énekeltek kedves, meleg dalaikat. Nagyon szeretetreméltóak voltak!

A király a hercegekkel együtt lépett a széles, nagy kimagasló sátorba. Neszte királyné és Rickésa hercegasszony a jobb oldalra ültek s engem közrefogtak.

Kicsinyt röstelkedtem a királyi nézőhelyen. Néha, lopva az ispánleányok felé pillantottam, akik messze ültek tőlünk és sápadtak voltak nagyon. Aztán apámat kerestem. De mikor megláttam, ijedten kaptam el róla tekintetemet. Gyécsével beszélt épen és szemei most is olyan vad, sötét tűzben égtek. mint a fegyverteremben azon a szomorú reggelen. Jaj, ha most is a pogányság visszaállítása jár az eszében! Mi lesz vajjon, ha a keresztény és hívő Endre király ezt megtudja?!

De nem értem rá tovább gondolkozni. A király vitézei megfújták a kürtöt és elkezdődtek a tornajátékok.

Voltak itt ugratások, vívások, íjjász-versenyek, vágatások és bajvívások. A nép ujjongott, sikoltozott, tapsolt. A királyi hercegek, a főurak, az ispánok, az országbíró csak olyan lángoló arccal figyelte a vad játékokat, akár a csatlósok és jobbbágylovászok. Nekem akaratlanul lepittyedt az ajkam. Bizony keveseltem e gyönyörűséget s nem értettem meg. Ennél sokkal szebb és mara-
dandóbb dolog a krónikairás, az iniciálé-festés, az aranyhimezés, melyet a fehér apácák végeznek.

Neszte királynéira néztem. Ő előrehajolt az emelvényen s nem egyszer szíve szerint megtapsolta a győztes vitézeket. Rickésa hercegasszony azonban csendesen és némán ült mellettem. Úgy láttam, hogy ő nincs itt lelkével és nem is látja a libegő vitézeket. Láttam, hogy minduntalan a hercegek felé tekintget.

Nem tehetek róla, de nekem igen kedves lett az idegen földről való asszony. Olyan csendes, finom volt ő itt a porban, a hőségtől és izgalomtól megduzzadt arcok között. Mintha csak kép lett volna, valamely észrevétlen és lehelletfinom színfolt. Úgy tűnt föl nekem, hogy sokban hasonlít azokhoz a szomorú szent asszonyokhoz, akiknek képeit ott láttam a veszprémvölgyi apáca-templom falán.

Ő észrevette, hogy figyelem. Kissé elpirult és megsimította a kezem.

— Milyen rajongó, meleg szemed van, Etelke — mondta és sokáig nézett reám.

E percben szerettem volna ölébe ejteni fejemet. Ó, úgy szerettem volna elbeszélni neki árvaságos életemet! Ekkor lovagoltak el előttünk apám válogatott, fehéröltönyös vitézei Húggal élükön. A hercegasszony felemelte kezét és rájuk mutatott.

— Az a csapat a legszebb. Ilyent én még nem láttam erre felé.

Nagyon megörültem a dicséretnek.

— Apám vitézei — mondtam büszkén.

Elcsodálkozott a hercegnő.

— Akkor te nagyon gazdag lehetsz, Etelke. Pedig nem dicsekedtél vele.

— Nem szeretek dicsekedni.

— Látszik, hogy jó kezekben voltál. Hiába, csak az apácák a tegjobb nevelők. Én is apácaházban nevelkedtem. Kölnben, a Rajna mellett.

Hosszú, szöke szempillái merengve csukódtak le s én tudtam, hogy e percben gyerekségére gondol a hercegnő.

A királyné felénk szólt hirtelen.

— Most figyeljétek a játékot. Hű emberünk és igaz hívünk: Guth-Keled ispán viadala következik. Ő, a legjobb és legvitézebb harcos. Övé lesz a koszorúd, Etelke.

Guth-Keled végigsétálta fekete lován a térséget. Gúnyosan nézdegélte a vitézeket, akik közül egy sem akadt eddig, aki szembeszállt volna vele. Egyedül Húgot láttam készülődni.

Már inteni akartam hű vitézem felé, hogy szálljon szembe a gögös ispánnal. Ekkor azonban egy lovas vágatott a Sóstó homokján.

Barnásszürke ló hátán ült a lovag. A vastag nehéz páncélban is könnyedén hajlongott a vitéz teste. Sugárnak, szálásnak tetszett a lóról is. Gyönyörű, bátor tartással közeledett a királyi emelvény felé. Én kinyújtottam nyakamat, úgy bámultam a lovagra.

Rickésa hirtelen fölkelte és előrehajolt.

— Hermann — sikoltott halkán, ijedősen.

Halk félelem szaladt át rajtam. Most még inkább megnéztem a lovagot.

Mennyivel más volt ő Guth-Kelednél! Nemcsak a magassága volt fejedelmi, de valami ismeretlen, sose látott fenség ölelte körül. Minden szem reá irányult, mindenki őt nézte s nekem halk sejtelemként eszembe jutott:

... A legfiatalabb Vazul-herceg magas és karcsú; egy fejjel magasabb minden harcosnál...

Uramisten, ha láthattam volna e percben az arcát! De ő is sisakot viselt, melynek rostélya az álla alá ereszkedett.

Odafordultam a hercegnőhöz.

— Hermann-nak hívják őt, asszonyom?

— Én hívom őt így. Ez a név nagybátyámra emlékeztet engem, Hermann, kölni érsekre, aki hajdan a kölni apácaházban neveltetett. Másként Lászlónak hívják a fiamat. Az öreg Sólom, magyar tanító mestere, keresztelte így, mert kemény, öreg nyelve nem tudta sohasem megszokni se a lengyeles Vladiszlav, se a német Hermann nevet.

— László — szaladt ki számon a szó — milyen szép név!...

A hercegnő arcát finom mosoly futotta be.

— A fiam is szép... — mondta büszkén.

Többet aztán nem szóltunk egymáshoz, mert kezdetét vette a viadal. Egy-két percig olyan csend volt a téren, hogy hallhatóak lettek a lélekzések. Aztán pillanatokig, percekig nem hallatszott egyéb kardok csendülésénél és paripák horkanásánál. Minden szem a vívókon csüggött.

Guth-Keled láthatólag előnyben volt a herceg felett. Nagy formátlan vértjével jól védte magát, de lassan kifáradt az ügyes, cselvető vágásoktól, melyekkel a herceg ki-kitért a végső lecsapás elől.

Amikor Guth-Keled ispán fölemelte hatalmas karját és meghallottam kardjának suhogását, lehunytam szememet, hogy ne lássam a végzetes csapást. Ez azonban nem történt meg. A kard éle csak nagy ritkán érte a herceg páncélját s lepattanva a porba, a laza homokba siklott.

Ilyenkor nevető kedvem támadt és kis hijja, hogy nem tapsoltam örömben.

Végül a nép ajkáról is megindult az izgalom. Szem-melláthatólag, a könnyed, karcsú vitéz pártjára keltek, aki annyi ügyességgel bujkált a kardcsapások alatt. Egymásután csattantak föl a tapsok és kiáltások.

Apám vitézei különösen izgatottak voltak. Mindegyre biztatták a karcsú vitézt. Hűg nem egyszer segített neki a harcban kiáltásaival.

— Jobbra fordulj.

— Vigyázz, mert fejedre suhint.

— Hahó, lapulj!

S amikor a herceg vette át a támadást, még jobban felzúgott a nép láza.

— Csak neki! Ne tedd le a kardot! Üsd, vágd...

— Huj-huj, üsd hát!

Aztán, amikor már-már bizonyossá vált a herceg győzedelme, kirántották a harcosok kardjaikat és bele-suhintottak vele a kék levegőbe.

— Éljen a vitéz. El veled Guth-Keled...

És az ispán valóban veszített. A karcsú, könnyű-mozgású lovag ott térdelt egy pillanat alatt a mellén.

Neszte királyné elfehéredett.

— Érthetetlen. Guth-Keled mindig győzött eddig.

— Én értem — mondta Rickésa és szeme tele lett könnyel. Az én fiam ő és Béla herceg vérének örökölte.

— A te fiad lenne a vitéz? — kiáltott hevesen a királyné és kirántotta ékes selyemkendőjét. Úgy láttam, hogy kezében reszket a könnyű, habfehér holmi.

Lent a téren ekkor lekapta a vitéz sisakját és tollas, lobogó forgóját a nép felé lengette.

— László herceg — kiáltott a tömeg s hangja egyetlen, hatalmas ünneplésként rezgett. — Éljen László herceg...

S e percben ajkaim összeverődtek és az én hangom is belépett a kiáltások közé.

— László herceg...

De az én szóm gyöngé volt és kicsiny. Talán csak sóhaj volt.

Barna haja a vállát verte. Szemei akár a csillagok. Nagyok, mélyek, sötétek.

Előre hajoltam, úgy néztem reá. Két kezem összekulcsolódott a szívem felett. Ezüstliliomaim is megrezentek patyolatruhámon, ahogy néztem a herceget.

Milyen nagynak és kivételesnek tetszett előttem! Megközelíthetetlenül, fényességesen állt a siker árjában és én oly kicsinynek, oly parányinak éreztem magam. Szemeimre lassan furcsa, nehéz melegség borult. Könny volt vajjon?!

A király szólította a herceget, mire fölpillantottam.

— A koszorút, Vatha-leánya...

Remegett a kezem, amikor kézbe fogtam a kemény, dűsan fonott zöld cserkoszorút. Ott volt az egész ország. A király, a királyné, az országbíró, az ispánok, főpapok és főasszonyok s ekkor én, a kis pusztai leány, koszorút tűzhettem a legdélcegebb magyar herceg fejére! Csak néztem magam elé nagy, zavart boldogságomban s kezemben remegni kezdtek a cserlevelek.

— Miért késel a koszorúval Etelke? — szólott mögöttem a hercegasszony.

S ekkor előléptem. Minden szem látott engem.

László herceg közellépett helyünkhöz és hozzám emelte fejét.

Szembe néztünk. De csak egy pillanatig, mert a herceg elpirult és hevesen felém lépett.

— Már láttalak valahol...

Én egész égő arcomat hozzá fordítottam.

S most a hős, a győztes vitéz sápadt lett és úgy nézett reám, mintha látomást látna. Engem szégyen és kétségbeesés fogott el. Egyszeriben oda lett az örömem. Azt hittem a pogány Vathák unokáját nem látja szívesen.

— Most már tudom ki vagy — mondta vontatottan a herceg. — Szomorú álomban láttam arcodat, a határon, amikor hazajöttünk apámmal.

A hercegasszony könnyű kis kezét éreztem hirtelen vállamon.

— Etelkének hívják őt, Hermann. Ama gyönyörű fehér vitézek ura az apja...

— Vatha fia, János úr a leány apja — mondta a királyné szokatlanul kemény hangján.

Tudtam, hogy kicsinyelni akar. A mi időnkben szégyen a pogány ősök emlegetése. Mindenki hív kereszténynek vallja magát, csak az én családom arcán él a pogányság izzó bélyege.

— Igen, én Vatha-leány vagyok — mondtam hirtelen támadt büszkeséggel és ránéztem a hercegre.

Ekkor fölzengtek a kürtök és megszólaltak a dobok és a sipok. A király jelt adott a mulatozásra. A nép énekelni és táncolni kezdett. Virágokat és gyöngyöket hajigáltak páholyunk felé s egyre kiáltozták:

— Éljen a hős herceg! Éljen László herceg.

A herceg azonban nem figyelt semmire. Nem törődött a kürtök és sipok hangjaival, nem törődött az éljenzésekkel. László herceg csak engem nézett.

— Add nekem a koszorúdat — mondta végül halkán — nem akarom félni az álmokat.

Szavait nem értettem. De azt éreztem szívemben, lelkemben, egész testemben, hogy amikor fejére tettem a cserfakoszorút, ujjaimat erős, meleg kezével a homlokára szoritja.

Aztán amikor a király jelt adott az ihdulásra, László herceg megfogta a kezem és szóltanul mentünk a királyi pár után a vidám és daloló emberek között.

XIII.

GY HETE már, hogy a királyi palota lakója vagyok. Apámat alig látom. Mindig a királyasszony mellett kell lennem. Csupa asszony nép vagyunk itt együtt és nem teszünk egyebet csak nevetgélünk és beszélgetünk. Csak Rickésa keze nem pihen soha. A legfinomabb himezéssel tölti idejét. Ha lehet és a királyné szabadon hagy, én is ezt teszem.

Férfiemberekkel csak a lovaglások és a lakomák hoznak össze bennünket. Meg a templomban is látjuk őket.

Minden reggel templomba kell mennünk a király parancsa szerint. De mindig elkésünk, mert a királyné nem szeret korán kelni és igen sokáig öltözködik. Mink azt sem tudjuk, mit kezdjünk addig, míg a királyasszony el nem készül a misére.

Én a lengyel hercegasszonyt szoktam ilyenkor felkeresni. Rickésa jókor kel s kétszer is megfordul a templomban míg a királyné öltözködik.

Istenem, milyen különbség a két asszony között! A királyné heves és ingerlékeny. Ha egy öltönyt rosszul adnak reá a szolgáló asszonyok, sikít és ütlegel; nem egyszer még a gyönyörű himes öltönyt is letépi magáról. Mindenki fölött gúnyolódik, senkit sem szeret. Csak a kis Salamon herceget dédelgeti, csókolgatja. De nem tetszik nekem ez a hangos, feltűnő szeretet. Én úgy érzem, hogy az igaz érzelem csendes és hallgatólag. Oly mélyen behuzódik az ember szívébe, hogy észre se vesszük.

Rickésa szelid és csendes. Senkinek nem mond egy rossz szót sem. Mindennel meg van elégedve és nem röstel egyedül öltözködni. Ha valamely ruhadarab nem kedve szerint való, maga veszi kezébe és rendbe hozza azt. Látom sokszor, ha a férfiak házából hangos lakomák nesze ér el hozzánk, hogy finoman összereszket. Még a dobpergés és kürtszó is megremegteti. Mintha valamitől félne. Olyan ez a titkos remegés, mint mikor a pusztai szellő megborzongatja a nyárfák koronáit. Ha beszélek vele, mindig az urát és fiait emlegeti.

Egyik reggelen, míg a királynéra vártunk, közel álltam a keskeny, lágyan hajló ablakhoz s arcom lassan a felkelő, biborszínű nap felé fordult. Valami mondhatatlan, határtalan vágy fogott el. Szerettem volna lóra kapni és vágatni, rohanni vele a nap felé.

Rickésa meglátott ekkor és hozzám jött.

— Vágyódom valamerre Etelke?

— Vágyódom — szaladt ki számon a sóvár szó. Két karom fölnyílt, mintha repülni akarnék. Aztán zavarodottan elfordultam. Ó, mit is mondhatnék az idegen földről való asszonynak? — gondoltam. Mit tudja ő a mi vágyainkat, mit tudja ő, milyen a harmatos hajnali pusztá!

— Én is vágyódom — szólt lassan a hercegnő. — Messzire innét. Ricton várába...

Olyan szomorú hangja volt! Úgy megindultam tőle! Lám, a királyi hercegnők sem boldogok.

— Nem tetszik neked nálunk, urasszonyom? — kérdeztem. — Hiszen olyan szép nálunk.

— Szép — mondta keményen Rickésa — szép, de nekem idegen. Ó, te leány, mit tudod te, hogy mily más az élet túl a te hazádon. Vajjon tudod-e, hogy a távol nyugati országokban gyönyörű kőpalotákban laknak az emberek. Csendes, finom szavakkal üdvözik a lovagok hölgyeiket. A templomokat és várakat híres képfestők szépítik. Te erről semmit sem tudsz, hisz csak dorbézolást, vad tornákat és viadalokat láttál eddig a király udvarában. Te még azt sem tudod, hogy titeket magyarokat barbárnak tart a művelt nyugati nép.

Elpirultam és ökölbe szorítottam a kezem.

— Nincs igazad, hercegasszony — kiáltottam hevesen. — Mi nem vagyunk barbárok. Gondold csak el, fél-század előtt még mily messze voltunk tőletek. Még magunkon hordoztuk az ázsiai puszták varázsát. Szerettük a szabad, feszélytelen életet s nem voltak felettünk szabályok és formák. Amióta itt vagyunk, nyugat és kelet között nem volt egy esztendőnk vér nélkül való. A mi országunk minden népek csatatere, rajtunk keresztül gázol a legkisebb náció is. De ha majd béke lesz, ha majd nem ontják vitézeink vérét, mi is műveltek és tanultak leszünk, akár a nyugati nációk. Lesznek még nekünk is kőpalotáink, templomaink és váraink. Ó, hercegasszonyom, hidd el nekem, minden népek között kiváló és szeretetreméltó a magyar!

Amíg ezt mondtam, az ablak alatt egy ragyogó nyíl szaladt fel. Kinéztem s László herceget láttam. Kinéztem és vérszinű lett az arcom.

— Jól beszéltél, Vatha leánya — kiáltott felém a herceg s csillogó szemei a szívemet érintették.

A hercegasszony felszisszent.

— Látod, ezért nem szivelhetem a fajtátokat, Etelke, mert elveszik tőlem a fiaimat. Hiába áldoztam érettük az életemet, hiába oltottam beléjük a németek műveltségét, ők a te fajtádhoz húznak s nekem az öregség előtt nem marad belőlük semmi.

Nagyon csodálkoztam e szavakon. Nem is álltam meg szó nélkül.

— Úrasszonyom, a szeretet nem lehet önző...

— Ugyan mit tudod te még — kiáltott hevesen a hercegnő — oly fiatal vagy még. Hogy is tudhatnád, hogy a szeretet a legönzőbb valami a világon! Majd fogod még érezni ezt a kint: szeretni valakit és az nem a miénk! Szeretni valakit s annak minden csepp vére, szívének minden rebbenése másfelé húz!

Szavainknak Tatja vetett véget. A királynéhoz hívott bennünket.

Aznap nem beszéltem többé a hercegnővel. De más-

nap reggel bejött kamrámba Gertrud, a hercegasszony kedves belső szolgálója. Ezt az asszonyt igen szerette a lengyel hercegnő. Úgy mondják, még a kölni apácaházból vitte magával a lengyelországi Ricton várába és Trúdnak hívta őt.

Trúd ajkához emelte ujját és halkán szólt:

— Úrasszonyom téged kíván látni...

Én gyorsan siettem át a sötét, hűvös folyosón.

— Hallod-e, Etelke — szólt nyugtalanul a hercegasszony — eljönnél-e velem, ha hívnlak?

— Hova? — kiáltottam ijedten. Azt hittem Ricton várába hiv engem.

— Biharba megyünk. Az valahol kelet felé van innét. A király az ország egyharmadát adta Béla hercegnek. Azt a vidéket, melyet kaptunk, sok erdőjeért, hegyeiért Erdélynek hívjuk. Közel van a kunokhoz és beszenyőkhöz. A király okos ember s jól tudja, hogy a Vazul hercegek híresek a vitézségükről. Örökös harcban lesznek ott fiaim. Oda akarlak magammal vinni. Félek Biharváratól...

Nagyot dobbant a szívem. E percben nem gondoltam semmire. László herceg arcát láttam hirtelen magam előtt élesen és világosan. De aztán a perc elmúlt s nekem apámra kellett gondolnom, aki haragos és indulatos tudott lenni, ha valami kedve ellen volt.

— Előbb szólok az apámnak, úrasszonyom... — mondtam tétován.

— Nagyon kedves vagy nekem, Etelke — kapott felém a hercegasszony. — Nekem nincs itt senkim, akit szerethetnék. Fiaim és az uram hónapokon távol vannak tőlem. Nincs senkim, Etelke, akivel szívem szerint elbeszélhetnék. Te jónak és finomnak látszol. Okos vagy és tanult. Ezért szeretnék magam mellé.

Olyan volt a hercegasszony hangja, mint az élővé vált könyörgés. Szégyeltem magam. Aztán Benigna jutott eszembe, aki megmondta: első lehetsz az elsők között, finomságodért és tanultságodért... Lám, ez most teljesült: a királyné rokona kíván engem társul!

— Én szivesen mennék, hercegasszony — ha apám ereszt...

— Majd Hermann szól érted apádnak. Úgy tudom, apád nagyon megszerette a herceget.

Közben harangoztak a királyné miséjére. Azonban mise után valami történt és én nem mehettem Rickésával.

A királyné hivatott engem mise után.

— Etelke — kiáltott felém vigan — holnap Ketelpatakára megyünk. Ketelpataka az én kedves fészke. Közel van a Tolcsva vizéhez. A kéklő Sátor-hegyek eltakarják előlem a nyugati mezőket. Én nem szeretek nyugatra nézni, mert még mindig félek Henrik németjeitől, aki oly csúfosan megvert bennünket. Téged magammal viszlek, Etelke.

Elszédültem a királyné szavaitól.

Most vajjon mit mondjak? — töprengtem. — Szabad-e ellenkezni? Hisz ez a legnagyobb kitüntetés! A szívem azonban Rickésa felé húzott.

— Gyűlölni fognak engem az ispánleányok kitüntetésedért, királyasszonyom — próbáltam ellentvetni a kívánságnak.

— Mit árt neked az ő gyűlöletük, ha én melletted vagyok? — csattant fel a királyasszony és arca egészen piros lett az indulattól. — És nem vagyok-e én királyné és nem tehetek-e kedvem szerint?

Ezekre a szavakra nem szólhattam semmit. Meghajtottam magam mélyen és megcsókoltam Neszte királyné kezét.

— Örömmel követlek, királyasszony — suttoztam és sápadtan botorkáltam ki a teremből.

Rickésa hercegasszony szállása felé igyekeztem.

Az ajtó előtt László herceg toppant hozzám. Megkapta két kezemet.

— Nem eresztlek tovább — nevetett. — Nagyon kedves vagy nekem...

Minden vér az arcomba szökött. Szép és meleg volt a hangja. Annyira megzavart e találkozás, hogy szólani se tudtam.

— Anyádhoz megyek, herceg...

— Félsz talán tőlem, leány?

Nevetnem kellett kérdésén.

— Miért félnék, László herceg. Hiszen olyan jó vagy...

Egészen közel ért hozzám az arca s láttam, szemében a szememet.

— Azt akarom, hogy sose félj tőlem, Etelke. Azt akarom, hogy mindig jónak láss engem. Azt akarom, hogy a szived úgy feküdjön előttem, mint a fölnyitott biblia.

— Jajj — mondtam ekkor szomorúan — nem mehetek veletek Bihar várába...

— Miért? — döbönt föl a herceg. — Én már beszéltem apáddal. Ő szívesen enged velünk téged.

— Ő talán igen; de a királyné... A királyné azt akarja, hogy vele legyek Ketelpatación. És szólhatok-e ellene a királynénak? Ó, pedig szívesen mentem volna anyáddal, herceg! Ő olyan jó és olyan szelíd, nem úgy, mint a királyné...

A herceg ekkor kezével betapasztotta számát.

— Ne szólj róla rosszat! Nékem ő rokonom s nem szeretném ha téged fecsegő, pletykáló fehérnépnek ismernelek.

— Ó, úgy szeretnék veletek menni! — sóhajtottam s ő megmosolygott e sóhajért.

— Bihar vára nincsen messze Ketelpataciától... Lóháton csak félnapi járóföld...

Nagyon jó kedvem lett ekkor.

— Van nekem szép fehér lovam, Pejnek hívom. Annak a hátán félnap is ellovagolok...

XIV.

PÁM se örült a királyné hívásának. Meg is mondta nekem, amikor elbúcsúztam tőle.

— Jobb szerettem volna, ha a Béla herceg asszonyával mentél volna. A királyné hiú és ingerlékeny. Újra híreket hallani. A német is támadásra készül, délen pedig a bessenyők mozgolódnak. Az én embereim se maradnak tovább nyugodtan...

Elsápadtam. Ó, jól tudom én mit jelent az, ha apám vitézei nyugtalankodnak! Még otthon a pusztán hallottam, hogy Rasdi lázítja a pogányságra hajlandó vitézeket. A király erről mitse tud, bár jól látom arcán, hogy nem bizik apám hűségében.

— Veled küldeném a hatvan válogatott vitézt, akik Fehérvárra kísérték — folytatta apám — de mit szólna ehhez a király? Bizonyyal gondolkoznék tettem fölött. A királyok pedig sose gondolkozzanak... Húgot azonban veled küldöm; ez ellen senkinek nem lehet kifogása. Ő vigyázni fog reád s ha bajba kerülsz, bátran szólhatsz neki. Lová sebesebb a szélnél s egy éjszaka elhozza bán-tásod hírét...

Amíg ezeket mondta, apám hangja kemény volt és reám se nézett. Mégis tudtam s éreztem, hogy szeret és a szívében hordoz engem.

A királyné kedvetlen arcot vágott, mikor Húgot meglátta mellettem.

— Félsz talán a királyi udvarban?

Alig tudtam kimagyarázni magam.

— Húg a játszótársam... mondtam ijedten. — Ő tud legjobban vigyázni lovamra...

— Néked ezt is megengedem — mondta végül kegyes arccal a királyné. De én már jól tudtam, hogy szeretete nem szívből való.

Egy napon indultunk a hercegasszonnyal.

Válogatott vitézek kísérték a királyné szekerét, de a hercegasszony kísérete se maradt el fényben mögöttünk. A hercegek vitézei sokkal vidámabban, lelkesebben ügettek a gyönyörű díszes szekér mellett, mint a mieink. Ó, nem csoda! László herceg vezette Rickésa kíséretét, őt pedig kivételesen szerették a harcosok. Mindenkihez jó és szíves volt. Nem úgy, mint Guth-Keled, a királyné kíséretének vezetője, aki azt se tudta, merre nézzen nagy büszkeségében.

Hűg is kedvetlenül baktatott mellettem. Megszólítottam.

— Miért vagy kedvetlen, Hűg?

— Csak — rántotta föl vállát a vitéz. — Ünöm a király savanyúképű vitézeit. Szívesebben kísérnék Bihar felé...

Amikor átúsztattuk a Tiszát, László herceg szekerehez lovagolt.

— Szeretném, ha lóra ülnél, Etelke — sügta — megmutatnám merre van Biharvára...

— Ez nehéz lesz — szóltam — a királyné aligha engedné...

— Majd én elintézem — mondta s odalovagolt a királyné szekerehez.

— Jót tenne arcodnak a lovaslás, királynéasszony — mondta nagy ravaszul. Nevetnem kellett szekerem függönyei mögött.

Pár perc múlva megállt a kíséret és elővezették a királyné barna lovát. Így én is Pejre ülhettem.

Egy-két percig a királyné mellett lovagoltam. Aztán a herceg mellém került és délnek vezetett engem. Távol már kéklettek a Sátor-hegyek s mi messzire vágattunk a királynétól.

— Hej, ha most elszöktetnélek, Vatha leánya — nevetett a herceg — eljönnél-e velem?

— Ahova akarod... szaladt ki számon a szó s megszédültem ijedtemben, amikor átgondoltam őket.

A herceg megkapta lovam kantárját és megállított.
— Etelke... mondta a nevemet halkan s egészen közel hajolt hozzám. Hogyan van az, hogy nem estem le a lóról szédületemben?

Messze voltunk a kísérettől. Senki se látott bennünket. Előttünk csak a széles, ragyogó mezők, távoli erdők, hegyek, mögöttünk a habos, fehér Tisza és fölöttünk a tiszta, átlátszó égbolt. Mintha csak ketten lettünk volna az egész szépséges magyar földön.

A herceg egyszerre kezébe kapta az államat és megcsókolt. Egy pillanat volt ez csupán s utána, hogy megváltozott a világ. Milyen édes vidámság szakadt reám! És milyen nagy alázat borított el engem!

— Ha lehetne — szoltam — kivenném a szívemet. A tenyerembe tenném s úgy adnám neked.

— Nagyon régóta várok reád — szolt furcsa, mély hangon a herceg. — Egy álmod akarok neked elmondani. Vajon elmondhatok neked mindent, Etelke?

— László, minden szavadnak szívem a koporsója...

— Hát hallgass ide. Amikor apámmal átléptük Magyarország határát, bár nappal volt, mégis elálmosodtam. S akkor láttalak téged. Mint a máglyatűz lobogott volna valamely távoli pusztán, úgy láttam álomban. A máglya fölött pedig a te arcodat láttam. Én feléd szaladtam, kinyujtottam a kezemet is, de csak a lángba tudtam nyulni, arcod eltűnt előlem. Ezért döböntem meg amikor Fehérváron megláttalak. Aztán tovább folytatódott az álmod. Nagy viharban jártam, az ég telve volt sötét, vérszínű felhővel s a felhők előtt két fehér galamb szálldosott kétségbeesetten.

— Két fehér galamb! — sikoltottam. Eszembe jutott régi, gyötrelmes álmod a galambokról és vérszínű felhőről. Megkaptam a herceg kezét.

— Én is láttam álomban két fehér galambot.

— De csak álom volt — mosolygott László — Isten rendelése, hogy mi találkoztunk. A vérfelhőktől nem kell félned...

Lehajtottam a fejem. Ó, én már tudom mit jelent

az a vérfelhő! Azt is érzem, hogy rövidesen vérszínűvé válnak a folyók e földön. Vatha fia nem nyugszik a pusztáján s most, hogy távol vagyok tőle, ugyancsak készül a végső harcra.

Vajjon megmondhatnám ezt Lászlónak? És ha elveszítem szívét?

Egy szót se szóltam többet, hanem megfordítottam a lovam fejét.

— Miért sietsz tőlem, Etelke? Nem jó mellettem lenned?

— Ne beszélj többet. A királyné már felénk tart...

Mire a szekerekhez értünk a királyné már búcsúzkodott Rickésától.

A királyné szekere gyorsan megindult s én épen csak, hogy elköszönhettem a hercegnőtől.

Amikor megindultak szekereink, egy virág hullt az ölembe. Halvány, rózsaszínű vad mályva volt.

Szétvontam szekerem függönyét s a herceget láttam újra.

Megcsókoltam a vad mályvát és a szívemre tettem.

— Félnap mulva Ketelpatakára érünk — mormogott mellettem egy vitéz és tovább kocogtunk a puszta porában.

XV.

KE TELPATAKA nem tetszik nekem. A vár bástyája olyan magas, hogy létrán kell reá fölmászni. A szolgálók legnagyobb része Tatjához hasonlít; ravaszok és megbizhatatlanok. Sokszor hallom, hogy sűgdosnak a hátam mögött. De nem szólhatok reájuk, mert a királyné kegyében vannak. Ők valamennyien Neszte királyasszony nemzetségéből valók, tehát oroszok.

Még a németek is kedvesebbek e laposarcú, sunyi szemű szolgálóknál. Lám, Gertrud, Rickésa belső szolgálója milyen nevetős, jólelkű asszony volt!

De az élet se tetszik itt nekem. A vitézek olyan ügyetlenek, olyan kelletlenek! Nyilaik előtt egy lépésre szaladgálnak a vadak, mégse találják el őket. Szégyelem magam miattuk.

És a királyné! Naphosszat öltözőkamrájában szépi magát. Rózsaolajjal kenegetik testét s fürdőjébe szamártejjet öntenek, hogy puha és fehér legyen a bőre.

Pedig már nem fiatal. Én láttam, hogy szintelen, szőke hajában sok a fehér. De ő ezt jól tudja titkolni. Telerakja a haját gyöngyel, ezüsttel. Ezek folytonosan villognak hajszálain s így nem látják meg az emberek, hogy őszül.

Misére se jár Neszte királyné. Úgy látszik, csak akkor keresi föl a templomot, ha látják a püspökök és főurak. Fehérvárott és Esztergomban mindennap misét hallgat a királyné. Ott sok a külföldi követ és főpapi ember. Ezért teszi.

A királyné csupa hivság és nem szeretem őt. Úgy-

látom, titokban gyűlölködik a hercegek ellen. Egy reggel így kiáltott föl:

— Egy fiam már van, de lesz még egy s akkor senkinek se lesz jussa az országhoz...

Mindenkit kicsinyel és gúnyol a királyné. Csak a németektől fél. A nevüket nem szabad emlegetni, mert általfut rajta a hideg. Sehogyan se tetszik nekem Neszte királyné. Hej, nem ilyennek gondoltam én a magyar királynét!

XVI.

TÍZ NAPJA mult, hogy a királynéval vagyok! Tíz nap óta egy pillanatra se szabadulok mellőle. Egy félnapra se. Pedig Húg mondta az este, hogy László herceget látta a Tolcsva partján.

A Tolcsva vize csak három lólépés a vártól és mégsem láthatom a herceget.

A vad mályva már száraz s lehullanak szirmai. Ó, csak egy félnapra engedne el a királyné!

Futár érkezett a királytól. Zotmundnak hívják a futárt. Ő volt az a hős harcos, aki meglékelte Henrik császár hajóját a ménfői nagy csatában tíz esztendővel ezelőtt. Neki köszönhattük, hogy a németek kitakarodtak hazánkból.

Zotmund arcáról csakúgy dőlt a veriték, míg elmondta a király üzenetét.

— A király ki akar békülni a németekkel.

A királyné felsikoltott.

— Micsoda király! Most akar kibékülni velük, amikor dicsőségesen megverte őket? Ki kényszeríti reá?

— A muszáj, királyné asszony — felelt egykedvűen Zotmund. — Az ország leszegényedett, a vitézek fáradtak. A németek gazdagok és sokan vannak. Nekünk szövetségesre van szükségünk a támadni készülő bessenyők ellen. A görögök nándorfehérvári helytartója, Niketasz is ellenségünk lett. Körül vagyunk véve minden oldalról támadni készülő szomszédokkal, akik úgy állnak határainkon, mint az éhes ebek az ökörsütés máglyája helyén

— De itt vannak a hercegek! Miért vannak itt a

hercegek — sikoltzott a királyné s nagyon megcsunyult haragjában. — Miért tartják itt a hercegeket? Övék az ország harmada, harcoljanak hát az országért és védjék meg Endre birodalmát.

— A hercegek vitézsége fényes mint a nap — mondta hangosan a futár — de mégsem elegendő az ország megmentésére. Három oldalról készülnek bennünket támadni. Ezért úgy határozott a király, hogy szövetséget köt sváb Rudolfmal és leányát, Juditot feleségül kérjük Salamon hercegnek.

Felugrott a királyné. Szemei majd kiestek helyükből, úgy lobogtak.

— Bolondok vagytok? Hiszen még gyermek a herceg! Csak ötesztendős a fiam! Mit akartok hát vele?

— Szövetséget kell kötnünk minden áron. Jól tudhatod, szép királyné, hogy a fejedelmek és királyok kezére népek sorsa van bízva s e fényes tisztségért, a trónért és koronáért sokszor áldozat is kell. A fejedelmi házasságokat nem a szívek, hanem a népek és országok kötik. Nekünk szükségünk van sváb Rudolf szövetségére. Már el is küldtük a méltó ajándékokkal követünket Németországba, hogy kérje feleségül a tizenkét esztendős Juditot. Most azt üzeni neked a király, hogy légy készen a nagy ünnepségre. Nem telik bele egy hét és Salamon herceget megkoronázzák a váradi templomban.

— Megkoronázás? — sikoltott a királyné — király lesz hát a fiam?

— A koronázás csak azért lesz, hogy sváb Rudolf könnyebben adja ide a leányát...

Erre már alig figyelt a királyné. Ott hagyta a futárt. De csak egy-két pillanatra ment el. A kis herceggel futott vissza.

Két karján tartotta elénk a csöppnyi, nagyszemű gyermeket.

— Nézzétek a kis királyt! Drága kis fiam, király leszel hát! Apád örököse leszel, ha belé pusztulnak is a Vazul hercegek...

Elhültem e vad, gyűlölködő szavaktól. Miért mondta

azt a királyné? Ki bánthatja a hercegeket? Ó, nem lehet, hogy őket bántsák. Ha kell, apám vitézeit küldöm értük!

— Elpusztulnak innét hamarosan a hercegek, a kedves rokonok — sziszegte a királyné. — Gyűlölöm őket és ellenük vagyok minden csepp véremmel. Őket éneklik a regősök, őket emlegeti a nép. Béla, Gyécse, László, ez a három név zeng szerte az országban. Övék az erdők, a mezők, a vizek s Endre király maholnap vendég lesz birodalmában! És az én fiam, az csak a «király fia», a «kis herceg»... Nem engedem ezt így tovább. Király lesz a fiamból minden áron!

Azt vártam, hogy felugrik valaki a vitézek közül és megéjlenezik a kis herceget.

De senki sem szólt a királyné szavára. A vitézek hűmmögtek s fanyar arccal hallgattak. Most már tudtam, hogy Salamon sosem lesz igazi királya az országnak.

A királyné azután magunkra hagyott bennünket és bezárkozott szállására. Engem se bocsátott magához. Most hát szabad voltam.

— Elmegyek a Tolcsvához — gondoltam s pár perc múlva, Pej lovam hátán repültem, át a felvonó hidon.

XVII.

KESKENY, tisztavízű patak a Tolcsva. Ha a nap-sugár belesüt, látni a meder mélyén a fehér kavicsokat és a szertecikázó halakat, vízi bogarakat. Partján ezerszínű virágfejek bólogatnak s a fű olyan zöld, hogy az embernek kedve támad mezitelen lábbal beleje taposni.

Az édes, aranyfényű tavaszi nap egészen körülölelte fejemet, amíg lassan le-föl jártattam Pej lovamat a Tolcsva partján.

Lassan kipirult az arcom, amíg lovam lépkedett velem mind messzebb Ketelpatakától. Az ég és föld között elfeledtem a királyné vészes szavait is.

Egy kicsiny, apró halom tetején leszálltam Pej hátáról. Dombiratosnak hívta a nép e helyet s hajdan ez is egyike volt pogány őseim hajnali oltárainak. Valamikor, még a rómaiak idejében Mercur isten szobra állt a dombtetőn. Ma már csak egy villámsujtott tölgyfa beszél a pogányság koráról, mert a domb alján szelid, fekete fakereszt jelzi Jézus urunk tanítását.

Két szemem nagyra nyilott s úgy néztem sokáig, sokáig a fehérfényű messzeségbe. Néha futó felhők takarták el előlem a nap aranykorongját. Szívembe mindig jobban belejött a vágy és lassan kinyujtottam a karomat.

— László — szaladt el számról a sóhaj s úgy láttam, hogy láthatatlan ezüstszálak viszik tovább ajkamról a vágyat. Ezután halk, kicsiny, fekete pont kergetőzött szemeim előtt.

A csöpp kis pont egyre nőtt és nőtt s lassan beleért

a nap biboros zuhatagába. Aztán porfelhő kavargott a megnőtt pont nyomában s egy pillanat mulva a herceget láttam magam előtt.

— László — kiáltottam s azon gondolkoztam, hogy bizonyára az ég küldte őt felém.

Gyönyörű arcát ellepte a por és verejték. De így is szép volt s engem újból elfogott az a tehetetlen nagy alázat, mely Fehérvárott ébredt bennem.

Szólunk-e valamit, egymáshoz? — nem tudom. Csak annyit tudok, hogy sokáig nézett reám, míg végre leugrott a lóról s engem szívéhez ölelt.

Ó, most megállt az idő, minden megállt és eltűnt s nem volt a világon senki és semmi, csak mi ketten!

Mit törődtem e percben a királynéval, az apámmal, az ármányok megindulásával, rámnehezedő átokkal, ama régi rettentő álommal! Vele voltam, hallottam a lélekzését, szive dobogását s láttam gyönyörű arcát mellettem, arcomhoz közel, nagyon közel...

— Tíz nap alatt háromszor lovagoltam felétek — szólt lassan a herceg. — Nem volt könnyű dolog. Igfan erdejében most nagy vadászatok vannak. Én meg otthagytam a hajtókat, a solymászókat, a vitézeket, kedves agaraimat, hogy láthassalak. S téged eddig nem láthatalak. Mi volt veled, Etelke? Nem akartál látni?

— Nem akartalak látni? — tört föl belőlem a tíz nap elfojtott keserősége. — Teszek-e egyebet, a rád gondolásnál? Ha alszom, rólad álmodom, ha járok, téged keres a szemem. Te vagy a mindenség, László herceg s én olyan kicsiny és észrevétlen vagyok melletted, akár a rét virágai és porszemei.

— Kedves — mondta mély, rezgő hangon — kedves vagy nekem. S ha te is akarod, feleségül kérlek téged. Anyám is igen megszeretett. Elviszlek hát hozzá rövidesen, Bihar várába. Ha otthagysz a királyné fényes polotáját...

— A királyné... sikoltottam s egyszerre eszembe jutott a gyűlölködő szavak árja, melyet pár órával előbb hallottam Ketelpataján.

— A királyné ellenetek tör!

Elmosolyodott a herceg.

— Ne ne vess — mondtam — ne ne vess, László herceg. Készüljetek e gyűlöletre. A királyné mindent el fog követni, hogy benneteket kiüldözzön az országból...

Gyorsan elmondtam Lászlónak, amit a futár szavaira a királyné felelt. A herceg azonban egykedvű maradt. Kezébe vette arcomat s úgy beszélt hozzám, mint egy gyermekhez.

— Nagy szereteted rémületet lát mindenben, Etelke... Olyan vagy, mint az anyám. Ő is félt bennünket királyi rokonainktól. De miért e félelem? Endre király hívott vissza bennünket. Az ő szavára hagytuk el a száműzetés keserű napjait. Hidd el, Etelke, egy férfi nem játszhatik a szavával!

— Ha olyan az a férfi, mint te vagy, herceg... De kevesen, nagyon kevesen vagytok ilyenek. És ott van Endre mellett Neszte királyné, aki fiút adott a királynak s így föléje nőtt hatalomban Endrének. A király bizonynal megtartja szavát, de a királyi anya talál rá módot, hogy visszaszerezze fia jogait.

A herceg megcsóválta fejét.

— Rémekeket látsz, E_telke. Lásd, a király épen ma küldött futárt apámért. Várkonyba hívja őt magához, az ország ügyeit beszélük meg.

Aztán megfogta a két kezemet és megsimogatott.

— Örülj, hogy látjuk egymást. Van nekünk egyéb beszélni valónk, királyi néném ármányainál. Lásd, nekem nincs egyéb gondolatom: csak te. Fialat vagyok s szeretlek téged. Mihamar átmegek apádhoz és magammal viszek Bibarba. Boldog akarok lenni. Látni akarlak téged minden pillanatomban. Szép, tiszta örömökre vágyom s asszonyom leszel Jézus urunk törvénye szerint. Ki tudja, mit hoz a holnap, szeress és szeress mindég engem, Etelke. Azt akarom, hogy örülj nekem, hogy örüljek neked, Vatha leánya...

Két könnycsepp csordult le szememből, annyira örültem a Tolcsva partján.

XVIII.

ÉT NAP után a futár visszament Székesfehérvárra. A királynét sehol se láttam, két napig. Elő se jött szállásából. Még az ételt is a szobájában szolgálta föl Tatja. Egész nap magamban lézengtem. Csak szolgálókkal és vitézekkel válthattam szót. Jó Húgot se láthattam sehol.

Egyszer a Tolcsváig is elmentem; de László nem jött. Ma aztán hivatott a királyné.

Örültem a hívásnak. Gondoltam, nevetgélünk és beszélgetünk a királynéval.

Amikor beléptem a széles és homályos fehérfalú terembe, a királyné felém se nézett.

— Hivattál felséges királyasszony — mondtam bizonytalanul — itt vagyok hát szolgálatodra...

Erre hevesen megfordult a királyné s én megláthattam komor, haragos arcát.

— Hé, Etelke — támadt reám éles, indulatos hangon — te titkon találkozol László herceggel? Ez a te hűséged a királyné iránt? Ezért tartalak magamnál? Te pogányivadék...

Elpirultam, de nem ijedtem meg. Fölkaptam a fejem. E percben magasabb voltam a királynénál.

— László herceg a mátkám, királyasszony...

— A mátkád? — visitott a királyné s nagy indulatában egészen megrútult. — Mátkád a király rokona? Feleségül vehet az téged? Hiszen fejedelmi leányt is kaphat...

— Az én apám gazdag, mint egy fejedelem — kiál-

t ottam büszkén. Vitézei délcegek és bátrak. Vannak olyan sokan, mint Endre királyé...

A királyné úgy megperdült maga körül, mintha nyilvessző érte volna.

— Hej, de megnőtt a büszkeséged! Te volnál az a szelíd, csendes, szótalan nebántsvirág, akit megkedveltem s magammal hoztam Fehérvárról?

— Te tudod királyné, hogy szívesen, hűséggel szolgáltalak. Te éretted nem fogadtam el Rickésa meghívását. Ő is elvitt volna Bihar várába...

— Az a tejvérű lengyel? Az a sápadt, idegen aszszony, aki három fiút nevelt fejemre? És te elmentél volna velem? Gyűlöllek, gyűlöllek, Vatha lánya!

— Akkor hát eressz haza engem szolgálatozból, feleséges királyasszony!

— Hogyne, hogy fellázítsd apádat! Jól tudom, első utad Bihar várába vinne. Hát ezentúl ki sem mozdulhatsz a várból. Endre királyt várjuk a napokban. Ő majd i télkezik fölötted.

Szédülten botorkáltam vissza a szobámba. A hosszú, hajlott folyosón Tatja surrant el mellettem. Csúnya, sárga arca kaján, csufondáros mosolyban úszott, ahogy meglátott.

Elfutott a harag.

— Te árulkodtál felőlem a királynénál! Te figyeltél engem. Vigyázz, elér Jézus urunk haragja...

Tatja fölnevetett és beszaladt a királyné szobájába.

Kétségbeesetten néztem a várudvart. Kerestem egy vitézt, egy szolgálót, akit Hügért küldhettem volna. De olyan csendes és néptelen volt az udvar, mint egy régi temető.

— Mit csináljak? Kihez forduljak? — töprengtem árván és magányosan szállásomon. Tele lettem haraggal és kétségbeeséssel. Ó, most én is gyűlöltem a királynét és átkoztam szívem vágyát is, mely hajdan elhozott az apácaházból.

Délben Tatja hozta az ebédemet. Elpirultam haragomban.

— Eredj vele, Tatja! Vidd az ételt, mert az udvarra öntöm!

Tatja megijedt haragomtól és Neszte királynéhez szaladt. Jött is hozzám nagy iramodással a királyasszony.

— Miért nem eszel, Vatha leánya? Azért teszed ezt, hogy fehér és sápadt legyen az arcod? Azt akarod, hogy szánakozzanak rajtad!

— Nem méltó hozzád e beszéd, királyné — mondtam halkán. — De a harag se méltó hozzád, amiért eléje mentem a mátkámnak.

— Hallgas — sikoltozott a királyné — titkos hírhözó vagy, álnok kémkedő vagy. Hírét vitted a koronázásnak, a király terveinek. Azért volt oly ravaszul bölcs az öreg herceg Várkonyban... Bizonyára előre tudta, hogy Endre törbe akarja csalni és a korona helyett a kardot választotta.

Majdnem felsikoltottam örömömben. Erről mitse tudtam, hiszen két napja úgy élek, mint a rabok. Még a napvilágra se eresztenek!

— Pedig ugyancsak jól eszeltem ki ezt a találkozást. A királynak ez sosem jutott volna eszébe. Az ármányokhoz annyi ravaszság szükséges! Nos, ha a koronát választotta volna Béla herceg, akkor már elküldte volna ősei után hű vitézünk Guth-Keled ispán.

Nagyon nehéz volt nekem ezeket hallgatnom. Ó, ha repülni lehetne, ha láthatatlanná válhatnék az ember, úgy én e percben áthatoltam volna a kőfalakon, hegyeken és mezőkön s meg se álltam volna János úr pusztájáig.

— Okosabbnak hittelek, téged, Vatha lánya — hajolt felém a királyné és szavai úgy sziszegtek felém, mint a kigyók fullánkjai. — Hát nem tudod, hogy téged nem vehet feleségül igaz keresztény férfiú? László herceg az imádságos ajkú Rickésa mellett nőtt fel s bármikor kész meghalni Jézus hitéért. A te családodat pedig megátkozták a keresztény főpapok, hogy magva szakadt legyen...

Mintha fejbe vágta volna, úgy megtántorodtam.

— Királyné — sikoltottam s arcomra szoritottam

kezeimet — kímélj engem királyné, hiszen tisztelő, hív szolgálód voltam! Ne bánts engem, Jézus urunkra kérek!

— Te talán hive vagy Jézusnak? — nevetett gúnyosan a királyné — hiszen apád titokban most is a pogányokkal tart. Endre király előtt játssza a jó keresztényt s otthon a pusztán pogány isteneket áldoz. Rasdi szavára már-már fölrázták a puszták lakóit s fehér lovat áldoznak hajnalonkint Dombiratosnál. Te pedig János úr leánya vagy, ereidben az ő pogány vére folyik, tehát te is pogány vagy!

Ekkor végleg elhagyott a béketűrés s talán valóban apám büszke, hajthatatlan, vad pogány vére ébredt föl bennem, amikor fölkapott fejjel álltam a királyné előtt.

— Királyné-asszony, én szivemből-lelkemből hive vagyok Jézus urunknak. Az életemet én is föláldoznám érte. De ha még egyszer igaztalanul bántasz engem...

— Akkor? — nevetett élesen a királyné és Tatjába karolt, aki végighallgatta beszédünket — akkor mit tehetsz velem, lázadó vezér, lázadó leánya?

— Akkor izenek apámnak a széllel, a felhővel és a csillagokkal. Elküldöm sóhajomat, a nagy pusztára s Vatha fia, János úr annyi harcossal jön Ketelpataka ellen, hogy a király se tudja föltartani...

— Elég! — visitott a királyné. — Egy nap mulva megérkezik Endre király, ő majd ítél fölötted. Addig gondolkozhat szavaidról.

Amikor elhagyták szobámat, egy ideig lüktető halántékkal, kábultan álltam egy helyben. Aztán föl-alá járkáltam, míg alkonyodni nem kezdett s a sötéttséggel szivemre nem szállt a félelem.

— Mi lesz velem, Jézus urunk? — sikoltottam és odarohantam a keskeny ónszinű ablakhoz, amelyen túl, az égen gyuladozni kezdtek a csillagok.

Sokáig, nagyon sokáig álltam így. Már a hold is feljött s a szolgák viháncolása elhalt a konyhák körül.

Egyszerre éles, átható füttyszó ért hozzám. Nagyon ismerősnek találtam a hangot s arcomat a sűrű rácshoz szorítva kémleltem az árnyékos, sötétes várudvart.

— Delinke — hallottam halkán a nevemet s megismertem benne Húg hangját.

— Ne mondd ki a nevemet — suttogott Húg vitéz. — Csak annyit mondj, nincs-e szükséged apádra? A királyné eltiltott mellőled s most átmásztam az alsó bástyán, hogy szólhassak veled.

— Ó, Jézus uram, én olyan szomorú vagyok! És ha lehetne, úgy a csillagokkal, a holdfénnel, az éjszakai szellővel üzennék apámért!

Húg egészen közel hajolt ablakomhoz s úgy sügta:

— Ne sirj, Delinke... Leszek én csillag, leszek holdfény és a szélnél sebesebben megyek apádért.

Aztán hallottam lépteit, melyek elvitték tőlem. De most már nem féltem se az éjszakától, se a királynétól!

XIX.

HAJNAL épen hogy kipattantotta a bíborszinű sugarait, amikor sipszó és dobpergés zendült föl az ébredező várudvaron. Nagy sikoltozás támadt ezután. A vitézek egymástól kapkodták magukra a páncélt, az ijjat és a lándzsát. A szolgálók is félébredtek és ott futkostak észnélkül, zavaros kavarodásban a vitézek körül. Hamarosan Tatja ravasz, kíváncsi arca is megjelent a lármások között.

— Hej, vitézek, várispán, kapitány, eresszétek alá a hidat — rikkant a vár alól, a dobok és sípok között. — A király közeledik felétek.

— A király — kaptak páncéljukhoz a vitézek és egy perc alatt rendbe sorakoztak.

— A király... — visitottak a szolgálók és eltűntek a konyhák és szállások mögött.

— A király... tapsolt Tatja s a királyné ágyasházába szaladt.

— A király... mondtam én és hangomban szívem félelme remegett.

... Most hát itél felettem... gondoltam s egykedvűen néztem, mint töltik be a király ragyogó, fényes vitézei az udvart.

Endre király öregebb és sápadtabb lett, mióta nem láttam. Mintha valami emésztené. Csak nem a német szövetség?

A királyné nem várta be a királyt ágyasházában, hanem eléje sietett. Most nem volt ideje arcát kiszépiíteni s bizony ő is öreg volt, akár a király.

Nekem föltűnt, hogy a vitézek le se szálltak lovaikról. A királyi pár pedig gyorsan eltűnt a palotában. Nemsokára előhozták a királyné diszes, utazó szekerét és lovakat fogtak eléje.

Közben óra, óra után mult. Már a reggeli misére is elharangoztak.

— Mi történhetett? Hova megy a királyné? ezen gondolkodtam, míg ki nem jöttek mindketten a palotából. Tatja hozta utánuk a kis herceget.

Ekkor fölemelte fejét a király, mintha valakit keresne.

— Hol van Vatha leánya?

A királyné elpirult.

— Elfeledtem megmondani néked, királyom, hogy Vatha leánya is lázadó, akár az ősei. És a hercegekkel tart...

— A hercegekkel! — kiáltott a király s hangja kemény és kegyetlen lett. — Hol az a leány?

Most dermedezni kezdtem. Nem féltem én semmitől és senkitől a király várában. Csak a királytól!

A király szent és sérthetetlen, így éreztem minden csepp véremmel s haragos hangja a szívembe jött és alázatossá tett.

Egy pillanat mulva föltépték az ajtómat. Két királyi vitéz vezetett Endre elé.

Ahogy mindig közelebb értem a királyhoz, valami nagy-nagy nyugalom borult reám. Hiszen nem voltam bűnös! Tiszta és illetetlen a lelkem. Az csak nem véték, hogy szeretem, a szívemmel szeretem László herceget?

— Hallom, te a hercegekhez húzol, Vatha leánya? — mondta a király összehúzott szemekkel.

Kerekre nyílt a szemem.

— Hiszen a testvérid, királyom! Nem kell-e szeretnem a király rokonait...

Nem tudom, ki mondatta velem e szavakat, melyek egészen elpiritották Endre arcát.

— Te hívtad őket az országba — folytattam rava-szul — te adtad oda nekik Erdélyt és a koronát!

— A korona a fiamé! — sivitotta hirtelen Neszte királyné. — A szó elhangzik, de fiam él!

— Az adott szó szent, királyasszony — mondtam én bátran és keményen. — A király szava pedig kétszeresen az.

— A hercegről beszélj — vágott szavamba a királyné. — Mondd el, valld be, hogy László herceg után jártál. Azt gondolod, felesége lehetsz a király rokonának.

— Én nem gondolok semmit, királyné — mondtam csüggedten s bizony nem hazudtam, mert még sohasem jutott eszembe, hogy feleségül mehetnék a herceghez. És mikor ő szólt erről, akkor is csak hallottam a szavát, de szivemben nem gondoltam vele. Ó, én csak szerettem őt, szerettem, de nem gondoltam egyébre. Így volt ez jó.

Endre király arca egy percre ellágyult. Már-már hittem, hogy semmi bántódásom nem lesz.

De a királyné nem nyugodott. Hangos szóval támadt ellenem, hogy a vitézek is meghallották.

— Lásd Endre király, mi udvarunkba hoztuk a pogány vezér unokáját. Kitüntettük őt s elhalmoztuk szeretetünkkel. Magunkkal hoztuk legbensőbb udvarunkba s mellőztük miatta két hű emberünk Ernye és Guth-Keled leányait. Ő pedig idegen hozzánk szívében és ellenünk van gondolataiban.

— Nem igaz — akartam felkiáltani — hiszen hiven és alázatosan szerettem én a magyar királyt. De más volt a szeretet, emberibb, amelyet László herceg iránt éreztem.

— Nem lehet az Endre király, hogy mi mindég megbocsássunk — folytatta hevesen a királyné. — Lásd, Béla herceg most lengyel segítséget kér. Magad mondtad, hogy titokban már üzenget Kázmér királynak. Ha hozzáveszünk, hogy mennyire szereti az országban a nép a hercegeket, úgy bizonynal nehéz napok virradnak reánk. Az ember megbocsáthat, de a király soha!

Egészen elkábultam a királyné ádáz, gyűlölködő szavaitól. Már nem bántam, bármi történik is velem. Hiába is szóltam volna! A királynéval szemben nem védhettem magam.

Endre arca mind sötétebb lett és én lehajtott fejjel vártam ítéletét.

S ekkor túl a várudvaron, a széles ragyogó mezőkről éles, tiszta kúrthang zengett föl. A hangra földöb-bentek a vitézek, előszaladtak a szolgálók, megrebbentek a fák és a madarak. A király előre hajolt s úgy figyelte a kúrtszót, mely szállt-szállt, szabadon és bátran, mint a szél.

— Valami futár... mondta a királyné és a várispánt küldte a kapuhoz.

Csak én álltam szótlánul és elpirosodottan. Ó, jól ismertem én azt a kúrtszót! Apám kúrtye volt, apám jött értem a királyi várba... Apám jött szabadításomra.

— Vatha fia János úr áll a kapu előtt — kiáltott a várispán. — Beeresszem-e?

— Vonjátok föl a hidat — kiáltá a királyné — ide ne jöjjön Vatha fia...

A király azonban fölkapta a fejét.

— Bocsássátok a várba János urat — mondta keményen, mire a vitézek rohantak a kapuhoz. — Nem akarom testvérharcba keverni embereimet...

Egy pillanat alatt bevágtattak az udvarra apám vitézei.

— Hol a leányom, Endre király? — zendült föl apám hangja mellettem.

A két férfi szembeállt egymással. Szemük csillogott. Láttam, hogy e percben apám a király, ő a perc ura — s Endre, a koronás király fél apámtól, a pusztai népek urától. Még a királyné se merte fölnyitani ajkát.

— Vidd el a leányodat, Vatha János — mondta a király s én szégyeltem magam a király gyávaságáért.

XX.

Búcsúszó nélkül jöttem el a Tolcsva vizétől. Búcsúszó nélkül jöttem el László hercegtől. Vajjon megtudta-e már, hogy eljöttem a királyné szolgálatából? Vajjon gondol-e rám a király rokona?! Tele van a szívem szomorúsággal, mióta Ketelpatakától eljöttem. Nagy, nehéz sejtelmek borulnak reám éjszakánként. Ijesztő, villogószemű lidércek ülnek mellemre s fullaszt a kétség és szenvedés. Ó, ha át lehetne hatolni a távolságokon, ha bele lehetne nézni az emberi szívek mélyébe! Vajjon engem hordoz-e szívében László herceg, a király rokona?!

Néha, mikor megszólal a pusztán apám valamely kürtös-vitéze, megrezzenek s félre pillantok a kapuk felé. Ilyenkor azt hiszem, László herceg közeledik felém. Ha paripa horkan valahol a távoli mezőkön, László Szög paripáját vélem látni s remegek csodálatos alázatban és szerelemben. Sokszor határtalan, nagy bizakodás tölt el s hiszem, hiszem, hogy egy napon elém toppan, hogy fölemel magához s nem engedi kialudni vágyaim mécsesét. Mit tehetnék vajjon e hit nélkül?!

Itthon senki sem sejtí szomorúságom okát. Piros asszony és Eszte dajkám csak azt látják, hogy otthagynom a bő, gazdag ételeket, miket elém hordanak, hogy rá se nézek himes öltönyeimre.

Apámat alig látom, mióta újra a pusztán vagyok. Reggeltől estig túl van a váron, a nagy mezőkön, ahol a vitézek folyton-folyvást gyakorlatoznak. Egész nap íjjak suhogása, lándzsák, kardok csöngése, paripák nyerítése zendíti be a környéket. Mintha valamely utolsó, nagy

harcra készülének a harcosok, olyan gonddal gyakorolták magukat a bajvívásban.

Húgot kérdeztem meg a harci gyakorlatok felől.

— Mire készülnek apám vitézei?

Hűg arca titokzatossá lett. Körülnézett, nem áll-e mellettünk valaki. Aztán óvatosan súgta:

— Gondolom a király ellen megyünk.

Megdermedtem. Szinte elfulladtam a félelemtől.

— Hogy mer az én apám a király ellen harcolni?

Hűg eltakarta száját és úgy beszélt a tenyere árnyékából.

— János úr a hercegekkel tart...

— A hercegekkel?! — kiáltottam s örömben dalolni szerettem volna.

— És mondd Hűg, László herceg is a király ellen megy?

— László herceg az apjáért harcol. Endre és Béla komolyan viaskodnak a koronáért.

Eszte dajkám bivalytejet hozott egy facsuporban. A beszélgetésnek vége szakadt.

— Idd meg, gyöngyvirágom — duruzsolt vén dajkám. — E tejtől gyöngye és feje lesz az arcod, akár a lilium. Úgy fog rádnevetni szived mátkája, mint Uralmenti apáink a Zlata-babára.

Zlata-baba: az aranyasszony, pogány őseim istennője volt Juhria országában. Ő személyesítette meg a szépséget és egészséget. Ha valami nagyon szépet, hizelgőt akart nékem mondani Eszte, akkor vagy az aranyasszonyhoz vagy az erdélyi Gyula vajda Sarolta leányához hasonlított engem. Nem csoda, ő nem ismerte a kereszténység magasztos asszonyalakját: Mária anyánkat; a szűz Nagyasszonyról csak annyit tudott, hogy neki ajánlotta István király országunkat.

A nehéz, bizánci függönyök lengeni kezdtek a szélben és én kiittam egy cseppig a bivalytejet.

Eszte azt hitte, hogy ezt a Zlata-baba miatt tettem, ő nem hallotta az imént László herceg nevét, amelyre sápadt két kezem úgy hajolt a szívem fölé, mint a rózsák könnyű, halvány levele.

XXI.

MÉG ÉPEN csak hogy elmúlt a hajnal. Nyugtalan-
ságom azonban nőni kezdett a nappal. Húgot
kiáltottam elő. Hűg volt az egyetlen igaz paj-
tásom apám pusztáján. Amióta Ketelpatakáról elhozta
szomorúságom hírét és megszabadított engem a királyné
haragjától, testvéremnek éreztem ezt a fiatal, jó vitézt.

— Nyergeltesd föl Pej paripámat...

Hűg egy kicsinyt, összehúzta szemeit. Nem szólt,
mégis tudtam, hogy érzi, kihez készülök e reggelen.

— Elmennék én is veled — mondta csendesén.

Megijedtem.

— Dehogy jöhetsz, Hűg...

— Csak azért mennék, hogy őrizzelek a szerteszálló
nyilaktól. A pusztán most mindenféle harci gyakorlatot
végeznek János úr vitézei.

Nagyon meghatott Hűg gondoskodó félelme.

— Ne aggódj értem! Pusztai leány vagyok én. Jól
meghallja az én fülem a nyilak suhogását!

Többet aztán nem szóltam. Felkaptam Pej hátára
és messzire lovagoltam a Mezőségen.

Tudtam, hogy túl a széles, szabad pusztákon, túl a
sötétlő Igfan erdőn, ott van Bihar vára. S ott élnek a
hercegek, a király ellenfelei, akiket a nép Vazul-herce-
geknek hív.

Egyenest a kékelő erdőség felé vágattam. Mi vitt
engem errefelé? Jézus uram, bocsásd meg nekem ezt az
utat! A szívem vitt engem Igfan erdeje felé! Elfeledtem
én most apámat, a pusztát, a királynét, elfeledtem a

szomorúságomat. Mindent, mindent elfeledtem, csak vágattam remegő szívvel, fölforrósodott szemmel a Mezőség pusztáján.

Egyre közelebb értem az erdőhöz. Már-már előttem sötétlettek égnek a fák. Ekkor tudtam, hogy az Igfan hatalmas, barnaderekű tölgyfái alá értem.

A napfény alig tudott besurranni a sűrű fák közé. Féltem is a sötétben s a halotti csöndben. Csak néha-néha rezzent meg egy-egy falevél. Itt-ott madár röppent föl a bokrokról. Mókusok ugráltak a fák ágain, meg gyíkok surrantak tova a vastag avar alatt.

De gyönyörű is ez az erdő! Milyen pompás, kábitó illatot lehelnek a fák és milyen tündéri nyugalmat adnak a hűs, árnyékos lombok! Napestig elkóborolnék benne.

Itt megszűnik minden. Itt nincsenek harcok, nincsenek ármányok. Az Isten békéje lebeg a fák fölött. Ha itt vagyok, nem csodálkozom a remetéken, akik Zoerard csehországi baráthoz csatlakoztak s elhagyván a világot, fák és bokrok között töltik életüket. Nem csodálom László herceget sem, akiről az a hír járja, hogy napokon keresztül vadászgat Igfan erdejében.

Nem lehettem sokáig az erdő szívében, amikor édes mélézásomat halk suhogás szakította meg. Mások e csendes rezgését a levegő-égnek angyalsuhogásnak hitték volna. Én azonban jól tudtam, hogy nyíl haladt el mellettem, suhogva és sebesen.

Önkéntelenül lekaptam a fejem s óvatosan a fák közé tekintettem.

László herceg állt előttem Szög lován.

Könnyek szaladtak szemembe, amikor megláttam. Ó, hetek óta nem találkoztunk! És milyen terhes, izgalmas hetek voltak ezek. Mindenfelől harci híreket hallottunk. Mindenki a király és a hercegek viaskodásáról beszélt.

— Etelke — szólt csendesen a herceg s lágy, szelíd szavára zokogás rázott meg.

— László .., súgtam s egész arcom ráborult Szög izmos, meleg, nyakára.

— Édes, kis húgom — mondta László. Fölemelte fejemet a lóról és szívére tette. A keze, a kardmarkoló, lándzsavető, ijjakhoz szokott kemény vastenyere olyan lágy és könnyű lett, amikor államhoz ért simogatón! Nem tudtam tovább tartani magamat s izmos, csinos barna csuklójára szoritottam ajkamat.

— Bátyám — tördeltem zavartan és boldogan — annyit vágyódtam utánad...

— Én is, kis húgom...

Ó, vajjon mint szólana az ország, Neszte királyné, ha látott volna bennünket egymásra villogó, szerelmes szemekkel; az Igfan határtalan csendjében?! Egyszerre határtalan büszkeség fogott el. Kinyújtottam magam és fölkiáltottam.

— László herceg, én most szeretnék veled fölrepülni valami igen magas hegyre, hogy szerte kiálthatnám nagy boldogságomat. Szeretném elmondani minden embernek: halljátok véreim, büszke nagyurak és harcos vitézek, Vatha fia leányát a legdélcegebb magyar herceg szereti!

Hogy nézett reám e percben a herceg! Szemei szinte megnőttek s láttam bennük magamat sugárzón és szerelemtől lángolón.

— Nemsokára feleségül kérlek, Etelke... Csak apámat várom haza Lengyelországból. Már bizonyára hallottál róla, hogy nagy harcra készülünk a király ellen, aki rútul megcsalta apámat.

Valami nagy, határtalan fájdalom szoritotta össze szívemet, amikor László a harcokról beszélt nekem. Egy percre elsötétült előttem Igfan gyönyörű erdeje. Úgy láttam, hogy meginognak a fák és haragszanak a bokrok. Majdnem összeestem ijedelmemben.

— Úgy félek ezektől a harcoktól, László! Én jól ismerem a királynét.

S elmondtam részletesen, miért jöttem el Ketelpatakáról, amiről ő már tudott.

— Gyermekek vagy, Etelke — mondta vigasztalón. — Megszokhattad már a harcokat! Hisz talán mióta élsz, egyébről se tudsz. A mi korunk asszonyainak hozzá kell szokniok,

hogy férfiak távol harcokban vérzenek, amíg ők otthon várakoznak reájuk. Suhanckorát éli nemzetünk. Mi most rakjuk, építjük fészkeinket. A nemzet és az ország sorsát építjük. Minden a mi kezünkben van. Századok emelkednek a mi alapjainkon s ha ezek az alapok gyengék és erőtlenek, úgy szempillantás alatt rombadólhet az egész ország, melyet Árpád szerzett nekünk. Sok vér, sok derék, magyar férfi vére, verejtéke szükséges, Etelke, hogy fölépüljön és nagygyá legyen ez az ország!

— És sok-sok könny... szóltam remegve — sok-sok magyar asszony könnye. Ne hidd László, hogy csak ti vagytok elsők a nemzet fejlődésében. Ó, a mi gyenge kezünk is harcot viv! Ha mi nem tudnánk és nem akar-nánk lemondani rólatok az országért, hívhatna benneteket a király, az ország, ti mégis mellettünk maradnátok.

A herceg nagyon elkomolyodott.

— Ezt én jól tudom, Etelke. Tisztellek is benneteket érette. Anyám tanított erre a tiszteletre, aki apánkat helyettesítette nekünk. Amíg ő orosszal, pomeránnal, némettel hadakozott, anyám tanított és nevelt benünket Ricton várában. Amit tudok, mindent anyámnak köszönhetek.

— A királyné mégis ellensége Rickésa hercegaszszonynak. Gyűlölöm ezt a királynét...

— Ne gyűlöld, Etelke. Senkit se gyűlölj. Hisz Jézus urunk megtiltotta a gyűlölséget. Lásd, én se gyűlölöm őt, pedig apámat, anyámat üldözi.

— De hiszen te is, harcba mégy a király ellen?

— Igen, harcba megyek. De ezt a harcot nem magamért vívom Endre ellen, hanem az országért. Endre király már nem tartja szem előtt az ország érdekét. Ő csak a koronáért és az ezzel járó fényes javadalmakért és dicsőségért küzd. Őt annyira hatalmába kerítette Neszte királyné, hogy rég elfeledte már azt az időt, amikor Péter halála után követségben jártak nála a magyar vezérek. Elfeledte, hogy nemzetünk válság előtt áll. Most van abban a korban, amikor bele kell kapcsolódnunk szomszédaink életébe. Ezt pedig nem lehet elérni se ravaszsággal, se alattomos kibékülésekkel, ahogy ő azt

most a korona érdekében teszi. Nekünk most már dolgoznunk kell. Népünknek műveltséget kell adnunk, kézművességre és betűvetésre kell oktatnunk. Egy utolsó nagy harcban nyugalmat és törvényeket kell alkotnunk. Én, Etelke, minden gondolatommal, minden erőmmel dolgozni és harcolni fogok ezért az ügyért. Egész életemet máglyára szeretném tenni: az országért való munkálkodás máglyájára. Nem vágyom se tisztségekre, se kiválóságra. Nekem elég népem és országom dicsősége. Ha az ország érdeke úgy kíváná, elhagynám az apámat, az anyámat...

— Még engem is, László herceg? — sikoltottam valamely mondhatatlan fájdalom súlyától.

A herceg arca egy pillanatra ellágyult. Kezébe vette kezemet és szemembe nézett.

— Ha a szívem szakadna belé: még téled is elválnék nemzetségemért...

Mintha nyilvánzó érte volna szívemet. Nem jött szó ajkamra s nagyon szomorú lett előttem a világ.

— De ne félj, Etelke. Bennünket semmi sem választhat el. Egy fajtából, egy nemzetségből, egy hitből valók vagyunk. Gondold csak el, milyen gyönyörű találkozás a miénk! Jézus urunknak bizonyára kedve telik szívünk szerelmében. Egészségesek, fiatalok és tiszták vagyunk. Mily szép is így összetalálkozni: tiszta faj, tiszta ifjainak!

A gyönyörű, édes szavak se felejtették velem Neszte királyné éles, vágó szavait.

— Pedig lásd, a királyné azt mondta, hogy én sose lehetek a király rokonának felesége...

— Ugyan miért?

Most eszembe jutott az átok, mely gyerekségem óta gyötört. Lehunytam szememet, mint a vízbeugrók s elszántan szóltam.

— Mert az én apáim vad pogányok voltak s megátkoztattak minden nemzetségükben. Az én családomból nem házasodhatik igaz keresztény férfi...

László herceg arcán mosoly jelent meg. Olyan szép és magasztos volt az arca e percben!

— De te igaz keresztény vagy. Ki tilthatja, hogy feleségül vegyelek? Apád is keresztény már!

— Az apám!

Belül a szivemben nagy sikoltások riadoztak. De nem mertem szólni apámról semmit.

— Az apám — mondtam csendesen — most harci-gyakorlatokat tart. Ő veletek van...

— No, látod, Etelke — mondta vigasztalóan a herceg. Szövetségre lépünk apáddal. Az lesz a szép dolog, ha két vad pogány vezér ivadéka egymásnak adja életét Jézus urunk parancsa szerint! Az én apáim is pogányok voltak. Vazul herceg pártütését minden krónikák regélik. De én már szivemben, lelkemben, véremben keresztény vagyok. Ne félj Etelke s mire megpirosodnak a lombok IGFAN fáin, hazaviszlek asszonyomnak, Biharvárába...

XXII.

SÖTÉTEDETT, amikor visszatértem a földvárba. Ajkam égett a széltől s a szívem, a szemem telve volt László alakjával. Nagyon boldog voltam s mégis valami titkos szomorúság gyötört. Ez a szomorúság lassan úrrá lett rajtam, megdermesztette a szívemben repeső boldogságot s minden pillanatban úgy éreztem, hogy sikoltanom kell hosszan és vészesen.

Apám a tornácon hevert. Széles, biborszínű vánkosok között sápadt, fáradt és öreg volt az arca. Látszott rajta, hogy minden tagjának jólesik a pihenés.

Amikor meglátott, félkarjára emelte fejét s úgy nézett felém. Még le se szállhattam a lóról, amikor rám kiáltott.

— Merre jártál, Delinke? Hol maradozol késő estélig? Nem féltél-e a nyilaktól?

A sok kérdés megzavart. De az utolsó mondat megerősített.

— Félni sosem félek, apám — kiáltottam büszkén és leugrottam a lóról. — Hiszen a te leányod vagyok...

Elégedetten bólintott az apám. Felbátorodva folytattam:

— A te pusztádon nőttem fel. Még gyermekségem alatt hozzászoktam a harcijátékok szemléléséhez. Még is hallom a nyilvessző röpülését. Kitől félek vajjon a te pusztádon lovaglásomban?

— De te leány vagy, aki nem való férfias mulatságokra. A leány legyen félnék és szelid s maradjon ülve aranycárnája mellett.

E szavakra hallatlan merészség szállott reám. Örö-

mömet leltem, hogy csatázhattam a szavakkal. Tetszett ez a bujócška, amellyel takargatni igyekeztem távolléteimet.

— Hát Sarolta, az erdélyi vajda leánya? Csak emlékezzél reá! Hogy ivott, vadászott és lovagolt a vitézekkel! Nem volt-e mégis igazi asszony? Nem volt-e bölcsebb, okosabb tiz férfinél is? Ha valaki asszony, nem kell mindjárt ijedős és tehetetlen bábúnak lennie! Én legalább nem igyekszem erre.

Apám arca mindig ragyogóbb mosollyal telt meg. Tapsolni kezdett, mire előbujt Rasdi, a karvalyarcú varázsló. Nem szenvedhettem sose ezt az embert. E percben, amikor előtűnt, megbántam, hogy beszélgetést kezdtem apámmal.

— Hallod-e vén keselyű — szólt harsány örömmel apám — a leányban fölébredt a Vatha-vér...

Rasdi apró szeme kerekre nyílt és hitetlenül bámult reám. Ajka mozogni kezdett és megkapta kezemet.

— Igaz, Delinke?

Bántott a fürkésző, sunyi szemek tekintete. De azért feleltem.

— Sose tagadtam meg apáim vérét — mondtam büszkén s elfordítottam arcomat.

— Nem — kiáltott apám — sosem tagadtad meg apáidat s erre büszke vagyok, Delinke! Hanem te hallgass ide, Rasdi és fejtsd meg kérdésemet: A leányom órákhosszat egyedül kóborol a pusztákon. Alig pirkadt és nyergeltetett. Ime az este veti őt haza. Mit gondolsz, Rasdi, hova járhat ily soká Vatha-leánya? Nyilzárporban fürdött napestig a puszta. Delinke azonban semmitől se fél, mert igaz pogány vér. De mit gondolsz, mit szólnának a veszprémi apácák?

Most világosodott csak előttem! Már megértettem apám örömét. Egyszerre heves, nagy büszkeség fogott el. Fölkaptam fejem és hosszan szembe néztem apámmal.

— Nem vagyok pogány és sosem is leszek azzá! Nem a pogány vér hajtott engem a pusztába, hanem a szívem!

Erre felugrott az apám. Szép, őszes hajában össze-
csendültek a gyöngyfűzések.

— Vajjon kihez húz a szived? — kiáltott. — Húgot
szántam neked, aki sok harcomban kitüntette magát és
hívséges, igaz pogány... Tűzbe menne érted!

Jól tudom én ezt! Hisz Ketelpatakától is Hüg men-
tett meg engem...

— Hüg a barátom. Igaz, jóságos pajtásom, aki bi-
zonnyal kereszténnyé lenne érettem. De én nem őt
szeretem a szívemmel, hanem László herceget.

Nem tudom miért, de nagyon büszke lettem e sza-
vaknál. Olyan hallatlan, édes, alázatos nyugalom fogott
el, amikor elárultam titkomat. Végre hát szoltam, beszél-
tem felőle! Könnyűnek éreztem szívemet, hogy kikiált-
hattam boldogságomat.

Apám szemében titkos fény csillant meg.

— Vazul unokáját szereted?

Megkapta Rasdit és megpöndörítette úgy, hogy a
varázsló lábán összezsundulnak a kis arany-istenek és bü-
bájosságra való függőcskék.

— Hallod-e Rasdi, Vatha leánya odaadta szívét,
Vazul unokájának...

Rasdi keskeny, szintelen szemeibe ismeretlen, sosem
látott mosolygás repült s fölneztet apámra, aki úgy állt
mellette, mint egy öreg, viharvert tölgyfa lfgan erdejében.

Magamban nagyon csodálkoztam apám örömén. De
nem gondolkozhattam sokáig.

— László herceg igaz hős és vérbeli magyar vitéz —
mondta Rasdi. — A nép szereti. Amerre csak jár, kob-
zosok szedik versbe tetteit s úgy tekintenek reá, mintha
valamely megváltó istenség volna. Vitézei a legvadabb
harcokba is elkísérik őt. Ő hordozza magában együttesen
őseink erejét. Nemrég a pusztában, a Mezőség homokjá-
ból vizet fakasztott. Gyönyörű szál ifjú. Mindenképen
nemes és méltó társa lesz leányodnak, János úr.

Apám ragyogóan mosolygott. Egy percre könnyű lett
a keze fejemen.

— Két pogány hős unokája — mondta csendesen.

Egyszerre megértettem szemei furcsán tüzelő, elégedett villogását. Megértettem, hogy ő szerelmünkben a pogányság diadalát látja. Összehúztam hát szememet, úgy néztem apámra.

— Azt akarod talán mondani apám: két pogány hős keresztény unokája.

Ekkor megnehezültek apám kezei. Olyan súlyos lett fejemen ez a kéz, hogy térdre roskadtam alatta.

— Pogány ősök pogány unokái — ezt akartam mondani — kiáltott apám vérszinű arccal és lobogó szemekkel. — Ebben a mátkaságban, ebben a szívbéli összetalálkozásban én nem látok egyebet, mint pogány nemzetségem diadalát. Azt is tudom, hogy ez a diadal immár az utolsók közül való s ha most nem sikerül föltámasztanunk Hadúr dicsőségét, úgy mindörökre kihülnek az oltári tüzek s nem rakunk többé lobogó áldozati máglyákat a berkek mélyén. Utolsó harcra, utolsó erőfeszítésre kell készülnünk s ezt a harcot ez a mátkaság fogja alátámasztani.

XXIII.

ÉLVE és rettegve ülök rózsaszagú szobám mélyén. Ujjaim tétován babrálgatják az aranycérnát. Hiába, nem tudok én már mitse végezni. Nem tudok én egyebet, csak bajlódni a szívemmel! Mi lesz velem, teremtő Jézusom? Miért nem tér már meg az én pogány apám? Mi az, ami fogva tartja őt? Ó, most már tisztán látom az álombéli vérfolyót. Sodorni fog az engem mihamar. De sodorni fogja apámat, Lászlót és egész nemzetségemet.

Most már elbujnék valamerre, erdők, puszták, kolostorházak csendjébe. Mily szívesen laknám most már a veszprémi apácaházbán! Ha meg tudnám állítani az idők és események rohanását... Ha gátat tudnék verni e sebes iramlású vérfolyónak, melyet mihamar fölkaivar apám. Százan és ezren fognak elpusztulni e harcban, melyre apám készül s én tehetetlenül nézem mindezt. Pedig hajdan úgy képzeltem el, hogy megváltója, kiengesztelője leszek öreg Vatha népének. De ez az átok él és uralkodik rajtam. Megfogta a szívemet s én jobban féltem szerelmemet, mint hitemet. Gyámoltalanabb vagyok a pusztai fűszálnál.

Ime, láttam fényességes ünnepségeket, ragyogó vitézeket, hercegeket, úrasszonyokat és követeket. Voltam a királyné belső barátnéja s megláttam az ármányok sötétöblű kútját. Első voltam az elsők között, apám gazdag, mint egy fejedelem. Mátkám a királyi herceg. És mégis porszemnyi erőtlen semmiség vagyok s nem tudom megállítani a Vatha-vér pusztulását.

— Ha szólni tudnék minderről Lászlónak! Ha elmondhatnám néki aggodalmaimat!

Csakhogy én most már félek és rettegek ama perctől, amelyben feleségül kér apámtól. Vatha János olyan árat fog szabni e házasságnak, amelyet László herceg soha meg nem adhat. Ó, Jézus uram, mit vétett néked két fiatal, tiszta emberi szív, hogy közējük gyűlöletes harcokat állítottál, melyekben mindketten elvérzenek? Vajjon gondolnak-e arra a későbbi nemzetségek, hogy boldog, békességes országuk fiatal, meleg emberi szívek boldogságán épült fel? Ha majd a béke és fejlődés esztendői borulnak Magyarországra, lesznek-e emberek, akik ráakadnak a Vatha-leány fiatal, véres szívére? Ó, ez csak egy leányszív, egy gyenge, porszemnyi szűz szíve...! de emberek, magyarok, akik születni fogtok, ne feledjétek, hogy felette száguldoztak az utolsó pogányok harcai!

Nagy tépelődéséből Piros harsány kiáltása vert föl. Lélekszakadva rohant kamrámba.

— Kisasszonyom; János úr hadba szállt. Néked azt üzeni, hogy mire megpirosodnak az Igfan fái, győzedelmesen visszatér Vatha fia és menyasszonyi koszorút tüzet pártádra.

— Mire megpirosodnak a lombok... sikoltottam s kezem égnek lendült. — László herceg is ezt ígérte nekem; ő is így búcsúzott el tőlem. És mi lesz, ha halott leszek, mire megpirosodnak a lombok Igfan erdejében?

Piros lehajolt hozzám és vigasztalni kezdett.

— Kisasszonyom, mitől félsz vajjon? Apádnak kétezer vitéze van. László hercegről meg mindenki tudja, hogy a legvitézebb harcos az országban! Mitől félsz hát? Hisz jól tudod, hogy nyíl nem fogja, lándzsa nem éri a pogány hősök unokáit.

— Hallgass a pogányokról — kiáltottam indulatosan — én Jézus urunk híve vagyok.

— De az apád pogány — kiáltott merészen, szikrázó szemekkel Piros — János úr szíve szerint az ősi vallás híve...

— És te is az vagy, Piros...

A szürke, mindig alázatos szolgáló egyszerre kihúzta magát.

— Az vagyok, kisasszonyom. Szívem szerint pogánynak érzem magam. De nemcsak én vagyok egyedül az ősi hiten. Sokan vagyunk mi együtt pogányok, a puszták lakói közül. Amióta Rasdi, János úr parancsa szerint bejárja a falvakat, mindig többen leszünk s mindig jobban megnő azok száma, akik a Dombiratos alján áldoznak. Ha látna egyszer bennünket a hajnali áldozatok alatt! Körülöttünk bíborban ég a tájék, a harmat gyöngyként reszket a fűszálakon s a mindenség úgy remeg körülöttünk, mint valamely vigalom. Hej, kisasszonyom, nem nekünk valók a sötét, hideg templomok! Mi szeretjük a napfényt, a világosságot, szabadságot s ott a berkek mélyén, az oltárkövek előtt, a máglyák füstjénél találjuk csak ezt. Ott kigyullad lelkünkben az ősi tűz s úgy érezzük, hogy versenyt vágtatunk a széllal...

— Hallgass — kiáltottam a felhevült arcú szolgálóra. — Ne is lássalak többet.

Alig mondtam ki e szavakat, Húgot bocsátották a földvárba.

Egyenesen felénk tartott a fiatal vitéz.

— Nagy hírrel jövök, Etelke.

Kíváncsian hajoltam előre. Megfeledkeztem Pirosról is.

— Siess hát vele, Hüg...

Fejem még szédült a szolgáló szavaitól és a szomorúságtól! De azért elfeledtem mindent, mert tudtam, hogy a hírben, melyet apám vitéze hoz felém, László hercegről is hallani fogok.

— Béla herceg nagy csapatokkal visszatért Lengyelországból — kiáltott Hüg. — Már tegnap megütközött a király táborával. A harcban Endre király meghalt és Tihanyban temették el a bencéspapok.

— Meghalt a király... döbönt meg szívemben a hang. Hüg többi mondanivalójára alig figyeltem. Eszembe jutott a gőgös Neszte királyné. Mit fog most csinálni uralomravágyó természetével, hatalom nélkül?

— De hallgass ide, Delinke — türelmetlenkedett Hüg vitéz. — János úr későn érkezett a harcokhoz, de azért minden csapatával Béla király mellé állt...

— Béla herceg lett a király?

— Igen — felelte könnyedén Hüg. — Endre szava szerint őt illeti a trón.

— És mi lesz a kis herceggel?

— Neszte királynéval marad, amíg felnő...

Engem azonban most már csak egy érdekelt. Minden gondolatom László volt. E percben is reá gondoltam. Az ő sorsa az én sorsom.

— Béla után a hercegek jönnek sorra?

— Bizonyyal. Még pedig hamarosan, mert Béla már öreg. Gyécsére rövidesen rászáll a trón. Ő azonban békülékeny természetű. Ha tőle függ, gyorsan megkötik a békét Guth-Keled Vidával és Ernye ispánnal, akik Endre mellett harcoltak s most Salamon pártján vannak.

Most már csak egy gondolat élt bennem. Ki is mondtam hamarosan.

— Te Hüg, akkor, akkor László is király lehet még?!

Hüg szeme csillogni kezdett. Megrántotta kardját.

— Ő lehet csak az igazi király! Teste délceg, szelleme tiszta és magasan repülő. Az ő uralkodásával kezdődik igazi élete majd a magyarnak. Benne egységre találnak a pártütők, a széthúzókat, az ellenségeskedőket, a gögösek és alázatosakat. János úr is azt akarja, hogy László herceg legyen a király, ezért támogatja Bélát...

Egyszerre heves fájdalom fogta el szívemet. Ó, én tudtam mért akarja János úr László királyságát. De azt is tudtam, hogy László szívében keresztény és Jézus hive. Sohasem fog hát János úr szándéka szerint cselekedni. Azt is tudtam, azt is éreztem, hogy Vatha leánya sosem visel koszorút László herceg lakodalmán. Világosan és heves sajjággal éreztem, hogy a szívem immár fehér galambként repdes az álombéli vérfelhő előtt.

XXIV.

ÉT HAJNAL se virradt reánk Húg hire óta s a reggel itthon termett apám. Vajjon mi hozhatta vissza? tünődtem, amikor hozzám jött. Valami érthetetlen szomorúság könnyeket csordított szememből.

— Vigalomra jöttünk, Delinke — kiáltott apám harsány, széles nevetéssel.

— Vigabb arcot mutass hát — folytatta — hamarosan koszorú alá kerül a fejed. Öltözz gyorsan legszebb ruháidba. Ma jön éretted László herceg.

— László? — kiáltottam s könnyel teli szemeimet apámra emeltem. — László érettem jönne?

— Asszonya leszel...

Nem telt bele félóra, minden teremtet lélek munkában görnyedt. A várjobbágyok apró zászlókkal és koszorúkkal diszitették föl a földvárat. Mások vadakat, halakat hordtak a konyhára. Fürgelábú cselédasszonyok és szolgálók rohantak végig a kamrákban és kertekben. Ki a diszitésnél, ki a lakomakészítésnél segített. Olyan zürzavar és lárma törte ketté a hajnali csöndet, hogy párnám közé fűrtam a fejem.

Éles, világos sikoltások, vidám, duhaj dalolások, malacok visitása, mozsarak durrogása, baromfi-jószágok sipákolása himbálózott körülöttem, akár egy sűrű, áthatolhatatlan háló.

Húg a vitézeket rendezgette; meg a lovászoknak, solymároknak adott parancsokat. A kobzosok és hegedősök is előkerültek és ott viháncoltak a szolgálókkal a kutak körül.

Mellettem csak Piros és Eszte maradtak. A két asszony azt sem tudta hova legyen örömében. Ott duruzsoltak fülem mellett, míg elő nem szedték veretes ládáimból himes, gazdag bizánci öltözékeimet.

— Ládd-e gyönyörűm, öreg dajkád igazat szólott, amikor elvittek Fehérvárra. Még le sem telt az esztendő és máris koszorú kerül tizenhétéves gyöngé fejedre.

— Legszebb leánynak, legszebb vőlegény — nevetgélt Piros. — Olyanok lesztek ti ketten, mint nyárfákon két fehér galamb.

... Két fehér galamb... kaptam a szívemhez. Hogy fájt nekem e pár szó! Nemcsak tudtam, de éreztem is már jelentőségét régi álmomnak.

— A király fia jön éretted, Vatha leánya.

— Az ország legdélecegebb hercege... szebb és vitézebb mindeneknél... így duruzsolt mellettem két belső szolgálóm.

— A király fia jön érettem és én halálosan szomorú vagyok...

Kiküldtem a két asszonyt s egyedül maradtam gazdag ékszereim és selymeim között. Kint zúgott a vitézek és szolgálók serege. Velem nem volt senki, csak a csend és szomorúság. Volt-e már ilyen szomorú menyasszony a világon?

Sokáig ülhettem így a csöndben. A lárma már csak lassan zümmögött mellettem. Fejem elkábult s olyan lettem, mint egy kalitkába zárt, tehetetlen madár. Nem tudtam menekülni a sorsom elől!

Apám hangos parancsolgatása szakította ketté még néha szobám csendjét. Minduntalan talált valamit, amiért szidhatta szolgálait és harcosait.

Ő intézett mindent a várban. Volt gondja a virágokra és madarakra is. Döngő lépéseit hol az udvaron, hol a folyosón, hol az alsó, nagy, fegyverteremből hallottam.

Egyszerre valaki megkoppantotta ajtómat. Mintha macska kapárgált volna odakint, olyan csendes és észrevétlen volt e nesz.

Fölkeltem és megnéztem, ki az.

Rasdi a bűbajos táltos állt előttem.

Keszeg kis arca valamely belső sugárzástól megnőtt és nagyobbá lett. Vékony, száraz kezei remegve babrálták öltönyét.

Indulat fogott el, amikor megláttam. Ő volt apám rossz szelleme. Ő élesztette benne a pogányság gondolatát. Nem apám, Rasdi volt a bűnös a véres felkelésben s ha egyszer a századok ítélnék felettünk, ezt a vén varázslót nem hagyhatják ki az emlékezés vesszőzéséből. Apám csak lágy viasz volt e ravasz és ügyes varázsló kezében. Bámulatossá kitarasszal élesztette apám pogány lelkében a bosszú tüzét. Ha apám egy percre el is feledte volna öreg Vatha sorsát, Rasdi nem nyugodott, amíg újra föl nem élesztette azt.

Soha senkit nem gyűlöltem, de Rasdit szívemből utáltam. E percben elfogott a harag és gyűlölet.

— Mit akarsz tőlem, vén bűbajos?

A ravasz, sunyi ember majdnem kettétört alázatában.

— Látni akartalak, világszép leányzó... Könnyű, keleti rózsaoilajat hoztam neked. Ebből egy cseppet ha hajadra, öltönyödre öntesz, mátkád sohasem tud téged elhagyni... Régen gyűjtöttem ezt a csöppnyi, aranyat-érő szagos olajat; most neked adom, Delinke.

— Nem vagyok Delinke — kiáltottam semmibe-
vevőn. — Elégszer mondtam már, hogy Etelkének kereszteltek engem Jézus úr hite szerint.

Rasdi fölemelte keskeny újjait és ravasz arcán nagy mosoly terült el.

— De te Vatha leány vagy s apád nem szereti keresztény nevedet...

E percben meg tudtam volna ölni a bűbajost. Ha valami gyilkoló eszközt látok, biztosan feléje hajítottam volna.

— Te vagy ebben is a bűnös, Rasdi. Te nem hagyod elaludni apámban a pogányság feltámasztását. A te gonosz lelked tanácsa lázítja János urat. Tenéked fáj a magyarság megtérése s nem tudod nézni, mint nőnek föléd hatalomban egyszerű, mezítlábos bencésbarátok.

Nem tudod nézni, hogy fújja szét az idő a bercek máglyáit. Ezért akarod föltámasztani a pogányságot. De vigyázz, nem fog sikerülni terved...

Előrehajolt a vén ember, újjai begörcbültek az izgalomtól s kicsiny, sárga szemei sötéten villogtak.

— Sikerülni fog. Sikerülnie kell. Miért kerüljön idegen országbeli papok kezébe az ország sok gyönyörű birtoka...

— Amikor itt vagy te is — nevettem élesen.

— Ne gúnyolódj velem, Vatha leánya — suttogott villogó szemekkel. — Te fogod segíteni ügyünket. A te ifjúságod fogja feltámasztani az ősi vallást. Te vagy az eszközünk, amellyel elérjük célunkat. Hiába sápadozol; a te két asszonyi kezed fogja megkötni a sikert; te fogod dicsőségre vinni a pogányság utolsó lázadását. Mert tudd meg, ha ez a harc nem hoz nekünk győzedelmet, úgy mindörökre elvesztünk. Akkor valóban kialszanak a máglyák Dombiratos aljáról és mi sem örzi többé apáink szellemét. Akkor végleg megbomlik a rend és a béke és örökös torzszalkodásban élnek Árpád unokái. Egy hit, egy vallás szükséges egy nemzet egységéhez. Ha mi most elbukunk, akkor elbukik a nemzet is. Németek, olaszok, lengyelek kezébe kerül majd a hatalom és Koppány, Baja, Gyula, Vazul és Vatha vezérek nevét csak a szálló szél fogja hordozni. De még nincs veszve semmi és soha sem volt alkalmasabb idő István óta, hogy visszaállítsuk az ősi hitet. Béla hercegből ugyan király lett, de a kis Salamonnak is erős a pártja. Ernye és Gúth-Keled ispánok vele tartanak. Ma két párt van az országban: Béla király és Salamon herceg pártja. S ezek között csendesen és szóltalanul készülődik Vatha népe. Ebben az izzó, elégedetlen levegőben könnyen felénk fordíthatjuk a sikert...

— Azt akarod tán mondani — kiáltottam indulatosan — hogy a zavarosban fogtok halászni? Eredj előlem, Rasdi! Ne bánts szavaiddal mátkaságom napján is.

De volna-e olyan csúf és kegyetlen szava nyelvünknek, amelyet e vén varázsló el nem viselt volna?

Most is hagyta, hogy gyűlölködve nézzem. Egykedvűen, gondtalanul, semmibevevően mosolygott. Mintha

nem is hallotta volna szavaimat. Egy pillanatra lecsukta csúf, sárga szemeit. De azután, hogy megnőttek ezek a szemek! Mindig nagyobbak lettek s úgy égtek előttem, mint valamely örökkévaló mécsvilágok.

— Azt akarom neked mondani, hogy mátkaságod napján se felejtethed el az átkot, mely fejedben van. Ezt csak keresztény vér moshatja le Vatha leányáról...

— Eredj előlem — sikoltottam — eredj, hogy ne lássalak soha. Ha pogány volnék, elátkoználak szavaidért. De keresztény vagyok, hallod, szivemből keresztény és semmiért el nem árulnám hitemet.

Lehajtotta fejét és kifelé botorkált. De megnőtt szemei így is rajtam maradtak s átvágták a húsomat egészen a szivemig.

— Ne feledd, hogy ez a mátkaság a pogányságért lesz — mondta még. — Ne feledd, hogy Vatha-leány vagy...

Orcáim még egy óra múlva is lángban égtek. Amikor Piros berontott, még mindig reszkettem e rettentő szavaktól.

— Siess, kisasszonyom. Már a vár alatt vannak László herceg vitézei.

— Égi csillagok — sápitozott Eszte. — A mátkád itt teremhet minden percben és te még készületlen vagy, Delinke...

És föladták reám öltönyeimet. Fáradtan, szomorúan, reszketve türtem, hogy felaggassák reám gyöngyeimet, függőimet, kősöntyűimet. Már-már összeroskadtam a nehéz öltönyök és ékszerek súlya alatt. Ó, volt-e már ilyen fényes és ilyen szomorú mátká a földön?!

Aztán felzengtek a kürtök, megpendültek a dobok s László belovagolt udvarunkba Szög lován. Olyan volt előttem fényes, fehér öltönyében, ragyogó arcával, mintha egyenesen valamely gyönyörű képből lépett volna elő. Ó, majdnem elestem félelmemben és zavaromban.

— A lányodért jöttem, Vatha fia János — szólt László büszkén és hangosan, hogy mindenek hallják. —

Mátkám ő már szívében, de most minden emberek előtt kérem őt feleségül...

Apám megfogta reszkető kezemet és odavezetett hozzá.
— Ime, vedd a leányomat.

Körülöttünk egymásra borultak a harcosok. A szolgálók sírni kezdtek örömben s minden teremtet lélek vigadni kezdett a mátkaságunkon.

Apám a fegyverteremben terítettett. A nagy széles-talpú asztal csaknem összeroskadt a rárakott ételektől.
Amikor leültünk, László megfogta kezemet.

— Én most semmit se tudok enni. Egy falat se megy le a torkomon.

Nem mertem ránézni, csak körülfontam ujjaimmal erős, barna csuklóját.

Rasdi is ott ült a közelünkben. Sárga szemei mindig rajtam jártak. Ajkai is megmozdultak néha, mintha figyelmeztetett volna rettentő szavaira.

Már a kupákat töltögették a szolgák.

— Igyatok vitézek — kiáltott hevesen apám s orcái gyuladozni kezdtek — igyatok e sűrű aranyszín italt, a Vatha leány boldogságára. Igyatok két ősmagyar hajtás boldog mátkaságára.

Ekkor, mintha csak jelet kaptak volna, megszólaltak a kobzosok és hegedősök. Körülállták az asztalt s lassú, csendes ütemben kezdtek dalaikat.

Rasdi szemei reám szegeződtek. Apám arca kitüzesedett. Félve pillantottam Lászlóra.

A herceg lehajtotta fejét, úgy hallgatta a kobzosok dalát. Láttam rajta, hogy a szívével hallja a dalokat. Néha végigcirogatta arcomat. De olyan lágyan tette ezt, mintha virágot érintett volna.

Mindenkit elringatott a bor, az étel és a dal. Valamennyien előrehajolva figyeltek, hallgattak. Csak én voltam éber és én örködtem egyedül a lakomázók között.

Egyszerre elsötétedtek az arcok. A kobzosok, mély, vad húrokat kezdtek pengetni s egy pillanat alatt fölhangzott ama rettentő dal, mely esténként kísértett, amikor hazajöttem a fehér apácáktól:

Héj, pogányok utolsói
Hallgassátok hős Vatha sorsát...

Rasdi arca sárgán és vörösen virult előttem. A vitézek szemei felcsillogtak s apám harsányan kiáltott felénk.

— Erre figyelmezz, László herceg...

És László figyelt. Arca egészen a kobzosok felé fordult. Úgy hallgatta a véres, bosszúra-éhes dalt. Keze lassan lecsúszott arcomról és indulatosan megmarkolta kardját.

— Miért éneklitek e dalt? Öreg Vatha pogány lázadó volt és megérdemelte sorsát.

Mintha égzengés történt volna, úgy rendült meg a nyugalom és vigadozás.

— Mit beszélsz? — ugrott fel apám s kupáját messzire hajította kezéből. — Öreg Vatha hős volt és az én apám volt!

— Apáink bűnét nem lehet szépíteni — mondta keményen a herceg.

Én sápadtan vártam a vihart.

— Apáinkat meg kell bosszulni — ordította apám. A vitézek felugráltak. Kirántották kardjukat és úgy kiáltották:

— Meg kell bosszulni...

Rettenetes perc volt! Apám odaugrott a herceg mellé. Megragadta vállait s úgy kiáltott reá:

— Te már elfeledted volna apáid gyalázatát? Elfeledted volna Vazul herceg sorsát? Nem emlékezel nagybátyádra, akinek két szemét kiszúrárták István német tanácsadói? Fülébe forró ólmot öntöttek és családjának minden ágát száműzték. A te apád is ezért menekült Lengyelországba, ezért születted te is idegen földön. István gyűlöletes német papjai maguknak akarták az egész országot, ezért ármánykodtak a büszke pogány vezérek ellen.

A herceg elsápadt.

— Hogy beszélhetsz így velem, János úr? Nem tudod-e, hogy én gyermekségem óta keresztény vagyok? Anyám megtanított a béke és bocsánat vallására s én

nem megbosszulni, hanem jóvátenni akarom apáim tévelygéseit és hibáit.

— És hogy akarod ezt tenni? — kérdezte gúnyosan apám.

— Kereszténnyé akarom tenni az országot. Azt akarom, hogy ez a hit minden kis zugát elárassza hazámnak. Meg kell tudniok a maradék pogányoknak és a titokban lázadást szító táltosoknak, hogy a magyarságon csak a mi urunk Jézus hite segít. A kereszténység ma az a kapu, amelyen a népek emberei élethez juthatnak. Az én nemzetem se maradhat hátra tudásban és ügyességben a műveltség felé rohanó nyugati országoktól. Végül is nem ülhetünk századokig lovaink hátán s nem hozathatunk idegen földről kézműveseket, mert az ősi hit szolgainak tartja a szelid foglalkozást. Be kell látnotok, hogy a pogányság meghalt. Az én kardom, az én karom, az én szívem sohasem lesz egyéb: védelmezője és segítője a kereszténységnek.

— Akkor hát ellenségek vagyunk — kiáltott apám — mert én pogány vagyok.

— Apám! — sikoltottam és térdre estem a lakomázók asztala mellett.

László emelt föl és szívéhez szoritott.

— Ne félj, Etelke. Én mindig melletted maradok...

Apám azonban közénk állott. Elszakított a herceg mellől és Rasdihoz vezetett.

— Ez a leány Vatha-leány s nem lehet felesége keresztény ifjúnak. Pogány ősök, pogány unokája lehet csak ura Vatha leányának.

László herceg fehér lett, akár a fal. Egy percre felém nyujtotta a kezét. De csak egy percig tartott mindez.

Aztán fölemelte fejét és szorosán megmarkolta kardját.

— Akkor nekem itt nincs tovább helyem — mondta hangosan, kemény szóval — és megindult kifelé a fegyverteremből.

Halálos csend borult az italban, ételben fürdő asz-

talra. Senki sem mert szólani. Csak a herceg kísérő vitézei lépkedtek végig komoran a terem kőkövén.

— László — sikoltottam s könnyeim megindultak szememből — ne hagyj el engem!

Egy pillanatra megállt a herceg. Felém fordította arcát s úgy nézett reám, mintha magával akart volna vinni.

— Isten veled — mondta még halkán s ott hagyott, ott tudott hagyni engem szomorúan és sápadtan a vad, indulatos pogányok között.

XXV.

IRRADATI fények táncoltak a földvár udvarán. Bár még nem hajnalodott, a csillagok fennen aranylottak az égen, de a sötétben a fátylas, hajnal felé baktató órákban vérszinű, félelmes lángok gyultak föl. Ezernyi fáklya lobbant ki s alattuk komor űtemben verték az igricek a kobza húrjait.

Fent a várormon kürtök zendültek és dobok perdültek. A sűrű, halk hürpengés lassan elveszett a vadul zörgő sipok és kürtök hangjaiban.

Olyan volt most a pusztai földvár, mintha temetésre készültek volna benne.

A vitézek sötétben izzó szemekkel rohantak végig az istállókon és pincéken. Néhányan lovakat kantároztak, mások a lakomázók asztalára hordozták az aranysárga borokat. A nehéz, bronzsal ékített fakupákat ha kiürítették, a földhöz verdesték s vadul kurjongattak utána.

Rasdi, a vén, kiaszott, keselyűarcú táltos, János úr mellé húzódott. Keskeny, szintelen szemeinek mélyén sötét, vérszinű lángok kigyóztak. Amíg a harcosok szinte megfürödtek a borban, Rasdi egy kortyot se ivott. Száraz torokkal, éberén és előre nyújtott nyakkal figyelte a vigadozókat. Az arca elégedetten mosolygott, amikor a harcosok tehetetlenné lettek a bor mámorától.

Az estétől kezdve ült így, szótlánul és ravasz figyelemmel. Amióta a herceg eltávozott a várból, Rasdi arcára egy pillanatra se vonult a kétség felhője. Hagyta, hogy a vitézek lerészegedjenek s amikor már a féktelenség lépcsőin száguldoztak, kaján alázattal fogta meg János úr kezét.

— Nem kell félned semmitől, nagyuram...

János úr fölkapta fejét.

— Vajjon félt-e valaha Vatha fia?

Kiáltását meghallották az udvaron támolygó vitézek. Kiejtették kezükből a kupákat s a fegyverterembe siettek.

— Jól ismerhetsz, Rasdi — beszélt tovább a vezér.

— A királytól se félttem soha! Hogy félnék a fiától? S ha akarom, Béla már holnap nem lesz király...

Rasdi összehúzta szemeit s szinte beleszúrta tekintetével a pogány magyarba a maga gondolatát, akaratát.

— Csak szólnod kell, nagyúr. Csak kiáltanod kell és kezedben az ország, kezedben a hatalom.

János úr fölugrott. Borral telt kupáját magasra emelte s úgy kiáltott:

— A hatalom!

Aki hallotta ezt a hangot, megdermedt az ijedelemtől. A legdélcegebb és legvakmerőbb harcosok is össze-rezzentek s szemük belevágódott Vatha János lobogó, viharos szemeibe.

Rasdi mintha csak várt volna e pillanatra, hirtelen kiegyenesedett alázatos, gubbasztó helyzetéből. Vékony árnyékként surranó alakja szélesedett és magasodott. A fáklyák fényében lángolni kezdett a folyton bujkáló két szem tekintete.

— Hé vitézek! — kiáltott vörösre gyúlt arccal, éles, zengő hangon — hívei vagytok-e Vatha úrnak?

A harcosok bambán, kábultan bámultak a hatalmas és uralkodó erejűvé lett főpapra. Mi tette Rasdit ilyen boszorkányosan nagygyá? Milyen erő dolgozott benne, hogy fölnőtt magasra, mint a regék félelmes varázslói? Lelkében szunnyadó erők e percben értek teljesre s a harcosok nem tudták levenni tekintetüket a két szikrázó sárga golyóként villogó szemről.

— Vatha fiát gyűlölte Endre király. Gyűlölte, mert félt tőle. Félt attól a hatalomtól, mely a puszták fiaiban lángolt. Ti tudjátok, milyen király volt Endre. A pogányok hozták őt vissza Péter ellenében s amikor királlyá tették, első dolga az volt, hogy kipusztítsa az ősi hit

vezérharcosait. Ő ugyan azzal mentette magát, hogy a keresztény hit igazságait megismerte s csak e hit szerint fogja kormányozni az országot. Mi tudjuk, hogy ez hazugság volt. Endre sosem volt szívében keresztény, csak félt a németek bosszújától. Az idegen papi követek előtt akart kedves színben látszani, ezért ölette meg Koppányt és Vathát. Endrénél nem különb az öccse sem. Béla király is alig, hogy trónra került, talján meg német papokkal véteti magát körül. Ha szólnánk neki ezért, azt mondaná, hogy az idegeneknél van a tudás s nekünk magyaroknak tanulnunk kell. Ne bizzatok hát Béla királyban sem. De ne bizzatok fiaiban sem! Anyjuk, Rickésa, rokona Hermannak, a kölni püspöknek. Ez az asszony egész életén egyebet se tett, mint fiaiba oltotta a nyugati műveltség és kereszténység tanait. Legkevesébbé bízhatók László hercegben. Ha egyszer az ő kezébe kerül a hatalom, ki fog pusztítani minden pogány embert az országból. Láthattátok: szívbeli mátkáját is itt tudta hagyni a sápadtarcú Jézusért. Egy ember van csupán, aki meghagyja néktek a régi, szabad, független életet. Egy ember van csupán, félszázaddal Árpád után, aki hordozza és őrzi őseink örökét, aki úgy áll a mindjobban terjedő kereszténység előtt, mint az oltári kövek a berkek alján. Ez az ember Vatha fia János úr...

A lángoló arcú, csillogó szemű harcosok fölemelték kupáikat és kirántották kardjukat.

— Éljen Vatha fia János úr...

A hangok áttörték rózsaszagú kamrám ajtaját s mellemre ültek rettentő erejű lidércként. Úgy éreztem, hogy a véremet szívják, szomjazzák e hangok.

Egy perc sem telt el s apám kiáltott föl.

— Esküdjetek, hogy velem jöttök a király ellen? Most hívta össze Béla az ország urait. Erre a gyülekezésre én is hivatalos vagyok. De nem egyedül megyek. Velem jöttök ti is mindannyian. Most végre elvetjük az évekig tartó ravaszságot, ledobom magamról a kereszténység látszatát s úgy állok Béla elé, mint lázadó apám. Mi nem várhatunk tovább. Az ország rendjei széjjel

húznak. Sokan vannak, akik Salamon herceggel tartanak. Most itt az idő, amikor megbosszulhatjuk apáinkat. Engem már mi se tart vissza. Eddig azt hittem, hogy a Vazul-hercegek nem felejtettek. Most már azonban tudom, hogy bennük erősebb az új hit szelleme, mint apáink emléke. Magunk maradtunk, pusztai pogányok. Esküdjetek, hogy velem lesztek utolsó lehelletetekig!

És harsány, rettentő zúgásban zúgott fel a harcosok kara:

...Esküszünk...

Alig zendült föl egyetlen hangként e szó, a nap föl-emelkedett az erdélyi hegyek mögül. Biborszínű sugarai elsötétítették a fáklyák lángjait.

Rasdi előrenyújtott karokkal hajolt az ébredő nap felé.

— A Napisten felénk fordítja arcát — suttogta s valamennyien a boros, mámoros, megvadult vitézek térdre hajoltak a vakító hajnali sugarak elöl. Vatha fia János úr egyszerre fölkiáltott:

— Rasdi, borotvát hozzatok nekem; tar koponyával akarok meghajolni a Napisten előtt.

Mire teljes fényével fölvirult a nap, minden harcos borotvált fejjel hajtotta meg fejét.

— És mi lesz velem — sikoltottam — ki törődik velem? Mátkája voltam a király fiának s most ki se törődik velem..

— Ne ríjj, angyalom — simogatott Eszte. — Nem méltó hozzád a herceg... Itt tudott téged hagyni könyvekben és kinban. Ne veszítsd utána szivedet. Ti most már ellenségek vagytok...

— Jaj — kiáltottam dajkámra — ne beszélj így velem, Eszte. Hogy lehet ellenségünk az, akit szívünkben hordoztunk?

— Hát nem hallod a vitézek kiáltozását? Nem halod apád esküjét? Ellenségévé lett ő a mai napon Béla királynak és fiainak. Így hát ellenségévé lettél te is László hercegnek.

Mintha megvesszőzték volna a fejemet, úgy sajgott, úgy hasogatott a homlokom. Mintha vércseppek hullottak volna halántékomból...

— Az nem lehet — dideregtem — nem lehet, Eszte. Hisz szeretem őt! Szeretem a szívemmel, lelkemmel László herceget!

Aztán nekilendültem. Mintha valaki meglóditott volna, repültem, rohantam, a vigadozók felé. Most nem féltem se a kobzosok dalától, se a dúltarcú vitézektől, se apám haragjától. Mentem, hogy eléje álljak valamely rettentő áradatnak. Mentem, szálltam, repültem, akár egy fehér galamb s nem törődtem a gyűlölet és lázadás vészszínű felhőjével.

— Apám, ne légy ellene a királynak — kiáltottam — ne légy ellene a hercegnek!

— A hercegnek? A sápadt Jézus hívének? Aki megtagadta őseit, apáit? Ellene leszek minden csepp véremmel, minden vitéz harcosommal.

— Akkor — sikoltottam — ellenem is leszel, mert én is Jézus hive vagyok s szeretem a herceget, ha beléhalok is...

— Delinke... — kiáltott apám s nagy haragjában fölém emelte kezét. Soha életében nem ütött engem az apám. Vad, kemény kezének csak cirógatását éreztem eddig. Most se ütött rám ez a kéz, csak fölemelődött, dacosan és erősen. S én éreztem, hogy immár ellensége vagyok Vatha fia Jánosnak.

XXVI.

TIKKADTAN hajladoztak Igfan fái a bágyasztó augusztusi melegben. Egy szemernyi szél ha jött a hegyek felől, szomjasan és vágyva suhogtak a lombok. Távol a Mezőségen mintha lilától szines bizánci szőnyeg gurult volna, olyan tarka volt a közeledő ős palástja.

A puszta most csendes volt. A vitézek mind elmentek apámmal Székesfehérvárra, a király ellen. Csak asszony és gyermek léptetett a Vatha-pusztán. Ezek között is csak a gyermekek hangoskodtak. Az asszonyok egykedvűen, csendesen ténferegtek s órölték a gabonát, szőtték-fonták a patyolat-gyolcsokat. Mintha féltek volna valami nagy vihartól, úgy kémlelték az eget, mely most már nem volt olyan fényes, mint máskor lenni szokott. Apró, de sűrűn száguldó báránylehők takarták el előlünk mindgyakrabban a nap fényes, tüzes arcát. Nagyon magányosak és elhagyottak voltunk most mi asszonyok. Még Piros örökvidámsága is megszakadt s gyakran kaptam őt siráson. Mi történik mivelünk e rettentő időkben? — sirtunk némán. Ki látja meg az asszonyok könnyeit?...

A futárok naponkint bejárták a pusztát hireikkel. Amikor meglátjuk őket, eléjük sereglünk s úgy lessük, várjuk szavukat, ajkuk mozgását, mintha az üdvösséget hozná felénk.

Egyik a fiáról, a másik az apjáról, a harmadik az uráról vagy mátkájáról kérdezősködik. Mindegyik sirhat, mindegyik jajgathat, a jobbágyasszonyok között. Csak én

nem sírhatok, csak én nem panaszkodhatom soha! Én a vezér leánya vagyok s a harcokat sohasem a nép, hanem a vezérek csinálják. Viselem hát sorsomat.

Amikor magamra hagynak szolgálóim, Pejre kapok és az Igfanba vágatok. Naphosszat kóborlok a fák alatt s a szívem majd kiszakad a szomorúságtól és emlékeztétől. Ha egy lomb rezdül meg a fák tetején, lehunyom a szemem, mert azt hiszem, László jön felém. Ha mókusok ugrádozása zörög a bokrokon, lehunyom a szemem s várom, hogy elém toppanjon a herceg. Megsimogatom a fákat, amelyek árnyat adtak valaha délceg testének. Lehajlok és megcsókolom a földet, ahol járt, ahol engem várt. Néha felzokogok kinomban. Néha hangosan hívom őt. Szívem letérdepel emléke elé s halk, köszönő szókat suttog az öröms, boldog órákért, melyeket nekem adott. Sokszor megköszönöm emlékének, hogy fölébresztette szívemben a szerelmet és szenvedést.

Arcom egészen megsápad, ha meglátom Igfan fáit. ...Már pirulnak a lombok...

Lám, csak pár hete, amikor erre jártam boldogan. Akkor Bihar váráról beszélt nekem László herceg. S most?...

Még harsogó ugyan a nyár zöldje, de már itt-ott sárga foltjai tűnnek fel az időnek. Pár hét s az egész rengeteg pirosba hull! És László? Ó, azóta porba hulltak az álmok, a vágyakat pedig gúzsba kötötte az ország sorsa. Szétszakadtunk, akik szerettük egymást.

Könnyek forrósága égette szememet. Már nem is láttam, nem is vártam semmit. Csak sírni akartam mélyen, hosszan, szívszakadtan. Odaborultam az egyik fához. Átfogtam a széles, hatalmas törzset s szabadjára engedtem fájdalmamat.

Itt nem láthatott senki. Távol voltak tőlem jobbagyaim, cselédeim és szolgálóim. Itt a vezér lánya is síró, vergődő asszony lehetett.

Nem számoltam az órákat, a perceket. Csak azt láttam, hogy sötétedik körülöttem s a fák feketén suhognak felettem.

Egyszerre lódobogást hallottam. Ijedten lapultam a fához s igyekeztem Pej fehér hátát elfödözni. Lovam azonban viháncolni kezdett, ahogy közeledett felénk a lovas.

László herceg állt előttem.

A könnyek szántása még ott égett arcomon, amikor feléje fordultam. Két kezem remegve nyúlt az alkonyatba s amikor végre elérték újjaim a gyönyörű bölcseséges homlokát, úgy tört föl belőlem a kiáltás, olyan kinzottan és gyötrelmesen, mint a koboz húrjai, ha gyászdalit pengetnek.

— László, László, én édes mátkám...

A herceg két kezébe kapta arcomat. Szeme megnyílt előttem s láthattam, hogy mélyében feneketlen volt a szenvedés.

— Szegény kis hugom.

Igy maradtunk sokáig szótlanul és szomorún. Egyőnk se tudott szólni, egyőnk se tudta megtalálni a biztatás és vigasztalás szép szavait.

— Azért én most is szeretlek téged — mondtam végre szorongva. Ha elhagytál is, ha megtagadtál is, halálomig szeretni foglak, László herceg...

Arcához kapta kezemet.

— Ne nehezsítsd meg keservemet, Etelke. Én nem csak férfi vagyok, hanem az az ember, akinek a szívének kívül kötelességei vannak. Te nem tudhatod, mi mindent kell még nékem végezniem. Apám öreg, bátyám békülékeny. Kezükben csak gyenge vessző a hatalom jogára. Odaát nyugaton már műveltek és békés munkára hajlók szomszédaink. Mi most is csak nyargalunk, harcoskodunk s nem tudjuk szavunkat se kőbe, se fába belevésni. Egyedül Jézus hite válthatja meg nemzetünket. E hit papjai gazdagok tudásban, műveltségben s csupán ők vezethetik nemzetségünket a továbbélhetés útjára.

Ó, ez mind igen szép volt, amit a herceg mondott, de nem tudta elbékíteni a szívemet.

— De mi lesz velem? — suttogtam — mi lesz belőlem, László?

Megrázkódott egész testében.

— Csak ne látnám a könnyeidet! Ezt a vonagló, siró arcot nem küldheted velem. Hát ne félj. Apád még megváltoztathatja szavát. Még megbékülhet velem. Csak ne nehezítsd meg könnyeiddel az én sorsomat, Etelke. Túrj és várj reám bizalommal...

Távol, az erdő széléről kürtszó ért hozzánk. E hang egy percre elverte mellőlünk a gyötrelmeket.

— Vajjon ki lehet?

A kürtös hamar közelünkbe ért. Egy sudár, karcsú harcos vágtatott el mellettünk.

— Edelény — kiáltott a herceg.

A harcos megállt és leszállott lováról.

— Érted jöttem, herceg.

— Mit akarsz velem?

Edelény megtörülte verejtékes homlokát s leugrott lováról. Egy pecsétetes pergamentet adott át Lászlónak.

— Király-apád küldi...

Nem telt bele egy pillanat s a herceg rám emelte szemét.

— Szegény kis hugom... mondta csendesen és magához húzta fejemet.

— Mi az László? Beszélj!

László azonban egy szót se felelt nekem... Erre megragadtam Edelény kezét.

— Szólj hát vitéz, mi hírrel jöttél?

Edelény arca megrándult. Kemény és dacos lett a hangja.

— Vatha fia János Fehérvár alá ért. Vitézei körülállják a király városát. Gyujtogatnak és öldökölnek. A görög apácák házát már fölgyújtották és a gyengetestű apácákat öldökszik. Vatha János jár legelől a kegyetlenségben, Rasdival, a vén bűbájossal.

— Edelény, elhallgass — kiáltott a herceg. — Ne bántsad szavaiddal Vatha-leányát.

— Jól van nó — mormogott a vitéz. — De néked sietned kell. Ki tudja félnap mulva élve látod-e még király-apádat? Ki tudja addig nem öli-e meg őt is a fellázadt pogányság.

A herceg most eltartott magától. Éreztem, hogy keze reszket állam alatt.

— Ne félj kis hugom. Ne sirass engem és ne emészszed magad érettem. Bizzál Jézus urunkban és szívem szeretetében. De ne nehezítsd meg sorsomat szomorúsággal...

— Jól van László — mondtam csendesen s arcomra mosolyt erőltettem. E mosoly mindaddig ajkamon ült, míg el nem tűnt László herceg drága, délceg alakja Igfaḡ fáí között. Ekkor fölkaptam Pej hátára s hagytam, hogy vigyen a sötétben.

A szemem száraz volt és könnytelen.

XXVII.

SZÉLVIHAR zúgott a vár körül. A keskeny, embernyi toronyban rezegtek a gerendák s a kövezet alatt úgy dübörgött a föld, mintha rázták volna. Az egész éjszakát ébren virrasztottam. Senkit se bocsátottam magamhoz. Pirost Esztével rég alvóra küldtem. Magányosan és egyedül bámultam a sötétbe.

De mégsem voltam egyedül. Emlékezés és aggodalom voltak társaim.

Éjfél lehetett, amikor hirtelen egy régi arc jött elém. Benigna testvér arca.

... Miért, hogy hosszú hónapok óta nem gondoltam vele? Miért feledtem el örömeim között azt, aki jó volt hozzám? Miért csak a szorongattatások között vágyódtam utána?

— Benigna testvér... suttogtam. S mintha előttem állt volna, mintha láttam volna, térdre estem és elpanaszoltam neki sok szomorúságomat.

Távokról mintha harangzúgást hallottam volna. Végigdideregtem s reszketve húztam össze függönyeimet.

Ó, ha így ellehetne fedezni mindent, kint hagyni a vihart és sötétséget!

Egyszerre kürtszó ért hozzám. Fölugrottam és előrehajlott fejjel figyeltem.

Sosem hallottam ilyen kürtszót. Sikoltozva, hörögve zengett. Mintha halottat kísért volna. A szél fölkapta szárnyára és hozta, hozta, repítette felém. Befogtam fületem. A hang azonban átjött tagjaimon s a lelkemig ért.

— Piros, Eszte — sikoltottam s föltéptem ajtómat.

Azok mélyen és háborítatlanul aludtak. Úgy kellett fölráncigálnom őket.

— Ébredjetek, ébredjetek...

Eszte ugrott elsőnek talpra. Öreg arca minden ráncával felém fordult.

— Mitől félsz, Delinke?

— Gyere...

S odarántottam a széltől viharos éjszakához, melyben vijjongott a kúrthang.

— Hallod-e Eszte dajkám?

A vénasszony előre ejtette fejét. Sokáig állt így. Aztán egyszerre megrázkódott.

— Halottat hoznak...

— Halottat?!

Ekkor a kúrthang odaért a földvár kapujához.

Csak szolgálók és öreg vitézek voltak a várban, de mindannyian a hídhöz szaladtak. Eszeveszett sikoltások között lökdösték egymást.

Rám se figyeltek, meg se láttak cselédeim, amikor közéjük léptem.

A következő percben fölnyílt a kapu s négy kúrthos között, széles vászon-ponyván, hozták a halottat.

— Vajjon ki az? — kérdezte mindenki, csak én maradtam szótlán. Mintha valaki betapasztotta volna a számát.

Eszte volt a legfrissebb közöttük. Odarohant a kúrthosökhöz.

— Kit hoztatok, hé?

Azok nem hagyták abba rettentő, szívbevágó zenéjüket. Eszte pedig hirtelen hevében föltakarta a ponyvát.

Ekkor elhallgattak a kúrthosok s a szolgálók, vén harcosok egy percben kiáltották:

— Vatha fia János úr...

Halálos, rettentő csend fogott körül. Mintha valamely mélységes vízben lettem volna, úgy álltam a hirtelen támadt fájdalomban fuldokolva és ijedten. Kinyujtottam volna a kezem, léptem volna, rohantam volna a halotthoz, de kezem nem tudott mozdulni, lábam a földbe gyökerezett.

Egy vitéz lépett mellém. Hangjáról ismertem meg, hogy Hüg.

— László herceg ölte meg Vatha fiát...

— László herceg?

Felordítottak a szolgák és harcosok.

— A király fia...

Eszte vijjogó éles sivalkodással kapott hozzám.

— A mátkád megölte apádat, Vatha-leánya...

Mindannyinak volt szava. Mindannyian átkozódtak és sikoltoztak. Csak én maradtam néma és szótalán.

— Mondd el már hogy történt — kiáltott Fszte helyettem. — Beszélj Hüg, beszélj János úr haláláról...

Hüg beszélni kezdett a vitézeknek és szolgálóknak. Csak én éreztem, hogy minden szava nekem szól; nekem beszél.

— Székesfehérvár alatt, a Sóstó síkján, ahol pár hónapja csak, ragyogó ünnepséggel fogadtuk a Vazul hercegeket, véres harcok folytak. Két tábor állott egymással szemben. A király és János úr tábora. Egyik oldalon keresztrel és Jézus nevével mentek a harcba, a másik oldalon kopják csillogtak és zászlók lobogtak. Huj — huj — hangzott a jelszó s úgy rohant egymásra a két tábor, mintha megáradt folyamok lettek volna. Napok óta tartott a harc. Egymás hátán hemzsegték a legjobb vitézek és a legfürgébb paripák. Ezrével lőtték ki a nyilakat és ezrével hajigálták egymás felé a lándzsákat.

A király táborában kesefejű német papok jártak és azok buzdították a harcosokat. Nálunk Rasdi járt legelől ékes szavával és csillogó szemeivel. Minden nemzedékek büszkéek lehetnek harcunkra. János úr vitézei úgy mentek a király seregei ellen, mintha csak vadászatra készültek volna. Fejük felett suhoghattak a nyilvesszők, csendülhettek a kardok és a lándzsák: János úr vitézei végeszakadatlan verték Béla seregeit.

Lassan beszorították a királyi sereget a várba. Fehérváron egy teremtet lélek se volt. Táborunkban szóltak a győzedelmi sipok, zendültek a dobok s az igriczek dalolva hordták vitézeinknek a bort. Mindenki előtt

világosnak látszott, hogy miénk a diadal és győzni fogunk a király seregei felett.

Nagy örömeben János úr maga akart megütközni a királlyal.

A két tábor között kezdődött a harc. Úgy déltájban lehetett. A napfény sziporkázva táncolt a fényes vértelen. Közöttünk senki se félt. János úr olyan erőteljesnek látszott szálás, vén erőtől duzzadó testével a meggyöngült és megöregedett királlyal szemben. Tar koponyáján mondhatatlan bátorság csillogott s Béla szemmelláthatólag izgatott volt. Bizony most nem látszott ki belőle a hajdani vitéz harcos, aki királyleányt és hercegi birtokot nyert hősi bátorságával.

Megkezdődött a harc. A király és János úr harca. A keresztény király és a pusztai pogány vezér úgy álltak egymással szemben, mind két hatalmas tölgyfa.

Mindketten érezték, ha egyikük ledől, maga alá temeti a tábort, mely mögötte állt.

És fölzendült a két kard; csattogott a két lándzsa. Túlhan a kereszt, nálunk a kopja csillogott. Vajjon melyik győz? — gondolta mindenki a két táborban.

Halálos csendben figyeltük a harcot. Érezte ott minden teremtetett lélek, hogy a két kard élén századok és nemzetségek élete fordul meg.

Szemmelláthatólag János úr felé hajlott a szerencse. Oly ügyesen harcolt, annyi erővel védte magát, hogy sok ifjú vitéznek is dicsőségére vált volna.

Aztán egyszerre porfelhő kerekedett. A napfény előtt mintha lisztet szórtak volna, úgy porzott a Sóstó sikja.

Egy pillanat múlva a földből, az égből, a nap fényességéből László herceg röpült a síkra Szög paripáján.

Az utolsó pillanatban ért oda. Béla király kezében épen lehajlóban volt a kard, amikor a herceg eléje vágatott.

— Most én jövök — kiáltott harsányan s fölemelte hosszú, villogó kardját.

Aztán egy-két perc volt csak, talán egy pillanat és János úr lebukott a homokra.

A király táborában dicsőítő éneket kezdtek a papok és csillogni, élni kezdett a kereszt.

Nálunk senkise tudott szólani. Hangtalanul kapkodtunk lovainkra és elvagtattunk, amerre tudtunk. Széjjel-szóródtak, elrepültek a pogányok utolsói, mint a falevelek, ha jön a szélvihar. Sokan közülünk a király táborába mentek. Rasdit elfogták még a Sóstón a király vitézei és testét négyfelé vágták...

— És mit se mondott János úr? — sikoltott Eszte.

— Egy szót se üzent minékünk?

Húg hangja egészen csendes lett.

— De szólt. Mielőtt meghalt volna, megátkozta Delinkét, ha László herceg feleségévé lenne...

— ...Megátkozott... az apám is megátkozott...

A vitézek a fegyverterembe vitték apám holttestét. Velem most senki sem törődött s így észrevétlenül, gondolat és cél nélkül kirohantam az éjszakába.

XXVIII.

HA A RENGETEGRE rátípor az ős, a téli viharok hírnöke: lehullnak a lombok s haldoklik az erdő... Ha a fűszálakra lehull a dér, megbar-nul a bársonyzöld gyepszőnyeg: lábunk alatt a föld némán sírja a halál dalát...

Ha könnyűszárnyú fehér galambot röptében ér a vadász fegyvere: a kicsiny lüktető sziv megdermed s piros vércseppjeivel az élet csordul ki belőle...

Csak az emberi sziv állja a szenvedést. Minden elpusztul a megpróbáltatások és szenvedések alatt: föld, fű, fa és állat. Csak az ember szenvedése örök; csak a sziv kinja végtelen. Az ember mindent elbir, az embert semmi sem válthatja meg gyötrelmeitől, miglen túl a felhőkön valaki el nem szakítja élte fonalát.

Ime elbirtam apám halálát. Elbirtam a mátkám elvesztését. Élek és hordozom az átkot és a szenvedést.

Hiába menekültem János úr temetése elől, a gyászolók dobpergése és sikoltó kürtszava átrohant utánam mezőkön, erdőkön, hegyeken.

Az időt nem figyeltem. Nem számoltam a napokat és heteket. Csak azt láttam, hogy Igfan fáiról rég lehulltak a levelek...

Senki se tudta rejtekemet. Reggeltől estélig jártam az erdőket, hegyeket. Patak partján, bokrok alján, bojtórjánok tövisein ért el az este s oly mindegy volt nekem, hogy apró gyikok és egerek surrantak el mellettem. Semmitől se féltem én már. Az életem kelyhe betelt. Már semmi se jöhet számomra.

Az emberek, akikkel errefelé találkoztam, nem ismer-
tek. Nem volt rajtam gazdag bizánci öltöny, nem voltak
rajtam ékszerek: koldusabb voltam a koldusnál.

Ha igen elszédített az éhség, a falukban, hol átbotor-
káltam, mindig adtak egy darab kenyeret. Szánakozva
néztek rám. Ilyenkor megnyugodtam, mert láttam, hogy
senki se sejtí bennem Vatha leányát.

Csak egyszer ijedtem meg szörnyű módon.

Egy reggel, már túljártam a Mezőségen, túl Váradon
és Bihar-varán, egy kicsiny, csöppnyi falu alá értem.
Dobokának hívták a falut. Alatta szelid, halkan hajló
halom állt. Cserhalomnak hívták.

Harmatos, dértől csillogó őszi reggel volt. Bár fáz-
tam, a fáradtság mégis leültetett a rögökre. Bent a falu-
ban épen misére harangoztak.

...Édes, tiszta harangszó... a szívemig értél az őszi
reggelen. Hosszú hetek, hosszú nappalok és hosszú éjsza-
kák egyszer sem tudtak megrikatni s most a deres földre
borulva forró, mély könnyekkel sírni kezdtem. Olyan jó
volt ez a sírás. Percenkint könnyebb és tisztább lett a
szívem.

A harangszó nyomán egy keskeny, fehér kezét érez-
tem arcomon s mintha könnyeimen keresztül Benigna
testvért láttam volna a veszprémvölgyi nyugalmas apáca-
ház napos refektóriumában. Láttam magam előtt a nagy-
templomot hűvös boltíveivel, komoly, sápadt szentjeivel
és életből kiszakadt végtelen csendjével.

— Milyen jó volna odamenni — suttogtam — milyen
jó volna ott elbujni minden szenvedések elől és nézni
Benigna testvér fehér kezét, mint festeget a nagy króni-
kába arannyal, kézzel, pirossal gazdag betűket.

A harangszó nyomán lassan megindultam a faluba.
Kicsiny, alacsony, négy szál gerendára épített fatemplom-
ot láttam magam előtt. Hetek óta nem láttam templom
belsejét. Boldogan léptem hát alacsony hajójába.

Hosszú, vékony bencés-barát mondta a misét. Kes-
keny arca volt a papnak s amikor a mise után kitárt
karral prédikálni kezdett, két lángoló szem mélyedt reám.

... Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik terhelve vagytok... így kezdte beszédét a pap. Komor, zengő hangja a szivembe ryúlt s mintha belőlem vette volna szenvedésekről és gyötrelmekről szóló szavait.

— Jézus urunk szivén nincs se harc, se ármány. Ott nincs szenvedés, nincs átok. Az ő szive a béke, az ő szive a nyugalom és örök vidámság.

A pap arca mindig engem nézett s két szeméből úgy láttam, láthatatlan szálak nyúlnak felém és visznek, repítenek Jézus szive felé.

Alig hallgatott el a barát, végigszaladtam a templomon s megragadtam kezét az oltár előtt.

— Vigyél engem Veszprémbe, a fehér apácák közé — könyörögtem töredezetten — vigy magaddal és adjátok vissza nyugalمامat...

Aztán gyónni kezdtem neki, gyorsan és meggondoltan. Megmondtam neki nevemet és szenvedéseimet.

A pap, akit István barátnak hívtak, fölemelte könyvekben vergődő fejemet.

— Ne félj, Vatha leánya; magammal viszlek. Úgyis Pannonhalmára készültem, velem jöhetsz Veszprémig.

De nem sokáig örülhettem megtalált nyugalمامnak. A falu emberei rontottak a templomba.

— Vatha fia János vitézei vágattak a faluba. Keresik János úr leányát.

Mindenki rám nézett. Én nem mertem fölpillantani, csak átfogtam István barát térdeit.

— Ne adj ki nekik, atyám...

E szavak után Húgot láttam magam előtt. Mögötte ott voltak mind a vitézek.

— Éretted jöttünk, Delinke — szólott Húg. — Visszaviszünk apád pusztájára. Hetek óta keresünk téged. Apádat, János urat, a Dombiratos alá temettük. A király meghagyta a birtokot neked. Jöjj hát velünk a pusztára...

Milyen idegen lett nekem régi pajtásom hangja! Mintha sosem hallottam volna.

— Nem megyek veled, Húg — mondtam csendesesen.

— De mit akarsz tenni, Delinke? Így akarsz tovább

kóborolni az országban? Nem hallottad, hogy a kúnok betörték Erdélybe? Az egész ország vérben áll, már-már égis ér a vértenger. Csak nem maradsz tovább is a hegyek között?

— Ne velem törődj, Hüg — hanem az országgal — szóltam keményen. — Álljatok mindnyájan László herceg mellé és legyetek igaz, vitéz magyarok Jézus hite szerint. A puszta pedig legyen a tiétek és éljetei rajta mindenkoron, ti, szabad magyarok, János úr harcosai. Rám ne legyen gondotok. Nekem van országom, van birodalmam, van hazám: Jézus urunk Szíve...

XXIX.

KÖNNYŰ, tiszta májusi eső áztatja a földet. A virágok fölemelik fejüket, míg hull fölējük az áldás. Édes, szelid illatok szálldosnak a légben s ideérnek, idesuhannak hozzám a refektórium napos, világos falai közé.

Odahajtom fejem a könnyű, fehér vászonyfüggönyökhöz s egész lelkemmel belenézek a fiatal, megújult zárdakertbe.

Az asztalon nyitva maradt a kalamáris, mellette még nedves a penna és a csöppnyi kis ecset, melyekkel a nagy krónika betűit rajzolom és formázom.

... A nagy krónika... Telve véres, forró lapokkal, nemzetségek pusztulásával, harcokkal és háborúkkal, melyek gyötrik szép országunkat.

A nagy krónika, gyerekségem áhíthatos álma, ime az enyém. Rám maradt kedves apácámról, Benignáról. Jaj, a világon minden mulandó! Csak a betű, a szó örök s századok után is mesél rólunk és korunkról.

Most én írom a nagy krónikát; mert Benigna testvér halott. Lent fekszik mélyen a templom hajója alatt. Betűvető keskeny kezei szorosan csukódnak egymásra. Kiestek már belőlük a szép galambok, virágok és borostyánok, melyeket annyiszor megfestett! Már porladt és hamuvá vált a teste. De a lelke, a szelleme örökkön él. Itt él, itt remeg, itt lüktet meleg, édes szíve a nagy krónika lapjain. Ha felnyitom, látom komoly, fehér arcát, nyugalmas, bölcs homlokával és keskeny, szomorúság szájával.

Ha nyugtalankodom, a nagy krónikát veszem elő. Ha szomorúság gyötör, a nagy krónikát nyitom ki. Ha vágyak kinozzák fiatal szívemet, a nagy krónika sárga lapjaira hajtom fejemet. És ilyenkor Benigna lelkét érzem magam mellett elsuhanni.

— Az évek olyanok, mint a hirnökök — írja egy helyen kedves apácám — mindig hoznak valami meglepőt.

Az évek!... Lám, egy éve épen, hogy elhagytam az apácaházat. Egy év kellett ahhoz, hogy visszataláljak. Akkor még virult az arcom, akkor még vágyak dobogtatták meg szívemet, ha a külső világról hallottam. Akkor úgy nyílt ketté a szemem, mint két nyugtalan madár-szárnya: repülni akartam, látni akartam a világot, mely ott húzódik a bástyákon túl...

Most csendes vagyok, szomorú és fáradt. Jézus uram látja, hosszú és kálváriás volt az utam; pedig félország becézett és szeretett engem. Akkor Delinkének, Etelkének hívtak engem. Ma Charitas a nevem s szegény szolgálója vagyok Jézus urunknak.

Bevallhatom: így a nyugalmasabb, szebb és a békésebb...

Félesztendeje vagyok a klastromban.

Amikor Húg eltávozott tőlem ama régi reggelen és ott hagyott István pap oltalmában, alig telt el félóra és kétségbeesett kiáltások törték meg a templom csendjét.

— Jönnek a kúnok — ordította mindnyáján. — Cserhalom alól úgy bújnak elő, mint a halak a vizek hullámaiból. Árbocz vezeti őket, a kún királyfi. És nincs seregünk, nincsenek vitézeink, kik szembeszállának velök...

István pap igyekezett őket bátorítani. De mi volt az ő gyenge szava a kétségbeesésben?

Aztán mint valami megvadult tigris rontott templomunkra a kún sereg. Hegyes-kucsmás vitézek rohanták meg az egyszerű, kicsiny oltárt s letépték róla ami fényes csillogó dolgot találtak rajta. Az embereket rögtön rabszijra fűzték. Csak István paphoz nem nyúlt senki. Engem se bántottak egy darabig.

A vezér azonban hirtelen odaugrott mellém és föl-
emelte arcomat István pap mellől.

— Milyen szép szelid leányzó... mondta s külön
végignézett rongyokba bujtatott tagjaimon — egészen
kedvemre való.

Többet nem is beszélt. Elrántott István pap mellől
és magával vitt. Félnapig pusztították a kúnok Dobokát.
Ami állat volt az istállókban, azt mind felnyársalták.
A hordókat csapra verték s szinte megfürödtek a borban.
Az asszonyokat összefogdosták és sátoraikba hurcolták.

Már alkony felé járt az idő és segítség sehonnét se
jött felénk. Még István pap is eltűnt.

Árbocz kedveskedően vezetett sátrába.

— Nem lesz bántódásod, ha megszivelsz magad mellett.

Se szólni, se sírni nem mertem félelmemben. Der-
medten húzódtam a sátor szélére s Jézus urunkhoz
fohászkoztam.

— Tetszik nekem ez a szelid félelmed — mondta
Árbocz s mindig közelebb jött hozzám. — A tisztaság
úgy ül arcodon, mint egy fehér galamb. A mi leányaink
vadak és féktelenek. Velünk harcolnak, ha akarjuk és a
férfitől nem húzódoznak. Ti keresztény szűzek mi mások
vagytok! Ne félj tőlem, nem foglak bántani. Hazaviszlek
hazámba és feleségem leszel mindhalálig...

Egy szavam se volt a kún vitéz vallomására. Hagytam,
hogy beszéljen, míg én remegve imádkoztam Jézusomhoz,
valamely csodáért, mely szabaddá tehetne engem.

És tán, a nap még le se bukott, amikor magyar
harcosok jöttek Doboka segítségére. A kúnok fejvesztet-
ten rohantak Árbocz vezér sátrához.

— Elértek bennünket a magyarok!

Villámcsapásként szállt lóra a kún vezér. De engem
nem felejtett a sátorban. Fölkapott maga mellé lovára
és megindult velem a sereg élén kifelé a faluból.

A kúnok hátrafelé nyilaztak s úgy védték magukat
a magyar sereg támadása elől. Engem befedezett köpenyé-
vel Árbocz, de így is láttam, hogy mögöttünk egyre hull-
nak a kúnok.

Valaki elkiáltotta magát a magyarok között:

— Leányt rabol a kún vezér...

Most megkapta lova zabláját Árbocz, otthagytta megvert seregét és rohant velem Cserhalom felé.

— Vesd le magad a lóról — kiáltott felém egy hang. Egy hang, melyet sípok és dobok zürzavarából is tisztán kihallanék.

László herceg hangja.

— Rántsd magaddal a kúnt is, hűgom — kiáltott László. Ő nem láthatott engem, nem láthatta arcomat. Nem tudhatta, hogy Vatha leányát viszi a kún vitéz. Ő csak azt látta, hogy egy magyar leányt rabolnak el. Igaz, lovagi szíve szólalt meg, amikor harcra kelt a magyar leány becsületéért.

Odahagyta csapatát és Árbocz felé vágatott Szög lova hátán. És ekkor László szava szerint cselekedtem és lerántottam magammal a kún vezért a földre... Cserhalom porába.

Csak pillanatokig tartott a harc. Aztán fejemen éreztem a herceg kezét.

— Szabad vagy, hűgom...

Főlemeltem hozzá arcomat, hogy lássa, ki vagyok. Megtántorodott a herceg.

— Etelke...! Hol jársz erre?

Panasz nem jött ajkamra. De könnyek se jöttek szemeimbe.

— Fájdalmamban tettem.

Ő megfogta kezemet és sátrába vezetett.

— Hazaviszlek anyámhoz. Bihar várába — mondta csendesesen.

Többet nem tudtunk szólni egymáshoz. Ó, ha szó-lunk, szavaink nyomán rettentő, véres emlékek éledtek volna! Inkább hallgattunk.

... Majd elfelejti a nép még apáink harcait és egymáséi lehetünk...

De én akkor már tudtam, hogy sosem leszek László felesége. Szívem csendes volt és nyugodalmas. Az öröm megtört benne mindörökre. Apám átka lebegett fölöttem.

Ezt az átkozott fejet én sohasem hajthatom többé László herceg kezére.

Estharangszó után a herceget kihívták sátrából. Alig távozott mellőlem, István pap arcát láttam odakint.

— Ha akarsz, velem jöhetsz, Vatha leánya.

S én vele jöttem. Otthagytam a herceget szótlantul, búcsútlantul.

Amíg jöttünk a sötétben, fejünk felett halk subogást hallottunk. István pap fölnezett.

— Két fehér galamb — mondta csendesen — repülnek a végtelenség felé...

Szívemre csendes szomorúság borult. Ez a szóttalan, imádatos mélabú lassan egészen átfogott. Elfeledtem szenvedéseimet, panaszaimat, gyötrelmeimet. Lehajtott fejjel mentem István pap mellett, míg el nem értük a veszprémi apácához.

Benigna még élt, amikor visszatértem. Nem tett szemrehányást, nem szidalmazott hivságos vágyaimért. Elmondtam neki minden gyötrelmemet. Beszéltem apám haláláról, a mátkaságomról és László hercegről.

Kedves apácám fölült ágában.

— Hallgass reám, Etelke. László herceg királya lesz az országnak. «Szeretetlenben gazdag, türelemben nagylelkű, kegyességben fenséges, kegyelemben teljes király. Az igazság követője, a szemérem oltalmazója, a szerencsétlenek vigasztalója, az elnyomottak védelmezője, az árvák megmentője és kegyes atyja lesz László király...» Büszke lehetsz reá, hogy szerethetted...

Az évek pedig múlni fognak s mindig hoznak valami meglepőt. Az én kötelességem ezentúl krónikába szőni az eseményeket. Jézus urunk hosszú életet fog nekem adni, hogy majdan sorokba vethessem, színekkel ékesítem László herceg királyságát. Ha elgondolom, hogy hitben, gondolatban és szeretetben így is a herceget szolgálhatom, egészen megnyugszom és elfeledem, tizenhétéves szívemet. Ó, én el akarok felejteni mindent! Nem akarok egyebet tenni, egyebet végezni: csak folytatni akarom Benigna testvér nagy krónikáját.

S ha majd bevégzem a királyok életét, László herceg halálával: a pergamentre vérszinű felhőt festek két fehér galambbal.

— Charitas testvér — kiáltott most valaki a kertből. — Litániát énekelünk ma Jézus urunk tiszteletére...

Meghajtom fejem s mondom magamban:

— Ime, Vatha leánya, pogány ősök unokája, a legdélcegebb herceg mátkája: Jézus elébe megyen...

Az apácák már végigsuhannak a folyosón. Fehér fátyoluk könnyedén leng fejükön. A nyugalom és béke száll nyomukban.

Leteszem a pennát és utánuk indulok. Velük fogom zengeni:

...Áldassék mindörökkön a mi Urunk, Jézus Krisztus...

